

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Andra kammaren.

Nr 52.

Torsdagen den 18 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades det vid kammarens sammanträde den 12 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Efter föredragning bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 90—100.

§ 3.

Vidare föredrogos hvar för sig statsutskottets memorial:

nr 101, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor, och

nr 102, angående bestämmande af det under riksstatens femte hufvudtitel upptagna anslaget till aflöning för flottans kårer och stater.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 4.

Häruppå blefvo föredragna, men ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32, lagutskottets utlåtande nr 50, jordbruksutskottets utlåtanden nr 113—119 samt Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.

§ 5.

Till behandling företogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften.

Genom proposition, nr 193, af den 7 april 1911 hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen intaget för-

*Om
vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen angående stämpelafgiften.*

Om
vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen angående stämpelafgiften.

(Forts.)

slag till förordning om vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften äfvensom besluta, att de ändrade bestämmelserna skulle träda i kraft å den tid eller de skilda tider, Konungen bestämde.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Ericsson* i Ofvanmyra mot klass I i den uti 8 § intagna tariffen för stämpelbeläggning af bouppteckning.

af herr *Bromée* i Billsta och *Olofsson*, som instämt med herr *Ericsson*; samt

af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Branting* och *Röing* mot viss del af motiveringen.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Röing*, som yttrade: Herr talman! Som ni, mina herrar, finna af det föreliggande utskottsbetänkandet, ha herrar K. G. *Karlsson* och *Branting* samt jag reserverat oss mot viss del af utskottets motivering. Denna del innehålles i det näst sista stycket af utskottets betänkande å sidan 8, i hvilket stycke utskottets majoritet anhåller, att »Kungl. Maj:t tager under öfvervägande, huruvida vid införande af en själfständig gåfvoskatt möjligen någon inskränkning skulle kunna anges befogad i den tid, inom hvilken jämlikt 8 § 26 mom. i förevarande förslag gåfva skall vara underkastad arfsskatt.»

Då Riksdagen i fjol antog den kungliga propositionen rörande förhöjd skatt å arf, så framhölls ju med skärpa, att den nuvarande lagstiftningen är synnerligen bristfällig, enär densamma föreskrifver stämpelbeläggning endast i det fall, att en person har erhållit i gåfva ett belopp och det finnes skriftligt på denna gåfva, hvarvid själfva gåfvobrefvet eller den skriftliga handlingen belägges med stämpel. Däremot är gåfva med varm hand, då man t. ex. gifver en person ett kontant belopp såsom gåfva med varm hand, f. n. skattefri. Därför framhölls det, att en bestämmelse måste gifvas i stämpelförordningen, att en person, som erhöll en dylik gåfva strax före gifvarens dödsfall, för denna gåfva hade att erlägga skatt. Och Kungl. Maj:t har här i den föreliggande propositionen enligt ett mom. i 8 § — det är det 26 mom. — föreslagit tiden till två år.

Nu uttalar utskottets majoritet den förhoppningen, att det må blifva Kungl. Maj:t möjligt att efter förnyad utredning inskränka denna tid. Men de sakkunniga, som bland annat sysselsatt sig med detta spörsmål, ha fullständigt enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:t att fastställa denna tid till två år. Undersöker man den utländska lagstiftningen i ämnet, finner man, att denna tid af två år i regel är den kortaste, som härvidlag är fastslagen; i Tyskland

t. ex. är ifrågavarande tid utsträckt så pass långt som till fem år.

Om
vissa ändrin-
gar i 8 och 50
§§ af förord-
ningen angä-
ende stämpel-
afgiften.
(Forts.)

När Riksdagen, som jag antager nästa år erhåller från Kungl. Maj:t en proposition om införande af ren gåfvoskatt, kommer där utan tvifvel att införas en liknande bestämmelse som den här nu föreslagna i stämpelförordningen, nämligen att om en person under en följd af år erhållit gåfvor, skola dessa gåfvors belopp sammanläggas, för att den rätta progressionsskalan må fastställas och staten sålunda icke erhålla mindre belopp, än som afsetts med fjolårets beslut rörande arfsskatt.

Det finnes, såvidt jag kan inse, ingen som helst anledning för Andra kammaren att uttala sig i den riktning, som utskottet i sin motivering här föreslår. Utskottet anhåller visserligen om utredning, men denna utredning är redan gjord. Bakom denna hemställan om en utredning ligger emellertid en förhoppning, att Kungl. Maj:t skall om möjligt begränsa denna tid af två år, hvarigenom möjlighet skulle finnas för personer att på lindrigare sätt, än Riksdagen i fjol afsåg, komma ifrån arfsskatten.

På dessa grunder tar jag mig friheten, herr talman, att anhålla, att sista stycket i utskottets betänkande, som börjar med orden: »Med afseende å Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag» och slutar med »underkastad arfsskatt», måtte utgå och ersättas af ett stycke med följande lydelse: »Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag till författning har icke gifvit anledning till erinran från utskottets sida.»

För öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Karlsson* i Göteborg och *Kobb*.

Vidare anförde

Herr Vennersten: Herr talman! Då mitt namn icke återfinnes bland reservanternas inom utskottet, ekuru jag i utskottet anslutit mig till den mening, som uttalats af herr Röing, ber jag att få instämma i det yrkande, som han nu framställt.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman! Också jag ber att få ge tillkänna, att, ehuru jag icke reserverat mig, jag dock ansluter mig till den uppfattning, som herr Röing uttalat, och jag ber därför att få instämma i det af honom framställda yrkandet.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Såsom framgår af utskottets betänkande, så ha jag och två kamrater i utskottet reserverat oss i en annan punkt af utskottsbetänkandet, nämligen emot bestämmelserna i den föreslagna tariffen under klass I. Nämda tariff är icke äldre än sedan i fjol, då Riksdagen beslöt en afsevärd förhöjning af arfsskatten. Då förelåg visserligen en hel del motioner, hvari yrkades på högre arfsskatt än hvad Riksdagen

Om sedermera beslöt, men jag ställde mig på utskottets sida, och Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med dess förslag. Jag hade vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen angående stämpelafgiften. (Forts.)

då nöjet att stå på samma sida som herr finansministern, då han så bestämdt uttalade som sin mening, att man icke borde gå längre än hvad Kungl. Maj:t då föreslagit med afseende på den höjda arfsskatten. Jag vill erinra om, att herr finansministern då på det bestämdaste uppmanade kammaren att icke gå utöfver den kungl. propositionen med afseende på skattesatserna. Jag väckte då en motion, däri jag uttalade, att jag för min del ansåg, att Kungl. Maj:t gjort ett väl djupt grepp i kvarlätenskapen efter död man. Kungl. Maj:t hade nämligen, såsom jag förut sade, föreslagit en afsevärdt förhöjd arfsskatt. Men finansministern försvarade sig med, att han tagit till så pass mycket därför att han trodde, att med de så afsevärdt höjda skattesatserna icke någon ändring sedermera borde förekomma på någon längre tid. Nu har som sagdt frågan efter ett år kommit upp igen, och då befinnes det, att det är en afsevärd förhöjning, som nu föreslagits. I Kungl. Maj:ts proposition förekommer en utredning å sid. 22, hvilken visar, att den förhöjning, som nu afses med den ändrade skattesatsen, skulle inbringa statskassan bortåt 200,000 kronor mera än efter nu gällande bestämmelser. Granskar man tariffen litet närmare, skall man finna, att proportionsvis tages den största delen af ökningen från de mindre arfsandelarna. Om man exempelvis stannar vid en arfslott på 3,900 kronor, så befinnes det, att enligt nu gällande tariffer en sådan arfsandel skall beläggas med en stämpelskatt af 31 kronor 20 öre, men att efter Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag denna stämpelskatt skall utgöra 38 kronor 80 öre, hvilket innebär en ökning af icke mindre än 7 kronor 60 öre, en höjning således med omkring 25 procent mot hvad gällande tariff bestämmer. Jag har ansett, att en sådan bestämmelse icke är att tillråda, ehuru jag visserligen vet, att man får det svaret, att det här gäller så små summor, att det icke är någonting att fästa sig vid. Men ute på landsbygden, särskildt där de små arfstagarna förekomma, hör man ett annat språk. Man har redan under det gångna året, under den tid då den nya arfsbeskattningen tillämpats, hört klagomål öfver de höjda stämpelafgifterna, och jag är förvissad om, att, därest Riksdagen går in på det föreliggande förslaget, komma klagomålen att höjas ännu mer. Vi böra komma ihåg, att det icke är så lätt för en arftagare till ett så litet arf, om det därtill utgöres af en fastighet, som kanske är skuldbelastad, att åstadkomma ett sådant belopp för att täcka den afgift, som här är föreslagen.

Vi ifrå för de egna hemmen, och ett litet eget hem ha vi beräknat skall kosta 6- à 7,000 kronor. Om vi antaga, att en innehafvare af ett sådant hem faller ifrån och har en arftagare, som skall ärfva det egna hemmet, samt boet häftar i skuld för bortåt halfva beloppet af dess värde, skall han betala stämpelafgift på

återstoden och får då betala eftersom här är föreslaget. Det är enligt mitt förmenande icke riktigt, att då man försöker uppmuntra de egna hemmen, såsom Riksdagen gång på gång söker göra, man handlar på detta sätt och oupphörligen lägger högre bördor på deras innehafvare.

Jag skulle således önska, att Andra kammaren icke ginge med på det föreliggande föreslaget utan beslöte ett uppskof med afgörandet till nästa år. Vi hafva af den föregående ärade talaren hört, att man har att till nästa år förvänta fullständigare förslag till bestämmelser rörande skatt på gåfva, och då kan man företaga frågans afgörande i hela dess vidd. Intill dess kan man utarbeta ett förslag, som icke höjer arfs- och gåfvostämpeln för de små arfsandelarna, men på samma gång aflägsnar de öfverklagade ojämnheterna i nu gällande tariff.

Riksdagen skref nämligen i fjol, att Riksdagen ville ha en utjämning mellan intervallerna, och jag var med om detta förslag. Men jag protesterade på det bestämdaste mot att man skulle gå den vägen, som en reservant i utskottet då kraftigt häfdade här, nämligen ungefär samma väg som Kungl. Maj:ts nu föreslagit. Jag påpekade detsamma då som nu, att genom detta förslag skulle en afsevärd höjning göras för de små. Jag ville således hafva en utjämning på det sätt, att man skulle sänka hvarje skattesats så, att utjämningen skulle ske så att säga på båda sidor om de olika skattesatserna. Om man gått tillväga på det sättet, hade intäkterna till statskassan blifvit lika stora som Riksdagen tänkt sig i fjol, men utjämningen hade blifvit rättvisare.

Under återopande af hvad jag nu i största korthet anfört ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets förslag hvad beträffar tariffen i klass I.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Såsom af den föregående ärade talaren blifvit erinradt, anmärktes det i fjol från Riksdagens sida på att den skattetariff, som då var framlagd i Kungl. Maj:ts proposition och som var affattad efter samma grunder som den dittills för arfsskatten gällande men naturligtvis med andra skattesatser, icke ägde den jämna stegring i skattebeloppen, som vore önskvärd, utan stora språng förekommo mellan äfven mycket närliggande belopp. I den delen är den tabell, som den föregående ärade talaren återopade, på sid. 20 till 21 ganska upplysande. Om man håller sig till klass I, som frågan här gäller, så ser man, att, om man tager det exempel, som den föregående ärade talaren återopade sig på, nämligen 3,900 kronor, så skulle skatten enligt nu gällande tariff vara 31:20 kronor och vid 4,000 kronor 40 kronor. Enligt den nu föreslagna tariffen skulle skatten vara respektive 38:80 och 40 kronor. Således är det ett betydligt mindre språng än förut.

Om
vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen angående stämpelavgiften.

(Forts.)

Om Går man litet längre fram, äro verkligen de språng, som nu
 vissa ändrin- äro förefintliga, ganska betydande. Vi se t. ex., att, om vi taga
 gar 28 och 50 ett andelsbelopp af 74,900 kronor, skulle det enligt den nuvarande
 §§ af förord- tariffen draga en arfsskatt enligt klass I af 2,097:20 kronor, men
 ningen angä- om arvet vore 100 kronor större, d. v. s. 75,000 kronor, skulle
 ende stämpel- afgiften vara 2,250 kronor, öfver 150 kronor högre. Sålunda skulle
 afgiften. skillnaden i skatten vara större än hela skillnaden mellan arfven.
 (Forts.) Enligt den nu föreslagna tariffen skulle arfsskatten utgöra för ett
 andelsbelopp af 74,900 kronor 2,246:60 kronor och vid ett andels-
 belopp af 75,000 kronor 2,250 kronor.

Det är således tämligen klart, att med det förslag, som nu
 föreligger, en jämnare öfvergång äger rum. Och jag är fullkomligt
 öfvertygad, på grund af hvad Riksdagen skref, att, om det före-
 liggande förslaget förefunnits i fjol, hade Riksdagen redan då tagit
 detsamma; enda anledningen, hvarför icke Riksdagen ville taga
 ett förslag af den beskaffenheten, var nämligen den, att det förra
 året saknades utredning om, hur ett sådant förslag skulle verka.
 Nu har den utredningen blifvit verkställd af kommitterade och
 föreligger här. Den ojämnhet, som var öfverklagad i fjol, är där
 undanröjd. Stegringen eller skalan är nämligen åstadkommen på
 det sätt, att ingen egentlig rubbning skett i skattesatserna för de
 andelsbelopp, som inleda de särskilda skattegrupperna, hvori and-
 delarna med hänsyn till storleken blifvit indelade.

Nu säger den föregående ärade talaren, att det är icke det
 rätta sättet, utan man skulle hafva tagit ett medium mellan
 skattesatserna för den underliggande gruppen och skattesatserna
 för den öfverliggande gruppen för att på detta sätt vinna en ut-
 jämning. Jag misstänker, att om man gjort på det sättet, hade
 det ansetts innebära en vida större rubbning af det i fjol fattade
 beslutet än det nu af Kungl. Maj:t på kommitterades framställ-
 ning använda tillvägagångssättet innebär.

Jag har varit öfvertygad om och är fortfarande öfvertygad
 om, att det förslag, som innehålles i Kungl. Maj:ts proposition, till
 aflägsnande af de i fjol öfverklagade sprången är just precis i
 öfverensstämmelse med hvad Riksdagen önskade, och jag kan icke
 tänka mig annat än att Riksdagen bifaller det föreliggande förslaget.

Herr Kobb: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att
 till alla delar få bekräfta hvad herr statsrådet och chefen för
 finansdepartementet här sagt. Denna förändring i skalan är ingen-
 ting annat än en omedelbar konsekvens af Riksdagens beslut förra
 året, den skrifvelse, hvarom Riksdagen då enade sig. Förra året
 bestämde Riksdagen, att de procenttal, efter hvilka skatten skulle
 utgå, skulle vara vissa angifna. Det är sålunda icke någon föränd-
 ring i det afseendet.

Såsom herr finansministern påpekade, kunna genom en sådan
 anordning af skalan, som gjordes i förra årets proposition, uppstå

ganska betydande språng i klass I. Till och med i klass I kunna sådana språng uppstå, då procentsatsen stiger med 0,2 procent, så att t. ex. vid ett af de högsta i tabellen angifna andelsbeloppen, 450,000 kronor, språnget från närmast föregående andelsbelopp utgör icke mindre än 900 kronor.

Detta påpekades af en motionär förra året, och på grund däraf dels upptogs den tanken af en reservant från denna kammare och dels föreslog bevillningsutskottet en skrifvelse. Denna skrifvelse, i hvilken föreslogs, att dessa ojämnheter skulle utjämnas, blef också af Riksdagen godkänd. Det är ingenting annat än en dylik utjämning, som har skett här. Man har här framkallat en såvidt möjligt jämn öfvergång mellan hvarje hundratal kronor. Då vi se af propositionen, att arfsandelarna skola afrundas till jämna hundratal kronor, är det en lösning, som kommer de önskadade förhållandena så nära som möjligt.

Det är tydligt, att en sådan utjämning i skalan måste inom hvarje intervall framkalla någon liten höjning, enär skattesatserna där förut voro mindre. Men jag vill stryka under, att det är icke annat än riktigt. Har man t. ex. en gång bestämt, att skattesatsen för 4,000 kronor skall utgöra ett visst belopp och att skattesatsen för 2,000 kronor skall vara ett visst annat belopp, är det icke annat än riktigt, att skattesatsen för 3,000 kronor skall ligga midt emellan, och att skatten för 1,900 kronor t. ex. skall vara proportionerlig mot skatten för 1,000 och 2,000 kronor. Det är icke något annat, som har gjorts, än ett försök att åstadkomma en fullständig rättvisa mellan de skattebelopp, som komma på de särskilda arftagarna.

På grund af hvad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, gaf herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till herr Röings under öfverläggningen framställda yrkande och 3:o bifall till herr Ericssons i Ofvanmyra yrkande; och fattade kammaren beslut i enlighet med den under 2:o) angifna propositionen.

§ 6.

Bevillningsutskottets härupå föredragna betänkande, nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt att hos statskontoret erhålla upplysning i fråga om skyldighet att utgöra stämpelafgift blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.

Om
vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen angående stämpelafgiften.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse af 20 § i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
-inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

Genom proposition, nr 109, af den 10 mars 1911, hvilken hän-
visats till bevillningsutskottets behandling, hade Kungl. Maj:t före-
slagit Riksdagen

1) att besluta, att 20 § i förordningen den 28 oktober 1910
om inkomst- och förmögenhetsskatt skulle från och med år 1912
erhålla följande ändrade lydelse:

(Forts.)

Inkomstskatt af inländskt aktiebolag eller solidariskt bank-
bolag utgår, om den taxerade inkomsten icke öfverstiger fyra pro-
cent af bolagets kapital, med två kronor femtio öre för hvarje
hundratal kronor af det taxerade beloppet.

Om den taxerade inkomsten öfverstiger fyra procent af bola-
gets kapital, utgår, för hvarje fullt hundratal kronor af det taxe-
rade beloppet, inkomstskatten med följande belopp, nämligen:

När den taxerade inkomsten i förhållande till kapitalet		Inkomst- skatt pr 100 kronor	När den taxerade inkomsten i förhållande till kapitalet		Inkomst- skatt pr 100 kronor
öfverstiger	4 men ej 4 ¹ / ₄ procent	Kr. 2.55	öfverstiger	16 ¹ / ₂ men ej 17 procent	Kr. 4.25
»	4 ¹ / ₄ » » 4 ¹ / ₂ »	2.60	»	17 » » 17 ¹ / ₂ »	4.30
»	4 ¹ / ₂ » » 4 ³ / ₄ »	2.65	»	17 ¹ / ₂ » » 18 »	4.35
»	4 ³ / ₄ » » 5 »	2.70	»	18 » » 18 ¹ / ₂ »	4.40
»	5 » » 5 ¹ / ₃ »	2.75	»	18 ¹ / ₂ » » 19 »	4.45
»	5 ¹ / ₃ » » 5 ² / ₃ »	2.80	»	19 » » 19 ¹ / ₂ »	4.50
»	5 ² / ₃ » » 6 »	2.85	»	19 ¹ / ₂ » » 20 »	4.55
»	6 » » 6 ¹ / ₃ »	2.90	»	20 » » 21 »	4.60
»	6 ¹ / ₃ » » 6 ² / ₃ »	2.95	»	21 » » 22 »	4.65
»	6 ² / ₃ » » 7 »	3.00	»	22 » » 23 »	4.70
»	7 » » 7 ¹ / ₃ »	3.05	»	23 » » 24 »	4.75
»	7 ¹ / ₃ » » 7 ² / ₃ »	3.10	»	24 » » 25 »	4.80
»	7 ² / ₃ » » 8 »	3.15	»	25 » » 26 »	4.85
»	8 » » 8 ¹ / ₃ »	3.20	»	26 » » 27 »	4.90
»	8 ¹ / ₃ » » 8 ² / ₃ »	3.25	»	27 » » 28 »	4.95
»	8 ² / ₃ » » 9 »	3.30	»	28 » » 29 »	5.00
»	9 » » 9 ¹ / ₃ »	3.35	»	29 » » 30 »	5.05
»	9 ¹ / ₃ » » 9 ² / ₃ »	3.40	»	30 » » 32 »	5.10
»	9 ² / ₃ » » 10 »	3.45	»	32 » » 34 »	5.15
»	10 » » 10 ¹ / ₃ »	3.50	»	34 » » 36 »	5.20
»	10 ¹ / ₃ » » 10 ² / ₃ »	3.55	»	36 » » 38 »	5.25
»	10 ² / ₃ » » 11 »	3.60	»	38 » » 40 »	5.30
»	11 » » 11 ¹ / ₃ »	3.65	»	40 » » 45 »	5.35
»	11 ¹ / ₃ » » 11 ² / ₃ »	3.70	»	45 » » 50 »	5.40
»	11 ² / ₃ » » 12 »	3.75	»	50 » » 55 »	5.45
»	12 » » 12 ¹ / ₂ »	3.80	»	55 » » 60 »	5.50
»	12 ¹ / ₂ » » 13 »	3.85	»	60 » » 65 »	5.55
»	13 » » 13 ¹ / ₂ »	3.90	»	65 » » 75 »	5.60
»	13 ¹ / ₂ » » 14 »	3.95	»	75 » » 85 »	5.65
»	14 » » 14 ¹ / ₂ »	4.00	»	85 » » 90 »	5.70
»	14 ¹ / ₂ » » 15 »	4.05	»	90 » » 95 »	5.75
»	15 » » 15 ¹ / ₂ »	4.10	»	95 » » 100 »	5.80
»	15 ¹ / ₂ » » 16 »	4.15	»	100 — — —	5.85
»	16 » » 16 ¹ / ₂ »	4.20			

Till kapital, hvarom här är fråga, räknas såväl aktie- eller lottkapitalet som ock reservfonden. Aktie- eller lottkapitalet upp-
tages till det belopp, som angifvits i ingående balansräkningen
för nästföregående år, eller, om aktie- eller lottkapitalet samma
år undergått förändring, till medelstorleken däraf under nämnda
år. På samma sätt förfares vid beräkning af reservfonden.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

2) att förklara, att, då fråga uppstode om eftertaxering för
år före år 1911, beträffande eftertaxeringen skulle tillämpas de i
sådant hänseende gifna bestämmelser, som gällde det år, efter-
taxeringen afsåge.

Utskottet hemställde, att Riksdagen med bifall till Kungl.
Maj:ts förevarande proposition måtte

1) besluta, att 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om
inkomst- och förmögenhetsskatt skulle från och med år 1912 er-
hålla i propositionen föreslagen ändrad lydelse; samt

2) förklara, att då fråga uppstode om eftertaxering för år
före år 1911, beträffande eftertaxeringen skulle tillämpas de i så-
dant hänseende gifna bestämmelser, som gällde det år, eftertaxe-
ringen afsåge.

Herrar *Karlsson* i Göteborg, *Bromée* i Billsta, *Branting*, *Olof-
son*, *Jansson* i Bråten och *Kobb* hade emellertid uti afgifven reser-
vation yrkat, att Riksdagen, med afslag å förevarande proposition,
ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om ytter-
ligare utredning af frågan om bolags beskattning på inbördes rätt-
visa grunder, med beaktande att vid beräkning af vinstprocenten
hänsyn måtte tagas äfven till reservfonden, men att därjämte
också uppmärksammades den större skattekraft de mera konsoli-
derade bolagen måste anses äga; samt att Kungl. Maj:t måtte
för Riksdagen framlägga det förslag, utredningen kunde föranleda.

Punkten 1) föredrogs; och yttrade härvid

Herr *Karlsson* i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Då
Kungl. Maj:ts proposition angående inkomst- och förmögenhets-
skatt inkom till Riksdagen förra året, inlämnades äfven kort därefter
en motion från en motionär i Första kammaren, hvari angående
bolagens beskattning hemställdes, att vid den proportionella be-
räkning af vinsten, som lägges till grund för beskattningen, bolagen
skulle ha rätt att taga hänsyn till reservfonden. Denna sak hade
förut varit föremål för yttrande i Kungl. Maj:ts proposition, med
anledning af att kammarrätten gjort ett uttalande i samma rikt-
ning. I den kungl. propositionen utvecklades emellertid den stånd-
punkten, att då man hade svårt att beräkna huru skatten skulle
komma att ställa sig, för den händelse man gjorde ett sådant med-
gifvande, det icke kunde vara lämpligt att bifalla kammarrättens
förslag. När emellertid förevarande motion behandlades i utskottet,

Om så föreslog utskottet Riksdagen att i den skrifvelse, genom hvilken *ändrad lydelse* Riksdagen delgaf Kungl. Maj:t sitt beslut angående inkomst- och *af 20 § i för-* förmögenhetsskatt göra ett uttalande i den riktning, att ett bolags *ordningen om* reservfond äfven skulle få inräknas i bolagets kapital, då det gällde *inkomst- och* att bestämma den vinst bolaget hade haft. Emellertid satte först *förmögenhets-* utskottet och sedan Riksdagen två villkor för genomförandet af *skatt m. m.* den föreslagna ändringen och dessa voro, att för det första det skulle *(Forts.)* tillses, dels att ingen minskning i bolagens totala skattesumma finge ske, och för det andra, att fördelningen af skattskyldigheten bolagen sinsemellan afvägdes efter rättvisa grunder. Den kungl. proposition, vi nu ha att behandla, utgör ett svar på detta Riksdagens uttalande. Det förefaller nu oss reservanter, som om Kungl. Maj:t i sitt förslag fullständigt rättat sig efter det första af de villkor, som Riksdagen framställt, nämligen att ingen minskning i bolagens totala skattesumma finge ske. Men däremot synes oss, att fördelningen af skattskyldigheten bolagen sinsemellan knappast kan sägas hafva afvägts efter rättvisa grunder. Vi erkänna villigt, att det problem, Kungl. Maj:t fått sig förelagdt genom Riksdagens uttalande, ingalunda hör till de lättlösta. Men i alla händelser tro vi, att det skulle kunna uttänkas ett sätt, hvarigenom det sista af Riksdagens villkor mera tillgodosåges, än hvad fallet är genom det föreliggande förslaget.

Som kammaren vet, utgår skatten för närvarande, enligt det beslut, som fattades förra året, på så sätt, att först erlägges 2¹/₂ procent på all uppkommande vinst. Sedermera sker det en progression så, att om vinsten går upp till 5—10 procent, så tillägges ytterligare 1 procent, om den uppgår till 10—15 procent, så tillägges 2 procent, och om den öfverstiger 15 procent, så tillägges 3 procent. Emellertid föreslår nu Kungl. Maj:t i det föreliggande förslaget, att progressionen, som nu börjar vid 5 procent, i stället skall taga vid redan vid 4 procent. Det torde däraf framgå, att detta blir till förmån för de bolag, som ha stora reservfonder och således äro synnerligen välsituerade, och som enligt vårt förmenande därför böra vara synnerligen goda skatteobjekt. Däremot komma dels nya bolag, som icke ha hunnit bilda några sådana fonder, dels bolag, som det gått mindre väl, mindre lysande för, att till förmån för de mera välsituerade få en förhöjd skatt.

Jag upprepar, hvad jag förut sade, att det låg i Riksdagens skrifvelse en frestelse att behandla problemet just på detta sätt. Det måste erkännas. Men som sagdt, man kan dock tänka sig ett bättre tillgodoseende af Riksdagens villkor beträffande den rättvisa fördelningen af skattskyldigheten mellan bolagen inbördes. Det är hufvudsakligen därför, som vi yrkat afslag på denna första punkt i den kungl. propositionen.

Det finns ytterligare ett skäl, som man måhända bör taga hänsyn till, då man bedömer den här saken, och det är det, att den vinst, som bolagen afsätta till fonder, blir icke dubbelbeskattad på samma

sätt, som den vinst blir, hvilken utgår till aktieägarna i form af utdelning.

Dessutom ha vi för vår del betraktat saken så, att det kunde vara skäl i att afvakta ett års resultat af den nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatten för att se, huru den i verkligheten kommer att slå ut, innan man vidtager den åtgärd, som här är föreslagen. Det skulle ju nämligen kunna låta tänka sig — och det finns många, som tro så — att inkomst- och förmögenhetsskatten icke kommer att ge de belopp man på förhand har beräknat, och då skulle det möjligen kunna befinnas lämpligt, att icke dessförinnan ha vidtagit denna åtgärd. Ty om hvad man får in understiger hvad man beräknat, så kunde Riksdagen vilja hafva fria händer att jämka på skatten för bolagen utan att förbinda sig till någon lättnad för de starkt konsoliderade bolagen. Jag vill betona, att här föreligger icke något så särdeles brådskande intresse, ty man kan ju icke säga, att någon orättvis beskattning strängt taget äger rum för de starkare, de mera konsoliderade bolagen. Man bör därför kunna vänta ett år och se till, om man icke kan på ett lyckligare sätt, än Kungl. Maj:t föreslagit, lösa det problem, som Riksdagen förra året gaf att lösa. Det är därför, herr talman, vi yrkat i punkt 1) af föreliggande betänkande »att Riksdagen, med afslag å förevarande kungl. proposition, ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om ytterligare utredning af frågan om bolags beskattning på inbördes rättvisa grunder, med beaktande af att vid beräkning af vinstprocenten hänsyn må tagas äfven till reservfonden, men att därjämte också uppmärksammas den större skattekraft de mera konsoliderade bolagen måste anses äga; samt att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, utredningen kan föranleda.»

Jag ber alltså, herr talman, att i denna punkt få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herrar *Bromée* i Billsta, *Olofsson*, *Kvarnzelius*, *Eriksson* i Gränsgesberg och *Branting* instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Mina herrar! Vid det beslut, som i fjol fattades i den föreliggande frågan eller i frågan i hela dess vidd med afseende på inkomst- och förmögenhetsskatt, så fastslogs, att af enskilda skulle utgå inkomst- och förmögenhetsskatt, och att af aktiebolag skulle utgå inkomstskatt efter en särskild skattetariff, som var uppgjord med hänsyn till förhållandet mellan vinsten och aktiekapitalet. Förut var det ju så, att det var vinstens absoluta belopp, som var normerande för skattesatsen. Nu skulle det bli vinstens relativa belopp i förhållande till aktiekapitalet. Att det icke föreslogs, att det skulle vara vinstens förhållande till bolagets alla fonder, som skulle vara det normerande, berodde, såsom framgick af Kungl. Maj:ts proposition, utslutande på den omständigheten, att det icke förelåg tillräcklig

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

utredning angående den statsfinansiella innebörden af ett sådant beslut. Ty den föregående ärade talaren refererade icke alldeles riktigt hvad Kungl. Maj:t yttrat i ämnet. Kammarrätten hade hemställt, att sådan del af betalningen för aktier vid nyteckning, som öfversteg aktiens nominella värde och som enligt aktiebolagslagen skulle läggas till reservfonden, också skulle räknas med såsom normerande för vinstens beräkning. Det var nu icke så som den ärade talaren refererade, eller att Kungl. Maj:t sade, att han ville acceptera det förslaget, utan Kungl. Maj:t eller rättare finansministern i statsrådsprotokollet yttrade sig på det sättet, att det kunde väl tagas i öfvervägande, huruvida icke *alla* bolagets fonder borde vara det normerande för vinsten. Men, som sagdt, man hade icke någon utredning om den saken. Sedermera förklarade Riksdagen, såsom riktigt refererades, på grund af en motion, att Riksdagen ansåg, att vinstens relation skulle beräknas med hänsyn till aktiekapitalet och reservfonden. För min del har jag ingenting emot att acceptera den inskränkningen: reservfond i stället för alla fonder, därför att till aktiekapitalet och reservfonden kan bolaget i sitt eget skön hänföra alla sina öfriga reserverade medel. Således kan man, praktiskt sett, om man sätter vinsten i förhållande till aktiekapitalet och reservfonden, säga, att detta blir detsamma, som att sätta vinsten i förhållande till hela det i rörelsen använda kapitalet. Och ur den synpunkten tänker jag också i det följande behandla frågan om aktiekapitalet och reservfonden.

Det lider icke något tvifvel om, att om en sådan utredning, som jag talat om, i föl hade förelegat med hänsyn till aktiekapitalet och reservfonden, så hade Riksdagen redan då beslutat, att vinsten skulle beräknas i förhållande till detta kapital i stället för, såsom nu sker, till aktiekapitalet. Detta framgår tydligt af bevilningsutskottets uttalande och likaledes af den skrifvelse, som Riksdagen aflät med begäran om utredning i detta stycke, eftersom en sådan utredning då icke förelåg. Det är på grund af denna Riksdagens skrifvelse, som utredningen blifvit verkställd, och utredningen har strängt hållit sig till hvad just Riksdagen därvidlag begärt. Det, som nu föreslås, står ju också, som sagdt, i fullständig öfverensstämmelse med syftet i den skrifvelsen, som gick ut på att få vinstens relation till hela kapitalet lagd till grund för beskattningen, vare sig detta bestod uteslutande af aktiekapital eller i bolagets böcker var fördeladt på aktiekapital och reservfond. Då det är klart, att det är bolagets hela kapital, som har inflytande på vinstens belopp, så är det ju också det enda rationella, om man vill öfverhufvud taget finna någon relation mellan vinstens belopp och bolagets kapital, att man sätter in bolagets hela kapital såsom utgörande bolagets kapital och icke endast en del af detsamma, som till äfventyrs står på aktiekapitalsfonden. Detta har varit den ledande tanken i det hela, och det står som sagdt i full öfverensstämmelse med hvad som i föl begärdes. En följd af utvecklingen utaf denna ledande

tanke har naturligtvis blifvit den, att där en större reservfond till äfventyrs är förefintlig, har också en viss lättnad i skatt inträdd. Men denna följd var som sagdt fullkomligt förutsedd och var så mycket mindre fruktad från Riksdagens sida, som tvärtom Riksdagen sade — och det ansåg jag för min del, att Riksdagen hade fullkomligt rätt i — att det ur nationalekonomisk synpunkt vore synnerligen förmånligt att på detta sätt uppmuntra till bildande af reservfond i stället för att, såsom de före den nuvarande skattelagstiftningen med afseende på bolag gällande normerna, uppmuntra till utdelning. Ty, såsom herrarna veta, var det en viss befrielse för sex procent af kapitalet, för den händelse att dessa utdelades. Detta var således en uppmuntran till utdelning i stället för uppmuntran till bildande af en reservfond, och det är gifvet, att detta senare ur nationalekonomisk synpunkt måste vara bättre.

Nu är det tydligt och klart, att hvarje omläggning af ett system måste medföra ändringar för den ena åt ett håll och för den andra åt ett annat. Så t. ex. skulle jag vilja erinra herrarna om att den omläggning, som i fjol beslöts, medförde en högst väsentlig minskning i skattskyldigheten för det stora svenska sockerfabriksbolaget. Detta voro herrarna med om, därför att den metod, som då kom till tillämpning, med skäl anses relativt rättvisare än den metod, som förut användts. Om det nu föreliggande förslaget går igenom, medför detta återigen en stegring af skånska sockerfabriksaktiebolagets skatt, emedan detta bolag icke är försedt med tillräcklig reservfond för att motsvara den omläggning af skattetariffen, som varit nödig för att hålla det statsfinansiella resultatet uppe i minst samma belopp, som med det nu gällande systemet skulle hafva ernåtts. Å andra sidan kommer nu exempelvis för en del bankbolag skatten utan tvifvel att sänkas på grund däraf, att den inverkan, som dessa bolags stora reservfonder ha på vinstbeloppen, också kommer till synes vid bestämmande af skatten på detta vinstbelopp. Men jag kan icke förstå annat, än att detta är rättvisare, än hvad som enligt fjolårets beslut är förhållandet. Kunde man på rättvisa skäl vara med om fjolårets beslut, bör man naturligtvis ännu hellre vara med om det förslag, som här föreligger, och jag vågar påstå, att om man vill lägga bolagens inkomstbeskattning till grund för skattskyldigheten till staten, såsom man i fjol efter noggrant öfvervägande gjorde, kan man icke gärna, såvidt jag kan förstå, finna något rättvisare sätt att tillämpa denna grund än det, som finnes i nu föreliggande proposition.

Emellertid dela icke reservanternas denna uppfattning. De ha i stället den uppfattningen, att bolag med stora reservfonder äro för starka skatteobjekt, för att någon lindring i den nu utgående skatten skall kunna medges. Ja, där spela naturligtvis in vissa känslor, som ju kunna vara ganska förklarliga, det vill jag visst icke neka till. Men de äro skäligen ologiska. De stå icke i öfverensstämmelse med andan i och grunden för det beslut, som man redan i

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 20 § i förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m.

fjöl fattade, och hvaraf det i år framlagda förslaget endast utgör en logisk och mera utbildad konsekvens. Jag skulle vilja säga, att om efter en mindre riktig metod en skattesats har varit högre, än hvad den blefve med tillämpning af en riktigare metod, man väl icke därför bör afstå från att tillämpa den riktiga metoden och behålla kvar den mindre riktiga.

(Forts.)

För öfrigt skulle jag vilja göra en liten gensaga mot det påståendet, att en stark reservfond alltid är ett bevis på, att bolaget är ett starkt skatteobjekt. Jag erkänner gärna, att det ofta och kanske oftast kan vara så, men det är dock icke så under alla förhållanden. Jag skulle för min del snarare vilja påstå, att det är förhållandet mellan bolagets egna kapital och dess lånta medel, som utgör beviset på bolagets styrka, icke det förhållandet, att af detta bolags egna kapital en del är bokförd på ett konto och en annan på ett annat konto, ty detta betyder naturligtvis i bolagets egen rörelse absolut ingenting, äfven om det för dem, som ifrån början varit *aktieägare* i bolaget, har en ganska stor betydelse. Men det är nu icke fråga om aktieägarna, utan det är fråga om *bolagen*. Jag skulle också kunna säga, att det ju kan finnas bolag, som skötts mycket försiktigt och bra under en lång följd af år, så att man kunnat reservera betydande medel och därigenom fått upp en stor reservfond. Så kan regimen bli en annan; man lägger sig ut i vidlyftigheter och sätter sig i stora skulder. Förhållandet mellan bolagets eget kapital och skulderna blir ett helt annat, än hvad det varit förut. Om det bolaget tror jag icke, att någon skulle vilja påstå, att det är så särskildt starkt, därför att det har en del af egna medel bokförda på reservfondens konto, då summan af de egna medlen nu står i ett helt annat och sämre förhållande till summan af skulderna, än hvad förut varit fallet.

Emellertid ha nu reservanterna den uppfattningen, att en stor reservfond ovillkorligen är ett bevis på att bolaget är ett starkt skatteobjekt, och med anledning däraf vilja reservanterna, såvidt jag kan förstå, att reservfonden skall beläggas med något slags skatt, som skall stå i analogi till förmögenhetsskatten, som åligger enskilda personer. Det skulle vara något slags kapitalskatt. Däröfver skulle jag nu vilja säga, att det är en fullkomlig nyhet och något, som absolut strider mot de grunder, som i fjöl antogos, då det fastslogs, att bolagens beskattning till staten skall grunda sig på bolagens *inkomst*. Det är således, som sagdt, en helt och hållet ny faktor, som kastas in i denna fråga, och således är denna sak af den beskaffenhet, att Kungl. Maj:t icke haft någon som helst anledning att med hänsyn till Riksdagens skrivelse i fjöl verkställa någon undersökning och grubbla något öfver, om det kan ligga något rätt i denna sak. Således kan jag icke annat än tillbakavisa det påståendet från reservanternas sida, att Kungl. Maj:t icke skulle hafva tagit tillbörlig hänsyn till Riksdagens önskan att afväga rättvist mellan de olika bolagens skattskyldighet, som Riksdagen i fjöl skref om, då det naturligtvis från Kungl. Maj:ts sida icke kunde ifrågasättas, att detta

afvägande skulle ske annat än inom ramen för den skattskyldighet, som i följd af Riksdagen fastslagen. Jag har nu emellertid, sedan reservationen blef för mig känd, tagit denna sak i begrundande; och det har ju varit tillfälle därtill. Tack vare de långa listorna här i Andra kammaren har det gått åt flere dagar eller rättare sagdt härför lämnats längre tid, än hvad eljest möjligen skulle hafva varit förhållandet. Jag måste då fråga mig, huruvida det öfverhufvud taget kan vara möjligt att passa in någon sådan skatt i det system, som i följd fastlogs; och då måste jag säga, att, såvidt jag kan förstå, går det icke. Det är två alldeles skilda saker. Det är att märka, att det grundläggande för hela skattereformen i följd både med afseende på enskilda personer och bolag var, att man försökte sätta skattskyldigheten i förhållande till skatteförmågan. Hvad skatteförmågan för de enskilda personerna beträffar, blef man ense om, att den finge man klart för sig af den enskilda personens inkomst och hans förmögenhet, den senare tagen i en viss proportion vid fastställandet af den gemensamma skatten. Hvad åter bolagen beträffar, kom man öfverens om att där var det inkomsten och inkomstens förhållande till kapitalet, som utgjorde beviset på skatteförmågan. Jag erkänner för min del gärna, att det är litet svårt att egentligen tala om skatteförmåga hos ett aktiebolag, ty man förbinder gärna därmed något *subjekt*, som har denna förmåga, och det kan man icke egentligen säga vara fallet med bolagen, som också mycket riktigt från reservanternas sida betecknas såsom *skatteobjekt*, icke såsom skattesubjekt. Men vill man emellertid — och det har man sökt göra här — på något sätt leta sig fram till en något så när förständig grund för bolagens skatteförmåga, har man funnit, att detta är den enda och rätta vägen, nämligen inkomstens förhållande till kapitalet.

Jag skulle vilja gifva herrarna ett exempel på huru pass ologiskt det synes mig vara, att förklara, att bolag, som hafva stora reservfonder, skola under alla förhållanden kunna erlägga större skatt än andra bolag. Vi kunna föreställa oss, att ett bolag med stor reservfond likaväl som ett annat bolag under några år icke har någon inkomst alls. Har man då lagt en särskild skatt på reservfonden och afpassat skatten efter fondens storlek, skall bolaget ändå betala skatt till staten; men om icke bolaget haft ett öres inkomst, kan det då verkligen anses vara riktigt rimligt, att bolaget skall till staten, när det är fråga om en skatt, där skatteförmågan skall vara det normerande, betala en del af sina kapitaltillgångar? Detta blir ju följden. Kan det icke under sådana förhållanden anses vara nog och riktigt, att aktieägarna i alla fall få betala skatt på sina andelar af dessa tillgångar, äfven fastän dessa tillgångar icke ge någon afkastning?

I sammanhang därmed skulle jag också vilja inom parentes säga, att det icke är så alldeles rätt att påstå, att hvad som afsättes till en reservfond, icke blir underkastadt en dubbelbeskattning. Jag må säga, att formen för detta uttalande från reservanternas

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenshels-
skatt m. m.

(Forts.)

sida är för mig i någon mån stötande, ty det är alldeles så, som om reservanternas skulle anse, att det ligger något alldeles särskildt lyckligt och riktigt i en dubbelbeskattning. Nu har jag för min del icke den uppfattningen, att det är något i och för sig under alla förhållanden ens med afseende på bolag fullt så eftersträfvansvärdt. Men i allt fall vill jag dock framhålla, att det icke är så riktigt påstå, att icke en dubbelbeskattning äger rum äfven med afseende på hvad som afsättes till reservfonden, af den anledningen att hvad som afsättes till reservfonden, utan tvifvel kommer att utöfva sin inverkan på aktiernas kurs, så att kursen stiger därigenom, hvarigenom aktieägarnas förmögenhet stiger, på hvilken de få betala skatt. Där ha herrarna en dubbelbeskattning på detta sätt af reservfonden, liksom herrarna ha det med afseende på aktieägarnas inkomst i utdelningen till aktieägarna och inkomsten för bolagen.

Jag kan emellertid, som sagdt, ej finna, att en särskild skatt på reservfonden låter rätt väl koppla ihop sig med bolagsbeskattningen i öfrigt. Det är för mycket af objektskatt i detta, för att det skall låta rätt väl inpassa sig i ett system för beskattning af inkomsten, ett system, där man äfven med afseende på aktiebolag har sökt betrakta dem, så långt möjligt varit, som subjekt. Jag har förut vid föregående tillfällen talat om, att en objektbeskattning hör icke hemma efter min mening i en statsbeskattning, men däremot kan den mycket väl tänkas höra hemma i den kommunala beskattningen, och det skulle icke kunna vara otänkbart, att man vid den kommunala skattereform, som är under arbete, och vid hvilken man med ganska stor sannolikhet också kommer att föreslå något slags näringsskatt för kommunal räkning — det är icke osannolikt, säger jag, att vid fastställandet af en sådan näringsskatt hänsyn kan komma att tagas till ett i en rörelse äfven för ett bolag nedlagdt kapital och icke uteslutande till den vinst, som lämnas af denna rörelse. Det är en intressebeskattning, som därvidlag kan kräfvä, att, äfven om icke vinsten från denna rörelse är så synnerligen stor, ändå något slags beskattning till kommunen pålägges såsom kompensation för de förmåner från kommunens sida, som detta företag i allt fall är i åtnjutande af, och att man under sådana förhållanden söker finna något slags kombination med en skatt på själfva rörelsekapitalet. Men detta är en sak, som det nu är för tidigt att uttala sig om annat än i den mån att, om man mot allt — efter hvad jag tycker — hvad metod vill säga, nu skulle vilja på något sätt lägga skatt på bolags kapital direkt, särskildt om det vore på reservfonden, man därigenom naturligtvis i viss mån föregriper en sådan åtgärd för framtiden. Jag kan icke alls uttala mig om, huruvida något sådant skall komma att ske, jag vill endast säga, att det icke är otänkbart med hänsyn till begreppen, de grundläggande begreppen, för en sådan kommunal skatt. Något vidare kan jag icke säga om denna sak, men så mycket vill jag säga, att, om det skall tagas hänsyn till kapitalet vid en sådan beskattning, lär det vara otänkbart att taga hän-

syn uteslutande till reservfonden, utan då får man naturligtvis taga hänsyn till hela kapitalet redan af de anledningar, jag förut nämnt, emedan det är hela kapitalet, som är insatt i rörelsen och är det hvarpå rörelsen baseras. Dessutom skulle jag vilja säga, att det, om man skulle på detta sätt lägga särskild skatt på reservfonden under den ena eller andra formen, ju är aldeles klart, att man därmed motverkar reservfondernas ökning. Visserligen ha reservanterna uttalat den förhoppningen, att man skulle kunna hitta på en skatt, som icke har sådan inverkan. Ja, det är ju möjligt, men det får jag säga herrarna, att då skall en större trollkarl komma till i världen, än som finnes nu, ty jag har aldrig någonsin kunnat tänka mig, att en skatt, huru liten den är, skall kunna verka egentligen uppmuntrande till att öka skatteobjekten, utan då lär väl följden bli, föreställer jag mig, att man i stället kommer att på hittillsvarande räkningar behålla de disponibla medel, som eljest skulle hafva öfverförts till reservfonden, hvarigenom företagen naturligtvis konsoliderats. Eller ock kunde man tänka sig, att man i många fall skulle i stället för att öka reservfonden söka öka aktiekapitalet på ett sådant sätt, att aktiekapitalets ökning därvidlag kunde lända till lindring i skatten. Det är visserligen sant, att man på det sättet skulle ernå detsamma med afseende å konsolideringen, men hvad man skulle få mera i skatt, det lämnar jag därhän. Under sådana förhållanden förstår jag icke, hvad en åtgärd, som skulle framkalla en sådan omgång, skulle tjäna till.

För min del får jag som en resumé af det hela säga, att jag anser det vara under alla förhållanden oriktigt att lägga en särskild skatt på reservfonden som sådan, och att jag anser det under inga förhållanden vara tillrådligt att lägga någon skatt på hela aktiekapitalet såsom ett supplement till statens inkomstskatt, hvarjämte jag tillåter mig konstatera, att det från alla håll erkänts, att den anordning, som nu här i år är föreslagen med hänsyn till bolagens inkomstbeskattning är rationellare än den förut lagda. Därvidlag ha äfven reservanterna varit med om denna sak, ty de säga i sin reservation, att det finnes fog för att vid beräkningen af bolags vinst och beskattningen på grund däraf taga hänsyn icke blott till aktiekapitalet utan äfven till reservfonden. Således hafva äfven de erkänt, att grunden för beräkningen i år är riktigare och rationellare än den i fjol.

Slutligen skulle jag vilja säga, att den omständigheten, att, om man någon gång framdeles skulle vilja för kommunal räkning, för någon näringskatt, taga hänsyn till kapitalet, ett bolags hela kapital storlek med större och mindre inverkan af vinsten på denna hänsyn, så hindras detta naturligtvis i ingen mån af det förhållandet, huruvida man nu beräknar skattskyldigheten till *staten* på grund af inkomst med hänsyn till denna inkomsts förhållande till hela det kapital, som har framkallat inkomsten, eller endast till den del af kapitalet, som har framkallat inkomsten, hvilken är bokförd på aktiekapitalets konto. Jag tror därför, att det icke finnes några reella

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 20 § i förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m. (Forts.)

skäl att motsätta sig detta förslag nu, som står i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad Riksdagen så sent som i fjol utan någon som helst meningsskiljaktighet begärt.

Jag skall till slut endast tillägga något, med anledning af hvad som här på slutet i reservationen säges, att man befarar, att möjligen inkomstskatten — naturligtvis närmast af bolag eller uteslutande af bolag — icke skulle komma att inbringa, hvad man i fjol räknade på, och att man därför icke nu vill göra någon ändring. Ja, har man den farhågan, bör man vara med om att göra ändringen, emedan den med de beräkningar, som äro framlagda, synes komma att inbringa 100,000 à 200,000 kronor mer, än hvad man i fjol beräknade, och, säger jag ännu en gång, den omständigheten, att man nu lägger skatten på inkomsten på grund af inkomstens förhållande till hela kapitalet i stället för till aktiekapitalet ensamt, lägger intet hinder i vägen för en omläggning af skalan, för den händelse en sådan mot all förmodan framdeles skulle af Riksdagen finnas nödvändig eller lämplig.

Jag tror därför, att det finnes mycket goda skäl att bifalla den kungl. propositionen.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman, mina herrar! Af herr statsrådets och chefen för finansdepartementet anförande finna vi, att denna fråga icke är så enkel utan ganska svårlöst och invecklad, såsom också bevillningsutskottets ärade vice ordförande medgaf. Innan jag gör något uttalande, vill jag förutskicka den anmärkningen, att jag icke på något sätt vill göra mig till försvarare för något som helst bolagsintresse, utan att det är ur rent skatte-teknisk synpunkt och ren samhällssynpunkt, som jag sett denna fråga. Och då vill jag erinra om, att den ärade reservanten, utskottets vice ordförande, har medgifvit, att detta är svar på den första punkten i Riksdagens uttalande sedan i fjol, det vill säga att ingen minskning i bolagets totala skattesumma finge ske. Men i andra punkten anser han, att detta svar, denna kungl. proposition, icke skulle vara så lyckligt tillkommen. Det är mot svaret på den andra punkten, som lyder så, att fördelningen af skattskyldigheten mellan bolagen sinsemellan afväges efter rättvisa grunder, det var mot den punkten, han riktade sina anmärkningar.

Jag har sett denna fråga äfven från en annan synpunkt. Då man icke kan förneka, att de starkaste bolagen kanske i vissa fall kunna få någon lättnad genom denna åtgärd, vill jag påpeka, att det ur ren samhällssynpunkt måste innebära åtminstone något erkännansvärdt och lyckligt, att bolagen verkligen sörja för framtiden och se till, att fonder finnas för eventuella framtida vanskligheter, för hvilka de kunna bli utsatta, och i det fallet innebär ju detta förslag någon lättnad. Vidare tycker jag mig finna, att detta förslag äfven innebär en sporre för nya bolag att afsätta några medel för kommande behof, och då blir det ju äfven i viss mån någon lätt-

nad för dem, och jag anser, att detta skulle vara lyckligt för det stora hela och för vår industri.

Nu har man hufvudsakligen riktat anmärkningar mot det föreliggande förslaget, därför att man för att få ut skattesumman har gått något för djupt ned på skalan, och det kan ju hända, att så är fallet. Men, om man skulle ha gått den andra vägen, så hade det blifvit alldeles så, som herr statsrådet här anmärkte. Man skulle då ha tillgripit den utvägen att lägga någon skatt på det samlade kapitalet, och på detta område skulle ju detta vara en alldeles ny väg att slå in på. Jag tänker då särskildt på, att man kanske borde dröja med denna sak, till dess man fått se, huru man finge den nya kommunala skatteförordningen lagd. Man kanske vore glad att kunna ha någonting att taga till då också i detta afseende.

Jag kan icke finna annat, än att Riksdagen har genom detta förslag fått ett svar på sitt uttalande i fjol, och på de skäl, som jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kobb: Herr talman, mina herrar! Vi ha här nyligen hört ett synnerligen intressant anförande af herr finansministern, och jag tror, att herr finansministern i detta sitt anförande just har visat en sak, nämligen att frågan om den rätta formen för bolagens beskattning är synnerligen svår och ännu icke fullkomligt utredd. Herr finansministern införde här ett alldeles nytt argument i diskussionen, som vi icke i vår reservation berört, nämligen frågan om, huruvida icke skatten äfven borde stå i något förhållande till bolagets lånta kapital, och jag kan icke finna annat, än att det är en ganska beaktansvärd omständighet, och som således just visar, hvad vi egentligen i vår reservation framhålla, nämligen att frågan är så svårlost, att det icke kan skada, om vi taga den saken i öfvervägande, innan vi definitivt besluta om bolagens beskattning.

Riksdagen har i sin skrifvelse förutsatt, att den ifrågasatta omläggningen af bolagens beskattning skulle i finansiellt hänseende lämna samma resultat, d. v. s. samma skattebelopp, och herr finansministern har ernått detta genom att gå ut från det antagandet, att reservfonden i samtliga bolag skulle i medeltal utgöra 25 procent af aktiekapitalet. I öfverensstämmelse härmed har grundtaxan, de $2\frac{1}{2}$ procent, som ursprungligen alla bolag skulle betala, bibehållits, men den procentsats, där denna grundtaxa upphör att verka, har sänkts från 5 till 4 procent, detta i full öfverensstämmelse med detta antagande. Följden af detta blir naturligtvis, att alla bolag för hvilka detta medeltal, dessa 25 procent af aktiekapitalet, utgör reservfonden, få sin beskattning oförändrad i det närmaste, under det att de bolag, som ha större reservfond, få en minskad beskattning och de bolag, som ha en mindre reservfond, få en ökning. Nu visar ju den statistik, som föreligger, att 18 procent utgör medeltalsciffran för förhållandet mellan bolagens reservfond och aktiekapitalet. Det är således tämligen i öfverensstämmelse med hvad

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögens-
skatt m. m.

(Forts.)

här är föreslaget. Utredningen visar, att det erhållna beskattningsbeloppet blir ungefär detsamma som det, som genom nuvarande anordning ernås, endast inemot 2 procent högre. Men detta har man ju således ernått därigenom, att beskattningen minskats för sådana bolag, som ha stor reservfond, sådana bolag, som enligt min uppfattning äro kapitalstarka bolag, under det att beskattningen höjts för de kapitalsvagare. Men att sålunda höja beskattningen för de svagare bolagen till förmån för de starkare synes mig icke vara riktigt.

Härtill kommer, såsom statistiken visar och reservanternas påpekade, att hela denna förändring kommer bankbolagen och försäkringsbolagen till godo. Om man betraktar den statistik öfver aktiebolagen, som nyligen är utarbetad i finansdepartementet, finner man, att det är endast de två klasserna solidariska bankbolag och bankaktiebolag, för hvilka reservfonden uppgår till högre belopp, nämligen 48 procent. För försäkringsbolagen uppgår den till i medeltal 52 procent, men deras reservfonder äro ju någonting helt annat än de vanliga bolagens. Jag tror emellertid att en följande talare skall ingå på den saken, och jag skall därför lämna den åsido. Ingen annan bolagsgrupp har större reservfond än omkring 13 procent. Det är således säkert, att genom denna förändring bli endast bankbolagen och försäkringsbolagen tillgodosedda.

Nu säger herr finansministern, att han icke gjort annat, än hvad Riksdagen i skrifvelse begärt, nämligen sökt åstadkomma, att bolagens totala skattesumma icke skulle minskas. Men Riksdagen begärde ju äfven någonting annat, och det var, att skatten för bolagen sinsemellan skulle fördelas enligt rättvisa grunder. Det synes mig som om herr finansministern lagt mindre vikt på detta, ty det är ju gifvet, att om man höjer beskattningen för de svagare och sänker den för de starkare, så kan man näppeligen säga, att det är en rättvist afvägd beskattning.

Jag skall då be att få fästa uppmärksamheten på, att det finnes en annan utväg, enligt hvilken man kan tillmötesgå båda dessa af Riksdagen uttalade önskemål. Det vore att lämna den ursprungliga grundtaxan, 2,5 procent, oförändrad och låta den fortsätta intill 5 procent eller kanske något högre upp, möjligen till 6 procent, men sedermera höja skalan för bolag, som gifva en högre utdelning. Om man ser på de båda tabellerna på sid. 13 och 14 i föreliggande kungl. proposition, där en tablå är uppgjord öfver bolagens aktiekapital och deras aktiekapital jämte reservfond, och där bolagen äro fördelade i klasser allt efter utdelningens storlek — om man ser på den sista tabellen, där aktiekapitalet och reservfonden äro sammanslagna, så finner man ganska lätt, att man icke behöfver rucka synnerligen mycket på skalan för de bolag, som ge större utdelning, för att få den skattesumma, som finansministern söker. Jag har gjort en beräkning och har funnit, att om man börjar höjningen vid 8 à 10 procent och fortsätter höjningen mycket långsamt, så att vid 50

procents utdelning skatten saktast stigit till 7 procent i stället för såsom nu är föreslaget 5,45 procent, så skulle man få in ett belopp, som till och med är något större, än man genom finansministerns anordning skulle få. Det vore således möjligt att tillmötesgå Riksdagens önskemål, att hela skattebeloppet icke skall förändras, och att samtidigt få en, som det synes mig, riktigare fördelning, rättvisare fördelning af beskattningen bolagen emellan. Genom en sådan anordning blefve således alla bolag, som hade en liten utdelning eller upp till 6 procent, fullkomligt oberörda af förändringen, och förändringen skulle endast beröra bolag med stor utdelning, och som man kan anse vara skattekräftigare.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Hvad beträffar frågan, på hvilket sätt bolagets reservfond bör inverka på bolagets beskattning, synes det mig, som om hvarken fjolårets motioner eller nu föreliggande proposition fullkomligt löst den frågan. Herr finansministern har själf i sitt anförande visat, att äfven andra omständigheter skulle kunna inverka, nämligen, såsom nämnt, det lånta kapitalet. Ett bolag med en stor reservfond kan ju möjligen också ha stora skulder. Allt detta visar ju tydligt, att det äfven finnes andra faktorer, som skulle kunna inverka. Vi ha i reservationen framhållit, att reservfonden vanligen är något sekundärt, att den i allmänhet är det kapital, som framgår ur affären och således icke blifvit beskattadt i aktieägarnes hand. Nu nämnde herr finansministern, att detta är icke alldeles riktigt. Ja, det är sant, emedan en sådan reservfond framkallar en ökning i noteringen af aktierna och medför därför en särskild beskattning i form af förmögenhetsskatt. Ja, men det är ju dock endast i form af förmögenhetsskatt, som detta blir beskattadt i aktieägarnes hand, såvidt jag förstår.

Vidare sade herr finansministern, att om man drager in reservfonden i denna fråga om beskattningen och ökar beskattningen för bolag, som ha större reservfond, så skulle det vara att motverka reservfondens ökning. Det kan ju vara sant, men det beror dock på, hur pass stor man gör denna ökning i beskattningen. Vi reserveranter ha framkastat den tanken, att reservfonden skulle kunna för bolagens beskattning verka på något motsvarande sätt, som enskildas förmögenhet verkar i förmögenhetsskatten. Det förefaller mig också, som om herr finansministern verkligen ansåg, att denna tanke verkligen kunde vara att reflektera på, om det gällde den *kommunala* beskattningen, men att det här icke var lämpligt. Ja, också detta visar ju, att frågan är ganska outredd.

På grund af hvad jag sagt, och då det synes mig, att frågan om bolagens beskattning ännu icke kommit till full afslutning, så förefaller det mig lämpligt att icke göra någon ändring i denna del, utan anhåller jag att få förena mig i det yrkande, som redan gjorts af herr Karlsson i Göteborg.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! I § 53 af den nya aktiebolagslagen stadgas, att till reservfonden skall afsättas 10 procent af bolagets årsbehållning, och att därmed skall fortsättas intill dess man får en reservfond, som uppgår till 10 procent af aktiekapitalet. Alldeles detsamma gäller för sådana försäkringsaktiebolag, som icke uteslutande drifva lifförsäkringsrörelse. Rörande dessa bolag kan jämlikt vederbörande lagar en reservfond bildas, den kan ökas och den kan minskas. Bolaget har en viss frihet öfver den, utom då den icke uppgår till 10 procent af aktiekapitalet, då den alltjämt skall ökas med 10 procent af vinsten. Så är det icke rörande rena lifförsäkringsbolag. För dem finns intet stadgande om reservfond; ordet reservfond är icke nämnt rörande dessa bolag. Men i § 106 af 1903 års försäkringslag finnes ett stadgande, att en så kallad säkerhetsfond skall afsättas, en säkerhetsfond, till hvilken skall afsättas ända till halffarten af årsbehållningen, till dess denna fond uppnått en storlek af 5 procent, icke af aktiekapitalet, utan af premiereserven, således af den stora summa, som lifförsäkringsbolagen måste hålla afsatt för att täcka sina risker. Denna säkerhetsfond är vidare en fond, hvilken bolaget icke såsom ett vanligt aktiebolag med afseende på reservfonden kan minska, utan den skall oupphörligt stiga, tills den når dessa 5 procent. Den får minskas endast med försäkringsinspektörens tillstånd. Den står således icke i något förhållande till aktiekapitalet eller de vanliga faktorer, hvilka ha inflytande på ett vanligt aktiebolags reservfond. Jag kan nämna ett försäkringsbolag, som jag känner ganska väl, eftersom det är det bolag, för hvilket jag är direktör; detta bolag har en säkerhetsfond, hvilken uppgår till 1,000 procent af aktiekapitalet, och det har en årsbehållning, som uppgår till 500 procent af aktiekapitalet. Jag ber att få nämna dessa siffror såsom en komplettering till hvad jag nämnde, då vi här om dagen diskuterade frågan om lifförsäkringsbolagens beskattning med afseende på vinsten till de försäkrade. Hela denna stora säkerhetsfond, hela denna stora behållning har intet med aktiekapitalet att göra: detta är de försäkrades egendom helt och hållet, och det är endast för deras skull, om lagen kräver detta af bolaget. Jag vill nämna detta därför, att jag håller före, att när det gäller att få fram en beskattning, som utgår af summan af aktiekapital och reservfond, stämma icke de vanliga synpunkter, som vi lägga på bolagen, med dem, som måste gälla lifförsäkringsbolagen. Den sålunda af utskottet tydligen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag påyrkade bestämmelsen täcker icke detta område, som jag nu har berört, och då jag å andra sidan icke heller är fullt tillfredsställd med reservanternas yrkande — de framhålla ju, att särskildt skulle uppmärksammas den stora skattekraft, som de mera konsoliderade bolagen måste äga — så vill jag för närvarande icke göra något

yrkande utan afvaktar diskussionens gång för att se, om något, som jag kan förena mig om, skulle härunder framkomma.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Af de många och svåra problem, som förefinnas på skattelagstiftningens område, är otvifvelaktigt den föreliggande detaljen en af de allra svåraste. Detta torde bland annat hafva framgått af, att man i vårt land under tre års tid försökt helt olika skatteprinciper beträffande bolags beskattning. Ju mer skattelagstiftningen utvecklas desto förr kommer man till det, som måste vara det rättvisaste. Så länge man befinner sig på försökets område, är det klart, att det mera eller mindre blir ett famlande på det område, hvarpå man rör sig, och jag tror, att man nu kommit till en ståndpunkt, om hvilken man kan säga, att den är väsentligt bättre än den, man förut i detta afseende intagit. Nu är det ju så i detta förslag, att ett bolags vinstprocent skall beräknas icke efter aktiekapitalet ensamt utan efter bolagets samtliga fonder eller åtminstone aktiekapitalet tillsammans med reservfonden. Denna synpunkt framfördes förlidet år i en motion, hvilken emellertid icke då kunde vinna gehör, emedan man icke visste, hvar det skulle bära hän i finansiellt hänseende. Emellertid har kammarrätten, som äfven yttrat sig öfver detta sista förslag, för sin del gifvit detsamma sitt gillande.

Jag skall icke alls försöka att ingå på något försvar af förslaget. Det är på ett så utomordentligt sätt försvaradt från statsrådsbänken. Men jag vill gentemot reservanternas, då de vilja göra gällande, att detta förslag alltid och ovillkorligen skulle medföra skattelindringar för de starkare bolagen, hafva sagt, att förhållandet icke är så. Detta är beroende på, om dessa bolag hafva större reservfonder eller icke. Ett af de största bolag, som finnes i vårt land, nämligen svenska sockerfabriksaktiebolaget, kommer, såsom påpekats, att träffas af en ganska väsentlig skatteförhöjning, för den händelse det föreliggande förslaget varder antaget. För så vidt som primäruppgifterna hvilka kommit mig tillhanda äro riktiga — skulle denna förhöjning uppgå till icke mindre än 32,000 kronor. Väl är det sant, att det kan anföras exempel på andra bolag, som få någon skattelindring. Men att så sker i något enstaka fall bör icke tillmätas afgörande betydelse, alldenstund höjning inträder i regel, hvarigenom statskassan tillföres i rundt tal 150,000 kronor i ökade skatteinkomster af bolagen.

Nu hafva reservanternas riktat sig mot Kungl. Maj:ts förslag, särskildt därför att villkoret 2, som fästs vid den i föl aflättna skrivelsen, icke på nöjaktigt sätt besvarats. Jag skall be att få läsa upp detta: Det innehöll, att »fördelningen af skatteskyldigheten mellan bolagen sinsemellan afvägdes enligt rättvisa grunder.» Men det förstå vi litet hvar, att om man ställer upp ett villkor med sådana ordalag, så är det nära nog omöjligt att därpå förvänta ett tillfredsställande svar. Ty det må vara uppgjort hvilket förslag som helst och hvilken skattetariff som helst, så är det uppenbart, att man

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.
(Forts.)

Om på något håll skall kunna säga, att full rättvisa icke skipats. Icke ändrad lydelse någon af reservanternas vill göra den meningen gällande, att det föreliggande förslaget, icke är bättre än det föregående, och då synes det af 20 § i förordningen om mig, att har man att välja mellan ett bättre och ett sämre, man bör inkomst- och välja det bättre, äfven om det icke i alla afseenden är fullkomligt förmögenhets- idealiskt. skatt m. m.

(Forts.)

Det är en annan sak, som jag också tillåter mig framhålla, och det är, att det skulle ju icke vara otänkbart, att om man icke ville vara med om, att reservfonden skulle räknas som kapital — detta hafva icke reservanternas yttrat sig om — det icke skulle vara omöjligt för bolag med stor reservfond att förvandla den till aktiekapital genom att ombilda aktiebolaget. Det synes mig sålunda, huru man än ser denna sak, som om det föreligger synnerligen starka skäl för att bifalla det föreliggande förslaget, enär det otvifvelaktigt skipar större rättvisa med afseende på bolagens beskattning än nu gällande skattelag, och därför, kan jag icke annat än yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Branting: Herr talman! En föregående talare på stockholmsbanken, herr Palme, följde ett visst ryktbart föredöme, då han nämnde, att han icke skulle göra något yrkande, utan att han vill afvakta fortsättningen af debatten för att se, om därunder framkomme något yrkande, som han kunde acceptera. Jag vet icke om denna fortsättning kan komma att blifva så gifvande, att han kan komma att därpå bestämman sitt votum. Men säkert är väl i alla fall, att debatten knappast kommer att blifva så gifvande för den del af frågan, som intresserade honom närmast, ty det synes mig ligga på sidan af saken att inlåta sig på frågan, om lif försäkringbolagens så kallade reservfond är en reservfond i egentlig mening. Jag tror, att han kunnat anföra åtskilligt, som talar till stöd för hans uppfattning i den saken, men härpå vill jag nu icke alls ingå, ty den saken hör egentligen icke hit.

Hvad beträffar den siste talaren, som hade ordet för att betyga sin fullständiga öfverensstämmelse med regeringsförslaget, så ville han göra gällande, att det var omöjligt att uppfylla det villkor, som ställts i Riksdagens förra skrivelse från i fjol om, att man ville ha ett förslag, där fördelningen af skatteskyldigheten bolagen emellan afvägts »enligt rättvisare grunder». Han var dock själf med om att skriva på det sättet, och huru han då kunnat nedsätta skrivelsen till att, som han uttryckte sig, endast vara ett platoniskt uttalande förstår jag icke riktigt. Emellertid var det hans mening, att man, som han sade, kommit till, att detta förslag skulle vara väsentligt bättre än de bestämmelser vi för närvarande ha. Ja, har man den öfvertygelsen, att detta förslag är väsentligt bättre, då kan jag förstå, att man vill vara med om att utbyta det nuvarande stadgandet mot något, som är bättre. Men detta synes mig icke vara visadt. Ty hvad är visadt? Jo, att på grund af den nya beskattningsnorm,

som är föreslagen i Kungl. Maj:ts proposition, komma de bolag, som ha de stora reservfonderna, att få en lättnad mot hvad de enligt nuvarande ordning ha. När reservfonden går öfver 25 procent, som ju är det ungefärliga medeltalet, så blir det lättnad, och hvilka bolag är det egentligen som ha så stor reservfond? Jag skall frånse lif försäkringsbolagen af skäl, som jag nyss nämnde, ty deras så kallade reservfond är en sak för sig. Men det återstår en mäktig grupp bolag, nämligen bankbolagen, och för dem blir det öfver hela linjen, för så vidt de hunnit upp till denna stora reservfond, hvilket oftast är fallet, uppenbarligen en minskning i den skatt, som skulle utgå, mot hvad de enligt nu gällande bestämmelser skulle erlägga. Det är dock klart, att när man ser ett sådant resultat af den omläggning, som här företagits, då ställer man sig tveksam och tviflande, huruvida Kungl. Maj:t lyckats att genom en anordning, som på detta sätt gynnar bankbolagen, få till stånd en rättvisare skattfördelning mellan bolagen inbördes.

Det må vara sant, att de nu gällande bestämmelserna icke äro det absolut rättvisa idealet. Men hvad reservanternas påpekade är, att denna fråga verkligen bör ses från andra synpunkter, än som Kungl. Maj:t velat göra gällande här. Kungl. Maj:t har enbart gått på den linjen, att det skulle vara riktigt att också räkna med reservfonden, och Kungl. Maj:t har sålunda inrättat sitt förslag, som här skett. Nu ha vi med allt erkännande af, att Kungl. Maj:t haft goda grunder för att resonera på det sättet, dock reserverat oss, ty Riksdagens skrifvelse från i fjol innehöll icke endast denna synpunkt utan däri påyrkades också, som jag nyss framhöll, en rättvis skattfördelning bolagen emellan. Vi som voro med om denna skrifvelse, ville ha en liten hållhake i den riktningen också, ty man hade på känn, att det icke var riktigt lämpligt, att det bara skulle ske en sådan förskjutning, hvarigenom reservfonden fick tillgodoräknas.

Nu återstår det således att se till: är det icke också andra synpunkter, som böra vid denna omläggning beaktas, än de synpunkter, som Kungl. Maj:t har tagit hänsyn till? Ja, jag tror, att det finnes sådana synpunkter. Vi hafva, såsom herrarna se af vår reservation — i fall herrarna under det brådska arbetet haft tid att läsa densamma — tillåtit oss peka på, att det finnes också andra synpunkter, och särskildt då den, att det är rimligt, att man icke helt bortser från, att bolag med stora reservfonder äro *starka beskattningsobjekt*. Nu gjorde visserligen herr finansministern gällande, att ett bolag icke alltid är så starkt beskattningsobjekt, därför att det har stor reservfond; ty det kan tänkas, att det laborerar ganska mycket med lånadt kapital. Herr Kobb har emellertid redan fäst uppmärksamheten på att här förde herr finansministern själf in en ny synpunkt, som kanske är mycket väl värd att förtjäna beaktande — men så mycket klarare framstår då, att denna fråga icke för närvarande befinner sig i sådant läge, att vi böra här fastlåsa densamma samt betrakta såsom definitiv lösning hvad Kungl. Maj:t nu har föreslagit.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Det yttrades vidare utaf herr finansministern, och han framhöll det med mycken kraft i början af sitt anförande, att reservfonderna böra medräknas. Ja, reservanterna stå på fullkomligt samma ståndpunkt, så det var en alldeles onödig kraftyttring, som herr finansministern för att bevisa detta utvecklade i sitt för öfrigt mycket intressanta anförande. Det har ingen människa motsagt. Det är ju det, som vi alla äro ense om. Sedan är det blott frågan, huru det skall tillämpas.

Nu menade herr finansministern, att det var ett »ologiskt» sätt utaf oss att resonera, när vi kommo in sedan på att utveckla våra tankar, om att man borde taga hänsyn äfven till annat, än hvad herr finansministern har gjort. Han trodde, att det var en allmän känsla utaf att bolagen borde en smula hållas efter, som förledt oss i detta fall. Ja, jag trodde, att han från denna utgångspunkt skulle försöka helt och hållet smula sönder vår åskådning och anse, att det icke var riktigt, att man kommit till att betrakta dessa starka bolag såsom starka och förmånliga skatteobjekt ur statens synpunkt. Men i stället förvånade jag mig mycket att höra, att, efter det han på ganska kraftfullt sätt huggit in på vår uppfattning och försökt att bevisa, att den icke var hållbar, han dock till sist kom därhän: ja, kanhända ändå detta låter säga sig; men då talar man icke för statsskatten — inkomstskatten — utan man talar mera för en blifvande kommunalskatt, något slags näringsskatt. Ja, det är ju möjligt, att det ligger någonting i det resonemanget, och att en utredning kommer att visa, att den analogi, som vi tillätit oss nu peka på i afseende å inkomst- och förmögenhetsskatten verkligen skulle hafva någon motsvarighet beträffande bolag med stora reservfonder, men att denna analogi skulle kunna hellre utnyttjas, såsom finansministern sade, i den blifvande kommunalbeskattningen. Men jag får beträffande hänvisningen till den där blifvande beskattningen af de stora rika bolagen, säga, att det kan ju ändå måhända vara klokt af Riksdagen att icke alltför mycket lita på, att förhållandena skola komma att ligga så, att den blir genomförd. Bolagen äro en mäktig institution här i landet, och det finnes många vägar, på hvilka de kunna göra sitt inflytande gällande. Det är därför tänkbart, att det kanske icke kan blifva så lätt att få igenom den där objektskatten i sinom tid, utan det kunde nog vara skäl uti att öfverväga, om icke rimlig hänsyn till denna skattekraft borde tagas äfven vid det bestämda fixerandet för någon tid framåt utaf de belopp, som här böra uttagas från bolagen uti deras inkomstskatt till staten.

Herr finansministern fastslog vidare såsom ett af resultaten af sin undersökning, att det borde stå klart, att man icke borde lägga skatt »enbart» på reservfonderna. Ja, det står ingenting sådant i vårt förslag, såvidt jag kan läsa reservationen. Det står endast en enkel antydning, att det kanhända finnes viss analogi mellan den sammankoppling som är gjord beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten och hvad som lämpligen kunde göras i afseende å bolagen.

Herr finansministern ironiserade vidare om, att man icke uppmuntrar till afsättande af reservfonder genom någon som helst skattelag. Nej, det hafva vi naturligtvis icke sagt, utan det står endast: »Själfklart bör tillses, att skatten icke lägges så tyngande, att den kan motverka den för soliditeten önskvärda fondbildningen. Men det bör ingalunda vara omöjligt att finna en framkomlig medelväg mellan att, som Kungl. Maj:t nu gjort, gynna de starkaste och att belasta dem så hårdt, att deras uppväxt till styrka hämmas.» Det är ett uttalande, som är ganska väsentligt olika det, mot hvilket herr finansministern i denna punkt vände sig.

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

Jag kan heller icke finna annat, än att herr finansministern också för öfrigt i hela sitt resonemang förbigick den fråga, som herr Kobb sedan kom in på, hvarvid han gaf exempel på, huru man enligt hans mening skulle kunna lösa densamma. Herr finansministern förbigick nämligen helt och hållet frågan om *skalan*. Är det riktigt, är det gifvet, att den skala, som nu föreslås af Kungl. Maj:t, är den riktiga och någorlunda motsvarar Riksdagens uttalade önskan att lägga en rättvis skatt på bolagen inbördes, när man nu af dem alla tillsammans vill hafva fram en viss skattesumma? Herr Kobb framlade ju ett annat förslag, som pekade på, att man med en mycket obetydlig ökning af skatten för de bolag, som tjäna mest, skulle kunna komma till samma inkomstbelopp för statens räkning och därvid ändå kunna undvika att göra den orättvisan, att man för en del af de skattekräftigaste bolagen låte skatten blifva lindrigare, undvika att med öppna ögon gå med på att göra detta.

Jag tror således, att hela denna fråga — det visar sig vid närmare inträngande i densamma — är synnerligen svår. Det vitsordas också från alla håll. Det är väl då icke riktigt, att Riksdagen, därför att den i fjol aflät, jag tillåter mig säga det, en något ofullständig skrifvelse, blott följer Kungl. Maj:t, som icke gjort annat i detta afseende än precis tagit de anvisningar, som stodo i Riksdagens skrifvelse. Därigenom skulle man icke föra fram frågan sådan den bör ställas i vidare omfattning, utan Riksdagen bör därför i stället låta tills vidare anstå med denna frågas definitiva lösning, till dess att man får en utredning och ett förslag, som äfven tager hänsyn till, att de med stora reservfonder begäfvade bolagen äro skattekräftiga institutioner.

Ur den synpunkten, herr talman, och då absolut ingenting förloras med, att vi vänta i detta afseende, till dess saken föreligger i något mera utredt skick, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet S w a r t z: Herr talman! Det resonemang, som nu förts från reservanternas sida, gifver tydligt vid handen, att reservanterna åsyfta någonting helt annat, än hvad Riksdagen åsyftade med sin skrifvelse. Reservanterna åsyfta en total omläggning af aktiebolagens beskattning från grunden och alltigenom, under det att Riksdagen med sin i fjol

*Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.*

(Forts.)

beslutade skrifvelse icke åsyftade, såvidt jag kan läsa, någon om-
läggning utaf själfva grunden för bolagens beskattning, utan endast
och allenast ett riktigare bedömande utaf kapitalets inflytande på
bolagens vinst och därigenom äfven på deras beskattning. Det
har icke varit någonting annat ifrågasatt än att hvad som i fjol be-
stämdes skola vara aktiekapital, skulle nu vara aktiekapitalet och
reservfonden; vinstens förhållande till aktiekapital skulle förvandlas
till vinstens förhållande till aktiekapitalet och reservfonden. Jag
är fullkomligt öfvertygad om, att därest man i den skrifvelsen hade
velat inlägga eller trott, att däruti låg innesluten en begäran om ett
totalt upprifvande af den i fjol lagda grunden för aktiebolagens
beskattning och läggande af nya grunder, denna skrifvelse nog kanske
icke hade kommit till stånd.

Nu är det emellertid så — jag måste säga det ännu en gång —
att reservanterna tyckas mig hafva mycket svårt att riktigt göra
klart för sig utgångspunkten för sitt resonemang. Och den får man
väl i alla lof att hafva klar för sig, innan man kan träffa hvarandra
på samma plan i resonemangsväg. Reservanterna synas mig utgå
från de nuvarande förhållandena och anse, att hvarje ändring, som sker
uti de nuvarande förhållandena i form af lättnad vid beskattningen för
den ena eller den andra, är oriktig. Jag utgår från de rationella grunder,
som Riksdagen själf har begärt, och anser, att man får lof att taga kon-
sekvenserna utaf den gjorda omläggningen; och då följer naturligtvis
därutaf, att det blir lättnad på de håll, där större reservfonder finnas,
såsom Riksdagen också mycket riktigt själf har förutsett. Jag
anser således och kan icke finna annat, än att hvad Riksdagen
begärde skulle hålla sig inom ramen för hvad som i fjol beslöts.
Och när Riksdagen då begärde, att bestämmelserna skulle utformas
efter rättvisare grunder, så betyder väl detta, att skatteskalen skall
sättas så, att den drabbar vinsten i dess förhållande till hela aktie-
kapitalet. Det är hvad som gjorts. Något mer tror jag icke, att
man kan läsa ut ur Riksdagens skrifvelse. Att man sedermera, när
denna sak kommer tillbaka, kan vilja önska mer, än hvad man
då skref om, det är ju en helt och hållet annan sak. Men jag tror
icke, att det i detta afseendet kan vara en rätt väg — det synes mig
åtminstone vara en ovanlig väg — att man på reservationsvägen
försöker att få fram helt och hållet nya tankar och en ny utredning
på det sättet.

Hvad för öfrigt beträffar frågan om utredning, så är det tydligt
och klart, att någon skrifvelse icke kan komma till stånd, eftersom
Första kammaren redan har tagit den kungl. propositionen. Hvad
frågan nu gäller är bara det, huruvida Riksdagen vill fasthålla vid
de grunder för aktiebolags beskattning, som antogos i fjol, och som
Riksdagen själf förklarar sig taga, därför att det icke fanns till-
räcklig utredning angående bättre och rationellare grunder, eller
huruvida Riksdagen vill taga dessa bättre och rationellare grunder,
som nu i öfverensstämmelse med yrkandet i Riksdagens fjolårs-

skrifvelse blifvit framställda; det är den enkla frågan för tillfället, och längre lär icke denna Riksdag kunna komma.

Jag skall icke inlåta mig på att besvara en hel del af de anmärkningar, som de båda ärade talare, på hvilka jag nu närmast syftar, nämligen herrar Kobb och Branting, gjorde. Ty den, som närmare erinrar sig mitt första yttrande, tror jag skall finna att de flesta invändningarna redan genom detsamma äro besvarade. Jag skall endast be att få fästa mig vid ett uttalande af herr Kobb, som herr Branting också sedermera upptog, och det var det: hvarför har man icke lagt om skalan så, att man höjt den för de större bolagen — ja, icke precis för de större bolagen, ty det är nog icke meningen — utan för de bolag, som ha större vinst i förhållande till, ja, i förhållande till hvad, herr Kobb? Jag förmodar i förhållande till aktiekapitalet, ty de statistiska utredningarna visa, att det är förhållandet till aktiekapitalet, som här är det bestämmande, men det är icke fråga om vinstens förhållande till aktiekapitalet och reservfonden. Således är därvidlag den grunden öfvergifven. När herr Kobb talar om, att man kommer upp ända till 50 procents afkastning och att man kan höja i toppen och öka skattesatsen för den högre afkastningen, så är detta blott i förhållande till aktiekapitalet och icke i förhållande till bolagets hela kapital. Men under sådana förhållanden är den frågan alldeles lämnad åsido, frågan om reservfondens inverkan på kapitalet.

Det har nu talats så mycket här om det oriktiga uti att låta ett bolag med jämförelsevis stor reservfond få en lindring i skatten. Jag skall då be att få taga ett exempel bara för att visa, huruledes frågan därvidlag kan ställa sig. Om vi ha ett aktiebolag, hvars vinst är 100,000 kronor, så vill jag fråga herrarna: är det verkligen någon egentligen rimlig anledning att beskatta denna vinst olika, för den händelse att det kapital af — låt oss säga — 1 miljon kronor, som är användt i den egna rörelsen och som utgör grunden för vinsten, står uteslutande bokfördt på aktiekapitalets konto eller större delen på aktiekapitalet och en mindre del på reservfonden eller till lika delar på aktiekapitalets och reservfondens konton? Hvad finnes det egentligen för rationell grund att säga att, om ett bolags kapital på 1 miljon kronor står uteslutande på aktiekapitalet eller med 900,000 kronor på aktiekapitalets och 100,000 kronor på reservfondens konto eller med 800,000 kronor på aktiekapitalet och 200,000 på reservfonden eller 500,000 på aktiekapitalet och 500,000 på reservfonden, är det någon rimlig anledning frågar jag, att därför säga, att de 100,000 kronor, som utgöra vinsten i alla dessa fall, skola beskattas högre, därför att en del af kapitalet är bokfördt på reservfonden i stället för att det hela står på aktiekapitalet? Jag har mycket svårt att förstå någon rimlig grund för detta. Emellertid är just detta förhållandet med den nuvarande skalan, ty, såsom det är nu, så skulle för den händelse det hela vore aktiekapital, skatten utgå med 3 procent af vinsten; om aktiekapitalet vore 900,000

*Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.*

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

kronor och reservfonden 100,000, skulle skatten utgå efter 3,1 procent, om motsvarande siffror vore 800,000 respektive 200,000, blefve samma procenttal 3,25, och om det vore 500,000 kronor på hvartdera hållet, blefve det 4 procent, och enligt nu föreliggande förslag 3,45 procent för det hela. Således, där ha herrarna — och det är naturligtvis alldeles klart, att så skall vara — där ha herrarna just denna inverkan af de stora reservfonderna på beskattningen. Bolag, hvilkas vinst är lika och hvilkas kapital tillsammans jämväl är lika, och tydligtvis är det inga andra, som här kunna jämföras — men där i ena fallet en större del af kapitalet ligger i reservfonden än i det andra fallet, blifva olika beskattade; i det förra fallet, blir bolaget högre beskattadt; ergo har den större reservfonden framkallat denna högre beskattning. Det är så enligt det nuvarande. Ja, men det nuvarande har Riksdagen skrivit och bedt att få slippa. Det ha herrar reservanter varit med om, och herrarna ha också sagt, att det är alldeles riktigt, att man vid beräkningen af bolagets inkomst tar hänsyn till denna inkomsts förhållande icke blott till aktiekapitalet utan äfven till reservfonden. Nå, vill man det, så skall man taga, hvad som nu föreligger, vill man det icke, så betyder detta att bokföringen af bolagets kapital skall vara det normerande för beskattningen och icke bolagets kapital i dess *realitet*. Ja, då skall man ha det, som man har det, och icke göra någon ändring, men då skall man icke heller skriva och begära en ändring och sedan säga att det vilja vi ej ha, utan vi vilja ha det, som vi nu ha.

Jag vill endast fästa herrarnas uppmärksamhet helt enkelt och simpelt därpå, att vill man ha det på det sättet, att reservfonderna skola utöfva någon inverkan — nota bene i de fall, då bolagen hafva någon *inkomst* — ja behåll då hvad ni ha. En annan sak blir, att det naturligtvis icke står i samklang med Riksdagens förklaring af i fjol.

Herr Branting: Herr finansministern gjorde gällande — och det var därför jag tillät mig att ånyo begära ordet — att, om man nu icke tager Kungl. Maj:ts förslag, så betyder det, att det skulle vara en total upprifning af de grunder, som Riksdagen själf i fjol lade, en omläggning »från grunden», såsom han uttryckte sig, af hela aktiebolagsbeskattningen. Men jag ber att återigen få erinra och påpeka, att finansministern förbigick frågan om *skalan*. Det är en ny skala, som framlagts; hvad visar, att det verkligen är denna som riktigt afväger mellan de olika bolagen, hvad de böra skatta? Om man lägger en ny skala, på samma sätt som herr Kobb föreslagit, med en liten smula starkare progression mot de bolag, som förtjäna mest, så kommer man till samma totalresultat. Men icke blir *det* någon »upprifning från grunden» af den ordning, som Riksdagen uttalat sig för. Det blir en liten modifikation, en jämkning, enligt hvad jag tror i rättvisans intresse, mellan bolagen inbördes. Men

det förblir alldeles samma *system*, som finansministern hela tiden förordat och som vi varit med om alla.

Herr finansministern sade, att det var riktigt, nödvändigt och naturligt att åstadkomma en lättnad vid en sådan omläggning »för den ena eller den andra». Ja, om det vore så, och så som det verkligen ett ögonblick såg ut af de exempel, som plockades tillsammans i utskottet, att det skulle vara tämligen jämnt fördeladt öfver hela fältet i afseende å dessa lättnader, då vore intet att säga härom. Men en närmare granskning visar, att så *icke* är förhållandet, utan med nödvändighet kommer lättnaden att gynna just de bolag, om hvilka ingen i denna kammare kan påstå, att de särskildt behöfva några lättnader, de starka bankbolagen med stora reservfonder. Och de, som få betala, äro naturligtvis i stället de svagare bolagen, de börjande bolagen, som icke hafva lika lätt att reda sig i kampen för tillvaron på detta område.

Det är detta, som jag ville ännu en gång framhålla, för att ingen må låta skrämman sig af den farhåga, som uttalades från statsrådsbanken, att man skulle rifva upp helt och hållet ett under fjolåret fattadt beslut genom att följa reservationen. Det är mycket sant, att det kvarstår i det fallet ett år eller något mera det missförhållande, som möjligen kan ligga däri, att reservfonderna icke medräknas, och som herr finansministern illustrerade. Men å andra sidan vinner man i stället, om denna sak utredes något ytterligare från regeringshåll, alldeles gifvet en bättre grund för en ordning, som kan bli mera definitiv, än den, som nu i detta första förslag föreligger. Och det är för att komma till något sådant, som vi för vår del vågat yrka på, att det förefintliga provisoriska tillståndet måtte få något förlängas. Jag tror detta ej skulle vara af sådan olägenhet, som skulle medföra, att därigenom något skattepliktigt bolag skulle lida någon som helst skada.

Herr Kobb: Jag skall ej förlänga debatten vidare, särskildt som jag på de flesta punkter redan är förekommen af herr Branting. Jag vill bara be att få fästa herr finansministerns uppmärksamhet därpå, att på sidan 13 stårentablå med öfverskrift: »Bolagen fördelade i vinstklasser efter vinstens förhållande till det nominella kapitalet ökad med reservfonden». Det är från denna tablå, som jag utgått vid min räkning och visat, att man kan medelst en lätt justering af skalan åstadkomma de skattebelopp, som här äro åsyftade.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva flertalets röster för sig. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

*Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.*

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 20 § i för-
ordningen om
inkomst- och
jörmögenhets-
skatt m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) af utskottets förevarande betänkande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 109 ja, mot 90 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Vid härefter skedd föredragning af lagutskottets utlåtande, nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående biografföreställningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 9.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

Till afgörande förelåg häruppå lagutskottets utlåtande, nr 49, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 187, hade herr *Branting* jämte 34 andra af kammarens ledamöter under punkt 1:o i motionen hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse dessa paragrafer hade före 1899 års lagändring.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom Andra kammaren af herr *Thyrén* väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 51, däri hemställts, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 22 och 24 i 15 kap. strafflagen erhålla följande ändrade lydelse:

§ 22. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och är det för-

sök ej med svårare straff särskildt belagdt, straffes med böter eller fängelse.

§ 24. Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsägande.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Utskottet hemställde:

1:o) att herr Brantings m. fl. ifrågavarande motion i förevarande del icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att herr Thyréns ifrågavarande motion ej heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Widén* och *Rogberg*;

af herr *Berggren* och *Forsberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka herr Thyréns förevarande motion;

af herrar *Söderbergh*, *Pettersson* i Södertelje och *Åkerman*, hvilka hemställt, att Riksdagen ville med anledning af de i ämnet väckta motionerna för sin del besluta, att 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar — — — belagd är.

Gör man genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel omförmåles, försök till tvång, som nu är sagdt, straffes, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är, med böter eller fängelse.

24 §.

Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden det till sådant åtal angifver. Ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsägande;

samt af herr *Lindqvist*, som ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skulle erhålla samma lydelse, som de hade före deras genom lagen den 10 juli 1899 antagna nya lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter ordet begärdes af

Herr Lindqvist, som yttrade: Herr talman! Det är ju ingalunda första gången vi här i kammaren upptaga till debatt den del af strafflagen, som fått namn af Åkarpslagen. I upprepade motioner har ju ifrån den socialdemokratiska gruppen framställts yrkande på, att man borde återföra denna del af strafflagen till den lydelse den hade före lagändringen 1899. Vid alla dessa tillfällen, såväl i de motioner, som framförts, som i de anföranden, som hållits vid frågans behandling i Riksdagen, har det framlagts

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

klara och tydliga bevis för den orättfärdighet, som infördes i strafflagen med den lagändring, som skedde 1899. Det har ju särskildt i den motion, som framfördes vid 1910 års Riksdag anförts en hel mängd rättsfall, som på det allra mest eklatanta sätt belysa, hur lagen tillämpas och hur orättvist den verkar i sin tillämpning. Det är alldeles påtagligt, att hvarje opartisk granskare måste gå med på, att lagens verkningar äro och varit sådana, att en ändring är af behovet påkallad. Det har ju genom alla dessa diskussioner, genom de rättsfall, som åberopats och andragits, blifvit framför allt konstateradt, att lagen är och måste betraktas vara en *klasslag*. Det finns ju nätt opp någon, som numera bestrider detta faktum. Alla erkänna, att det är en klasslag, att den tillkommit under en viss stämning, att den därvid riktats mot en viss grupp af arbetare, och att den i hela sin tillämpning visat sig vara en ren klasslag. Det är ju också detta, som gör, att man kan få höra yttranden, sådana som, efter hvad det berättas mig, fällts häromdagen af läraren i straffrätt vid Stockholms högskola; denne yttrade nämligen vid en föreläsning därstädes, att *åkarpslagen är det mest befängda, som införts i svensk strafflag*.

Det är ju dock gifvet, att det icke är godt att efter de långa debatter, som vi haft i denna fråga och framför allt med den ståndpunkt jag intar, kunna afvinna frågan några egentligen nya synpunkter. Vi ha, såsom förut sagts, anført så otaligt många skäl och framställt så många bevis för denna lags orättfärdighet, att det knappast är möjligt att kunna komma med några nya. Jag skall emellertid be att i dag till dessa skäl få lägga några ytterligare af samma art. Jag har nämligen lyckats erhålla ett par redogörelser från tvenne advokatfirmor, hvilka under den gångna tiden särskildt sysslat med så kallade åkarpsmål.

Den ena af dessa advokatfirmor, som utfört svarandetalan vid åtal för brott mot 15 kap. 22 § strafflagen, har lämnat en redogörelse, ur hvilken jag ber att få anföra följande. Redogörelsen från denna advokatfirma omfattar 69 åkarpsmål, hvilka alla härleda sig från de stora arbetskonflikterna 1909. I dessa mål ha rådhusrätter eller häradsrätter, d. v. s. underrätter, i 15 fall lämnat frikännande domar. I dessa 15 fall ha sju personer varit häktade under den tid åtalet pågick. Tolf andra arbetare af de 69 ha blifvit dömda i första instans, men frikänts i hofrätten, och af dessa hade sex varit häktade. Af denna grupp ha dock fem blifvit frikända i underrätten, som i detta fall var Svartlösa häradsrätt, för åtal angående brott mot Åkarpslagen, men de dömdes af häradsrätten till böter för det de yrkat ansvar på åklagaren. Fyra andra arbetare hade dömts vid rådsturätter samt fått sina domar fastställda i hofrätten, men slutligen frikänts i högsta domstolen. 42 af dessa 69 arbetare blefvo åtalade vid Gamla Norbergs och Vagnsbro häradsrätt, hvaraf 27 blefvo häktade samt dömda, en stor del till två à tre månaders fängelse,

som dock gjordes till villkorlig dom och sålunda icke kom att gå i verkställighet. Af de mål, uti hvilka hofrätten frikânt, har det i sju fall gällt ådömda böter och i fem fall en månads fängelse. I de mål, där högsta domstolen frikânt, har det i ett fall gällt ådömda böter, i två fall en månads fängelse och i ett fall tre månaders fängelse. I intet af dessa fall har straffet gått i uppfyllelse eller blifvit fullföljdt; och det är ju ganska belysande och rätt betecknande, när i en sådan mängd af mål som 69 resultatet dock har blifvit det, att ingen dom kommit till uppfyllelse eller blifvit fullföljd. Det bevisar väl, synes det mig, om något, att denna lag har en sådan innebörd, att den för den personliga rättssäkerheten kan betraktas såsom i hög grad vansklig och farlig, då åtal kan väckas och häktningar ske på så lösliga grunder. Af dessa 69 arbetare, som blifvit åtalade af allmän åklagare för åkarpsbrott, ha en stor del fått sitta häktade under längre eller kortare tid, de ha fått utstå svåra lidanden. Deras familjer ha äfven drabbats däraf, och det har för dem tvifvelsutän medfört förhållanden, som gjort, att man ingalunda kan säga, att Åkarpslagens verkningar i det afseendet gagnar samhället, utan att det tvärtom är så, att den åstadkommit trakasserier och svårigheter för en viss grupp af arbetare.

Den andra advokatfirman, som lämnat uppgifter i denna sak, meddelar, att dess mål utfallit på samma sätt. Den skrifver nämligen, att somliga ha frikäfts af underrätterna, andra i hofrätten och en del först i högsta domstolen. Af denna firmas mål ha i högsta domstolen tvenne blifvit fastställda. I det ena fallet gällde det fängelse för tre spårvägsmän i Stockholm, som framvisat, som man säger, farliga misshandelsverktyg. Det andra fallet gällde en arbetare vid Trollhättan, som tillföre varit straffad för rån. Det är väl alldeles påtagligt, att dessa fall varit af ett alldeles särskildt slag och väl säkerligen skulle blifvit straffvärda, äfven om icke försök till hot vore straffbelagdt, ty det kunde i dessa fall mera sägas vara fråga om en fullbordad handling.

Man kan sålunda säga, som jag nyss angaf, att Åkarpslagen medför för rättssäkerheten så stora vådor och att det finns så otaligt många bevis för riktigheten af detta påstående, att vi från vår sida gifvetvis icke kunna förtrötta, utan måste fullfölja vårt yrkande om en ändring i lagen, så att den återstalles till den lydelse den hade, innan ändringen af år 1899 skedde.

Då jag forskat i dessa saker, kommo mina ögon att falla på ett uttalande, som fälldes i Första kammaren under åkarpsdebatten förlidet år utaf en af åklagarmaktens representanter. Det yttrandet är till en viss del af sådan art, att jag anser det vara min plikt att draga det in i denna debatt. Det fälldes af den person, som kanske har verkställt de flesta häktningar här i landet, nämligen herr Stendahl, som i sitt yttrande i Första kammaren bland annat framhöll följande: »En annan sak, hvilken gör

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

det svårt att åtala brotten, är, att de, som begå brotten, skyddas af de sammanslutningar, till hvilka de höra; dessa betala advokater, som ställa sina kunskaper och sin bästa förmåga i tjänst att skydda emot straff. Ofta göra de naturligtvis det mot betalning, men det finnes också sådana, som gärna uppträda i sådana mål för att göra sig populära. Det är en gammal känd sak — förlåt, att jag använder ett sådant uttryck — att det att skälla på åklagare och polis har blifvit ansedt vara detsamma som frisinne, och på den stegen hafva också sådana frisinnade herrar klättrat upp. Jag tror, att metoden icke längre kommer att lyckas.» Med ett sådant yttrande från åklagarmaktens sida, synes det mig, att Åkarpslagen blir ännu mera farlig, när man därtill vet, att åtalsrätten ligger i åklagarens hand, och man vet, att denne åklagare ju städse sträfvar efter att i samhällets intresse vaka öfver lagens helgd så långt som möjligt, samt att anhålla arbetare och verkställa häktning, så snart han kan finna att anledning föreligger misstänka att ett brott är begånget af sådan art, att det är straffbart. När man finner, att samme åklagare uttalar den uppfattningen, att det skulle ligga något rättsvidrigt i, att dessa i de flesta fall oskyldigt anhållna och orättvist häktade till stöd inför domstolen skulle komma i åtnjutande af juridisk rättshjälp, ja, då säger jag, då vet man snart icke, hvad man skall tro om vår åklagarmakt. Det är, synes det mig, något i hög grad beklagligt, att en allmän åklagare skall liksom uttala ett misstroendevotum mot vår advokatkår, mot våra jurister, som ju ha till uppgift att värna om rätten i samhället, att värna om, att personer icke blifva oskyldigt dömda, utan att lagen i det afseendet åtminstone får ha sin gilla gång efter en rättvis tolkning. Jag vill åtminstone för mitt vidkommande uttala mitt skarpaste beklagande öfver, att dylika yttranden kunnat fällas. Vi ha i vår motion framhållit, att man från de organiserade arbetarnas sida efter år 1909 sett sig nödsakad att för rättshjälp åt häktade eller anhållna arbetare tillsätta oerhörda penningbelopp. Detta har varit mycket betungande för våra organisationer; deras tillgångar utgöras ju icke af något annat än det hopsamlade kapital, som arbetarna af sina begränsade tillgångar och sina små inkomster lämnat i form af bidrag till organisationernas kassor. Man har nu varit nödsakad, att af dessa medel utbetala det ena tiotusentalet efter det andra för att, så långt det varit möjligt, skydda ifrån orättvisa domar de arbetare, som blifvit åtalade. Och så finner man, att en person, som står i åklagarställning, riktar sådana erinringar däremot! Det är, såsom jag sade, att i hög grad beklaga.

Såsom jag nyss nämnde, tror jag icke, att det gärna skulle vara möjligt för oss att nu afvinna denna fråga några *nya* synpunkter utöfver hvad vi förut framfört, då det gällt yrkande om en ändring af lagen till hvad den förut var. En annan sak blir det emellertid, om man tager i betraktande, hvad som skett i

denna fråga, sedan vi senast hade densamma uppe. En ledamot af denna kammare har ju i år gifvit sig på försöket att på annat sätt utplåna klassmärket i denna Åkarpslag. Herr Thyrén har ju nämligen föreslagit, att man skulle åstadkomma den ändring i strafflagens hithörande delar, att man generaliserade såväl det straffbara försöket som den allmänna åtalsrätten. Genom en sådan anordning skulle man tvifvelsutän vinna hvad motionären säkerligen åsyftar; man skulle lyckas att, så att säga, suddas öfver själfva klassmärket i Åkarpslagen med hartassen, men lagens karaktär af klasslag skulle lika säkert finnas kvar i samma fulla utsträckning som förut. Skillnaden blir ingen annan, än att försök till brott blir straffbart äfven i andra afseenden och att åtalsrätten vidgas ut till att omfatta äfven sådana saker.

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

När frågan behandlades i lagutskottet, androgos af vissa talare så bestämda gensagor emot detta herr Thyrens yrkande och påvisades så ofantligt stora olägenheter af detsamma, att jag för min del är ganska öfvertygad om, att det förslaget icke har någon som helst utsikt att vinna gehör i riksdagen eller att blifva ens i denna kammare antaget. Jag skall nu icke ens göra ett försök att gå in på en granskning af det förslaget — jag vill icke upptaga tiden därmed — då jag nämligen är öfvertygad, om att de efterföljande talare, som ha juridiska kunskaper, komma att framlägga klara bevis för det farliga i att gå den väg, som herr Thyrén här anvisat. Jag tror således, att vi nog i viss mån kunna vara tacksamma gent emot herr Thyrén för den välmening, som han här lagt i dagen, men vi måste ju dock säga honom, att saken icke är hjälpt med, att man plånar ut detta klassmärke, när man i alla fall behåller kvar Åkarpslagens alla oegentligheter, och när man därtill vid sidan om dem kanske skapar fram nya oegentligheter, som kanske sedermera kunna för andra medborgargrupper visa sig lika vådliga som Åkarpslagens verkningar för arbetarna. Således tror jag icke, att man kan säga, att det ligger så särdeles mycket värde i det förslag, som herr Thyrén framställt.

Utom detta förslag har nu i år äfven framlagts ett annat förslag, som innefattas i den reservation, som är framförd af vissa representanter från det liberala partiet. Jag tror, att man om det förslaget kan säga, att det skiljer sig afsevärdt från herr Thyrens yrkande. Med den ståndpunkt jag hittills intagit och fortfarande intager uti denna sak kan jag för min del icke finna, att vi nå fram till en fullständig rättvisa förr, än Riksdagen fattat ett sådant beslut, att Åkarpslagen så att säga helt och hållet utplånas, och det på det rationella sätt, att lagen återställes till sin förutvarande lydelse.

Jag kan icke underlåta att erinra om, att det här i Sverige visat sig vara så, att sedan man gjort, jag skyr icke att säga det rent ut, ett missgrepp i lagstiftningsväg, synes det vara så godt som ogörligt att kunna få rättelse därutinnan till stånd. Det är

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

liksom när man slår fast en spik i något föremål: den rostar undan för undan, år efter år, och blir allt svårare och svårare att kunna rubba eller draga ut. Om vi se på vårt broderland Danmark, det land som vi så ofta ha tillfälle att i olika afseenden kasta våra blickar på, skola vi kunna lägga märke till, att man där går till väga på annat sätt. Där infördes, såsom vi minnas, för ett antal år sedan den s. k. Albertiska pryggelagen; det blef säkerligen för Danmark en skamfläck af åtminstone i viss grad samma slag som åkarpslagen för oss. Men i Danmark har man icke tvekat att åstadkomma rättelse, genom att borttaga denna skamfläck, som hvilade på den danska strafflagen. Det synes mig, som om det vore välbetänkt, att vi här ginge samma väg och utplånade ur vår strafflag den klasslag, som åstadkommit så mycken harm och så mycken bitterhet, och icke allenast det, utan äfven så otaligt med lidande i många arbetarhem, som bringat i fängelse oförvitliga arbetare, som icke begått något sådant brott, att man enligt vanlig rättsuppfattning skulle anse dem vara straffvärda.

Jag tror, att det kan vara skäl i, att, när man resonerar om den saken, man något litet tar i betraktande, huru arbetarnas organisationer äro formade, hvilken uppgift dessa organisationer ha och hvilka svårigheter de måste öfvervinna för att kunna arbeta sig fram på den vägen, där de verka. Det är ju alldeles påtagligt, att då en arbetsinställelse inträffar, det icke kan vara möjligt för dessa arbetare att vinna det syfte, de föresatt sig, att komma fram till rättvisa i den kampen, med mindre än att de få tillfälle att åtminstone säga till de arbetare, som äro osolidariska, att det ligger något osolidariskt i deras handlingssätt, om de gå att söka arbete, där andra arbetare nedlagt det. Jag tycker, att det är ganska svårt, att kunna få fram något straffvärdt i ett sådant förfarande, och jag är alldeles öfvertygad om, att därest vi vore i tillfälle att kunna granska arbetsgifvarnas tillvägagångssätt i motsvarande förhållanden, skulle vi finna, att där äro nog åtgärderna betydligt mycket starkare och påtryckningarna betydligt mycket skarpare, än hvad som i det afseendet förekommer på arbetarsidan. Jag föreställer mig, att herr Thyrén skulle beträffande den saken vilja svara, att han tänkt att i något afseende åtminstone afhjälpa det missförhållandet genom sin generalisering af de straffvärda försöken. Därtill ber jag att redan på förhand få säga — jag tror för öfrigt, att det är sagdt förut — att förhållandena i det lefvande lifvet äro icke sådana, att man, huru man än generaliserar denna bestämmelse, kan träffa någon motsvarighet på andra håll till arbetarnas ställning i detta afseende. Det är ju alldeles påtagligt, att arbetsgifvarna på grund af sitt mindretal icke behöfva använda sig af samma tillvägagångssätt, som arbetarnas flertal måste använda sig af; det är alldeles gifvet sålunda, att det på motsatta sidan existerar helt andra förhållanden och omständigheter. Huru

man än skrifver en lag, huru man än generaliserar dess bestämmelser, är jag dock öfvertygad om, att det icke skall gå att i motsvarande omfattning kunna bötfälla eller strafflägga arbetsgivare för handlingar, som dock kunna i verkligheten anses vara betydligt mera straffvärda än sådana handlingar, som att en arbetare söker påverka en annan till arbetsinställelse.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap, 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Jag tror nu emellertid, att det största intresset i denna åkarpsdiskussion här i dag kommer att anknyta sig till de nya linjer, som här utstakats och utkastats till en förändring af strafflagen i denna del. Jag är viss om, att kammaren väntar på att få höra den så gärna hörde talaren, professorn i juridik, som kommer att utveckla sina synpunkter öfver sitt förslag, och jag är också viss om, att herrarna gärna vilja höra, hvad det liberala partiets representanter ha att säga om sin nya linje. Jag skall därför icke förhindra dem att komma till ordet genom att uppehålla dem längre.

Jag ber bara att till sist få säga, att för mig står det alldeles klart, att ingendera af dessa linjer kan betraktas som tillfredsställande, och ingendera utaf dem rättfärdigar de orättvisor, som ligga i åkarpslagen, ingenting annat medför full rättvisa än ett rationellt borttagande utaf hela denna åkarpslag och ett återställande utaf dessa lagparagrafer till den lydelse, de hade före förändringen 1899.

Det är af dessa anledningar, herr talman, som jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som jag tillåtit mig foga vid utlåtandet.

Häruti instämde herrar *Rissén, Johansson* i Stockholm, *Bran-ting, Persson* i Stockholm, *Winberg, Tengdahl, Lindley, Borg, Kropp, Leksell, Forssell, Larsson* i Västerås, *Strömberg, Berg* i Munkfors, *Carlsson* i Malmberget, *Thorsson, Nilsson* i Malmö, *Lindberg* och *Linders*.

Vidare anförde

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Då i fjol Kungl. Maj:ts proposition rörande arbetsaftalslagstiftningen remitterades, tillät jag mig uttala ett beklagande utaf, att lagförslaget icke åtföljts utaf en proposition om åkarpslagens upphäfvande. Ty vill man verkligen genom lagstiftning söka främja den sociala freden, kan det icke vara ligkiltigt, att den uppfattningen vunnit insteg, att arbetsgivare och arbetstagare icke äro likställda inför lagen, och det kan befaras, att arbetsaftalslagstiftningen skall mötas med mistro utaf arbetarne, så länge det kvarstår oförändradt ett stadgande i strafflagen, hvilket riktar sin udd just mot själftva kärnpunkten i all modern arbetarrörelse, nämligen arbetarnas solidaritet. Emellertid kom nu detta förslag till arbetsaftalslagstiftning utan att

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

ha fått i sitt sällskap ett förslag om åkarpslagens upphäfvande. Samma förhållande har ägt rum i år.

Nu är arbetsaftalslagen fallen. När denna fråga härnäst kommer upp, vet ingen. Det kan ju hända, att innan detta sker, åkarpslagen har på Riksdagens initiativ, om icke upphäfts, så åtminstone väsentligt omarbetats. Skulle så icke ha skett, vågar jag fasthålla vid den uppfattningen, att hvilken regering det än blir, som lägger fram en lag om arbetsaftal, tror jag, att den skulle göra mycket klokt i att röja väg för denna lagstiftning genom att först ta bort den orättvisa åkarpslagen och likaledes lägga en fast mark för arbetsaftalslagstiftningen genom att reglera föreningsrätten.

Det är ju så, att hvarje modern lag om arbetsaftal måste bygga på starka organisationer på båda sidorna, och under sådana förhållanden kan det ju icke vara tillrådligt, att, om man nu icke vågar sig på att direkt försöka stärka båda partiernas organisationer, i alla fall ha kvar en lag, som i hög grad försvagar arbetarnas organisationssträfvande. Det kan så mycket mindre gå an, som, om icke alla märken slå fel, utvecklingen på de sista åren har gått därhän, att arbetsgifvarnes organisationer synas vara de, som ha öfvertaget. Då åkarpslagen tillkom, var det nog icke så. Arbetsgifvarorganisationerna voro då i sin linda, under det att arbetareorganisationerna voro i ung och kraftig växt, och som det ofta händer med den unge, en smula heta, om jag så får säga. Men detta balansförhållande är helt och hållet, såvidt jag kan tilltro mig att bedöma saken, i högst väsentlig mån ändradt, så att nu äro arbetsgifvarna de starkaste, och jag vågar påstå, att häri kan ligga en ganska stor fara för samhället. Det är därför, som jag menar, att det nu är så mycket värre, att åkarpslagen finnes, än det var den gång, den tillkom, ehuru jag naturligtvis icke behöfver säga, att det är med sorg, man måste tänka på, att en sådan lag som åkarpslagen någonsin har blifvit stiftad i Sverige.

Jag nämnde något om detta ändrade balansförhållande mellan arbetsgifvarnas och arbetstagarnas organisationer och sade, att det är ägnadt att uppväcka bekymmer, men man får ju hoppas, att hos oss arbetsgifvarnas organisationer måtte komma under ledning af personer, som känna sitt ansvar och förstå att hålla i schack de sämre elementen bland arbetsgifvarna, den typ, som representeras af den hänsynslöse, på alla kulturella intressen blottade profitjägaren. Jag vill hoppas, att arbetsgifvarorganisationernas bättre element måtte hålla denna typ i styr, annars kan det gå oss illa.

Det finns på vissa ställen i utlandet tecken, som varsla att denna gåpåaretyp bland arbetsgifvarne skall försöka resa upp huvudet och skall försöka tillvälla sig ledningen och föra ledningen in på en bana, som är olycksdiger. I det fallet läste jag

verkligen med beklämning för några månader sedan en redogörelse i ett utländskt blad. Det var icke någon socialdemokratisk tidning — jag säger det, ty det finns ju åtskilliga, som tro, att de framställningar, som där kunna stå att läsa, äro färgade — utan det var i ett seriöst borgerligt blad, som denna redogörelse förekom. Där beskrefs, huruledes den största arbetsgifvaresammanslutningen i ett af Europas större kulturländer hade haft ett möte. Dagen var särskildt högtidlig, ty det var en gammal herre, som hade haft ledningen under en längre tid, som nu skulle lämna sin befattning och han höll ett afskedstal till dessa arbetsgifvare, som voro samlade där. Han kallade själf detta afskedstal för sitt socialpolitiska testamente. Jag har antecknat något af detta tal och skall be att få läsa upp endast ett par rader, som just voro de, som på mig verkade mest beklämande, ehuru där fanns mycket annat i detta tal, som smakade i hög grad af cynism. Det var dessa rader mot slutet, som jag fäste mig vid, där denne gamle man säger: »Det nuvarande läget ställer arbetsgifvarne i den belägenheten att, trots alla ur ömkligt små motiv härrörande splittringar inom industrien, fast sammansluta sig för att med orubblig vilja tvinga ner arbetarnes organisationer, sönderslå, förinta dem. Detta måste vara målet, något annat gifves icke.»

Ja, mina herrar, för ett sådant program få vi väl alla be försynen bevara oss, men jag vill säga, att om denna vind skulle blåsa hit, vore det ännu mer olyckligt, att åkarpslagen vore kvar, ty som jag redan har sagt, ligger i denna lag, åtminstone enligt mitt förmenande, det farligaste momentet just däri, att den riktar sin udd mot arbetarnes solidaritet och hindrar arbetarnes sammanslutningar, under det den lämnar arbetsgifvarnes alla metoder fullkomligt fria.

De rent juridiska orimligheterna i åkarpslagen ha ju blifvit intill trötthet upprepade, så att det kan icke falla mig in att vid denna långt framskridna timme, då det för öfrigt väntas en talare, som jag vet, att kammaren med stort nöje hör, förlänga debatten med att så att säga skjuta ihjäl denna från juridisk synpunkt redan döda hök, som kallas åkarpslagen. Jag tror, att de synpunkter, som äro framlagda i reservationerna, om herrarne vilja läsa dem, äro tillräckliga för att belysa, hur oeffterättlig denna lag är såsom juridisk produkt betraktad. Jag skall sålunda icke uppehålla mig vid denna sak.

Det väckte min undran, då jag läste lagutskottets utlåtande, att utskottet med riktigt glad tillförsikt konstaterar, att man icke hade märkt, att denna lag vållat några svårigheter vid lagtillämpningen. Jag kommer icke ihåg ordalagen, men jag skall be att få läsa upp detta stycke; jag tyckte att det var så underbart. Det står på sid. 7 i utskottsutlåtandet, att »denna erfarenhet synes nämligen icke visa, att det här mött större svårigheter än i andra fall vid lagtillämpningen kunna förefinnas att af omstän-

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. (Forts.)

digheterna vid en handlings begående med erforderlig säkerhet sluta till förefintligheten af en sådan rättsstridig afsikt, som i lagrummet förutsättes.» Och längre ned på samma sida heter det: »erfarenheten angående lagens tillämpning har enligt utskottets mening icke gifvit vid handen, att den drabbat obehörigt eller orättvist.»

Ja, de som äro så optimistiska, äro verkligen att gratulera. För min del må jag säga, att, i den mån man med säkerhet kan döma, hur åkarpslagen har verkat, och då man icke alldeles kan sluta till ögonen för de siffror, man redan har fått se i denna väg, jag tycker, att man icke använder ett för starkt uttryck, om man säger, att denna lags tillämpning i åtskilliga fall kan karaktäriseras som ett sorgespel — det vill jag verkligen kalla den för.

Nu frågar jag: Hur skall man nu komma till hjälp i detta högst beklagansvärda läge? Att upphäfva lagen helt och hållet, ått återföra förhållandena till hvad de voro, innan denna olycksaliga åkarpslagstiftning påbörjades i landet, anser jag för min del fortfarande skulle vara det rationellaste. Jag har fortfarande mina sympatier på den sidan och vill erinra om, att många af liberala samlingspartiets medlemmar vid mer än ett tillfälle gifvit sina röster för detta, men nu har ju frågan onekligen kommit i ett annat läge genom herr Thyréns motion. Man kan ju icke förbise, att frågan nu ställer sig helt annorlunda. Äfven om nu — om jag så får kalla den — den thyrenska linjen icke oförändrad kommer att bifallas, hvilket väl torde vara uppenbart, är det dock och kommer alltid att bli ett historiskt faktum, att denna linje framlagts från ett så auktoritativt håll, att den kommer att kasta sin skugga framför sig lång tid framåt, och det är därför jag menar, att man icke, äfven om ens sympatier fortfarande äro åt det hållet, att det vore det enklaste och icke ledande till några farligheter att helt enkelt stryka ut denna åkarpslag, nu kan urgera ett sådant yrkande, utan att man därigenom riskerar att undanskjuta någonting, som dock i alla fall skulle vara en betydlig förbättring.

Jag vill nu röra vid de punkter, som man oftast hör talas om, när denna åkarpslag är uppe till diskussion; de kunna icke nog ofta upprepas just därför, att samma invändningar komma igen hvarenda gång man försöker vederlägga dem. De komma tillbaka med samma styrka och precis som om ingenting vore sagdt emot dem. Det första, man ofta hör sägas, är: Tager man bort denna lag, bli de arbetsvilliga här i landet fågelfria, då kan folk göra med dem, hvad de vilja. — Jag har en gång här i kammaren bemött detta, men vill ändå vid detta tillfälle ännu en gång erinra om, att ett sådant påstående icke håller streck, ty antag, att åkarpslagen helt och hållet upphäfdes, hvad skulle då finnas kvar till skydd för de arbetsvilliga? Jo, hela 14 kap. strafflagen; det lämnas orubbadt vid åkarpslagens upphäfvande.

Där talas om våld i alla former, och i det kapitlet upptages hela straffarsenalen från och med dödsstraff till fem kronors böter. En näsknäpp eller en örfil skola fortfarande kunna rendera gärningsmannen ända till 6 månaders fängelse. Ett annat lagrum, som också lämnas orubbadt genom åkarpslagens upphäfvande, är 15 kap. 22 § 1 mom. strafflagen, där det heter: »Tvingar någon utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är». Alltså, hvarje våld eller hot, om än så lindrigt, hvilket medför den nämnda effekten, d. v. s. att den våldförde eller hotade därigenom tvingas att något göra, tåla eller underlåta, skall alltjämt kunna medföra två års straffarbete. Märk väl, mina herrar, att äfven försök till dylikt tvång fortfarande kommer att bli straffbart, om nämligen försöket tagit formen af våld eller sådant straffbart hot, som beskrifves i 15 kap. 23 § strafflagen! Till sist skulle denna 23 § stå orubbad kvar, hvilken handlar om det straffbara hotet, och bibehålla sin nuvarande lydelse: »Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med miss-handel eller brottslig gärning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall, dömes, där ej det hot med särskildt straff belagdt är, till böter eller fängelse i högst sex månader.» Jag vågar således påstå, att äfven efter åkarpslagens upphäfvande ingalunda skall saknas lagbud, genom hvilka man kan, som det heter, klämma efter orostiftare.

För mig ställer sig dock denna fråga så, att den, om jag så får säga, social-politiska kärnpunkten i denna fråga är just innebörden af det ordet »hot», som omtalas i 22 § 1 mom. och hvar-till äfven hänvisas i 2 mom. af samma §. Det är detta ord »hot», som, när det gällt arbetsstrider, blifvit af åtskilliga myndigheter tolkad på ett sätt, som måste väcka bekymmer. Men en dylik lagtillämpning kan knappast förvåna, då man besinnar, att åkarps-lagen genomfördes utan att denna ytterst viktiga fråga om innebörden af ordet »hot» på detta ställe blifvit tillfredsställande ut-redt. Då vi talade om denna sak sist här i kammaren, tillät jag mig erinra om högsta domstolens uttalande år 1899. Jag måste göra det ännu en gång, så mycket mera som den reservation, som är afgifven af några af de liberala ledamöterna i utskottet och bland dem mig, i viss mån ansluter sig till detta högsta domstolens uttalande. Jag skall därför tillåta mig att ännu en gång inför kammaren föredraga detta. Högsta domstolen säger 1899: »Hurudant ett hot skall vara beskaffadt, för att 15 kap. 22 § strafflagen skall kunna därå tillämpas, utsäges ej i lagen. Det torde likväl böra antagas, å ena sidan, att ej hvarje än så oskyldigt hot kan därunder hänföras, och å andra sidan, att hotet ej behöfver vara så beskaffadt, som i 23 § sägs. Förslaget innebär

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 2§
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

således, att hot, som icke medför någon vidare effekt, skall blifva straffbart i vissa fall, då det nu är straffritt. Om nu straffbudet skall sålunda utsträckas och följaktligen vid bedömandet af hotets straffbarhet ledning ej längre kan erhållas af det faktum, att den afsedda effekten därigenom uttvingats, synes man icke kunna stanna vid berörda obestämdhet.» Detta säger högsta domstolen och fortsätter: »Det skulle kunna medföra, att personer komme att åtalas och dömas för åtgärder, hvilka i allmänhet anses fullt befogade eller som varit af beskaffenhet, att ej den ringaste fara för den afsedda effektens inträdande uppstått.» Vidare säger högsta domstolen: »Närmare bestämmelse bör alltså meddelas, huru sådant hot, som här afses, skall vara beskaffadt. Måhända bör för det fall, att någon effekt ej inträdt, ej annat hot än sådant, som omförmäles i 23 §, beläggas med det kvalificerade straffet.» Det är just vid dessa i sista stycket gifna fingervisningar af högsta domstolen, den liberala reservationen knyter an.

För att nu säga några ord om händelserna 1899, vill jag nämna, att dåvarande justitieministern lämnade detta ytterst viktiga uttalande af högsta domstolen utan något vidare afseende. Jag skall icke trötta herrarna med att läsa upp, hvad han sade vid det tillfället, men han hade en mycket optimistisk uppfattning, som tyckes vara lika stor som det nuvarande lagutskottets. Han trodde icke, att det skulle kunna gå så galet, utan han släppte ut lagen i detta ofullgångna skick, som jag vågar påstå den befann sig i.

Man finner sålunda, att »de lärde» redan vid lagens stiftande tvistade om dess räckvidd. Men just denna oklarhet har medfört, att lagen kunnat utnyttjas till hindrande af arbetarnes själfklara rätt att fredligt öfvertala hvarandra till solidaritet och inträde i organisationerna. Ty nu får man tänka på, att först och främst kan hvarje uppträdande af strejkande arbetare i något afsevärdt antal lätt af skuggrädslan uppfattas som hot. Vidare möter här den omständigheten, att förutsättningarna ofta fattas för en objektiv och sorgfällig undersökning, huruvida det hot, som vid ett visst tillfälle verkligen kan ha öfvats, varit af så allvarlig natur, att straff bör följa. Vi skola icke heller glömma, mina herrar, att tonen inom många kretsar inom vårt land stundom kan vara en smula »mustig», helst när såsom vid arbetsinställelser sinnena äro upphetsade, utan att därför något illa behöfver vara menadt. Det är många yttranden, som kunna uppfattas som hot, men som i själfva verket icke äro det.

Genom att detta begrepp »hot» lämnats obestämdt i denna åkarpslag blir det faktisk så, att lagen skärper och ytterligare understryker och befäster den bestämda olikhet, som genom förhållandenas egen natur förefinnes mellan arbetarnas och arbetsgifvarnes förmåga att tillämpa sina metoder i det industriella kriget. Arbetsgifvarna ha i sin makt att på allehanda oätkomliga sätt både pressa in rekryter i sin organisation och skaffa sig så

kallade strejkbrytare. Man har till och med fått se dessa »arbetsvilliga» föras genom leder af polismän och annan bevakning till arbetsplatserna. Men nog är det obilligt att med en sväfvande och försåtlig lag hindra de i orten bosatta arbetarna ifrån att till denna importerade arbetskraft, som ofta icke har en aning om, att där pågår en arbetsinställelse, än mindre om dess orsaker, lämna upplysningar härom och rikta en uppmaning att icke blanda sig i saken. Det är vidare att märka, att om arbetarna vilja förmå sina klassbröder att ingå i organisationen, så kunna de icke såsom arbetsgifvarna sitta på ett kontor och utfärda bjudningsbref, utan de måste gå ut på gator och gränder och nödga dem att komma in. Detta kallas för »hot», äfvenså allvarliga uppmaningar att de skola ställa sig solidariska, såsom den enda hjälpen, såsom den enda räddningen. För min del vågar jag säga, att lika visst som arbetarnes organisationer äro att anse såsom grundstockar i samhällsbyggnaden, lika visst är denna åkarpsslags sjuka punkt om försök till tvång genom ett i lagen icke närmare preciseradt hot att betrakta som en frätande mask i dessa samhällets grundvalar och måste tagas bort. Jag vågar därför tro, att hvarje lagstiftning på detta område vore i afsevärd mån förfelad, om den icke rörde vid denna sjuka punkt, och hur tacksam jag än är mot herr Thyréns för allt hvad han i denna fråga gjort, har jag icke kunnat biträda hans motion, bland annat af det skälet att han icke rört vid denna sjuka punkt. Men detta tycker jag för min del är det betänkligaste, och det är detta, som vi på något sätt, mina herrar, måste ordna, ty såvidt jag kan förstå, är det där den sjuka punkten sitter.

Emellertid skall det villigt erkännas, att herr Thyréns motion innebär väsentliga fördelar. Jag har redan sagt det och vill ånyo upprepa det. Först och främst inskränker den häkningsrätten, därigenom att straffskalan blir lindrad. Det kommer icke längre att gå för sig för en åklagare att som hittills skett bara hugga folk och häkta dem, för att man sedan skall få höra, huru domstolen frikänner och säger, att den häktade ingenting brottsligt gjort. Det blir ett slut med denna trafik, och det är ju en väsentlig förbättring.

Nu tycker jag emellertid också, att dessa fördelar, som herr Thyréns vill skaffa oss, komma att köpas alltför dyrt. Ty först och främst ha vi här denna af herr Thyréns föreslagna allmänna kriminalisering af försöksbrotten, som kommer att medföra konsekvenser, hvilka vi icke ens tillnärmelsevis kunna beräkna, och vidare tycker jag det vara mycket betänkligt, om Riksdagen så att säga skulle gifva en handpenning på, att en blifvande straffrättslagstiftning skall ställas på den grunden, att den skall straffa försök öfver hufvud taget. Det tror jag vore ett mycket betänkligt uttalande, och fastän det blott rör en enda punkt i lagen, skulle det i alla fall gifva en slags sanktion åt denna uppfattning. Jag

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

tror för min del icke, att vår blifvande straffrättslagstiftning kommer att ställa sig på den grunden, att den gör en generell kriminalisering af försöket. Jag kan icke finna, att det öfverensstämmer med vår historiska utveckling i denna punkt. Det kommer nog heller icke att ske, och jag varnar för att beträda den vägen.

Men jag har äfven en annan väsentlig anmärkning mot herr Thyréns förslag, och det är mot hans konstruktion af åtalsrätten. Herr Thyréns har föreslagit, att alla brott enligt 22 paragrafen, således både det fullbordade tvånget och försöket, skola lyda under allmänt åtal, oberoende af målsägandens angivelse. Oafsedt att en dylik anordning skulle öppna möjligheter för åklagaremakten att ingripa i privatlivet på ett sätt, som blefve åtminstone för våra förhållanden alldeles revolutionerande, så ger redan en flyktig granskning af ifrågavarande kapitel i strafflagen vid handen, att 24 paragrafen enligt dess af herr Thyréns föreslagna lydelse skulle komma i uppenbar strid mot § 16 i samma kapitel. Där stadgas nämligen, att våldtäktsbrott ej må åtalas af allmän åklagare, om icke kvinnan dött af brottet, eller det af henne eller hennes målsman anges till sådant åtal. Helt naturligt har lagstiftaren velat bespara den kvinna, som blifvit utsatt för ett dylikt brott, det ytterligare lidande, som offentliggörandet af hennes iråskade olycka skulle tillfoga henne. Men ett mot kvinna föröfvadt nesligt våld, som icke kan rubriceras som våldtäckt eller försök därtill, utan faller under 22 paragrafen, skall däremot enligt herr Thyréns förslag kunna, *oberoende af hennes angivelse*, dragas af allmän åklagare under domstol. Det synes egendomligt, om kvinnans blygsamhet skall mindre respekteras i det ena fallet än i det andra.

Jag vill också erinra kammaren om, att denna fråga var uppe här i kammaren år 1892. Jag vill icke trötta herrarne med en beskrifning på hur det gick till, nog af, det var fråga om att på detta sätt ordna åtalsrätten, men kammaren ville icke vara med härom, utan ansåg det vara farligt, och att det skulle leda till oöfverskådliga konsekvenser. Jag tror icke, att uppfattningen i den punkten kan ha förändrat sig.

Jag har redan sagt, att den socialdemokratiska motionen, hur stora sympatier jag för min del än hyser för densamma, omöjligt synes kunna komma fram såsom frågan nu ligger. Vi få taga hvad vi kunna få, och då blir frågan denna: Är det icke bättre att genom ett bifall till den liberala reservationen göra ett slut på åkarpslagens offerväsen än att icke göra någonting? Är det icke bättre att peka på, att vi kunna gå den vägen, än att för en, jag vågar säga, vacker dröm låta det hela falla?

Det är därför, som jag för min del skulle vilja be herrarna att taga den liberala reservationen i välvilligt öfvervägande. Den håller en medelväg mellan herr Thyréns och socialdemokratiska partiets förslag, så att med straff skulle beläggas allenast *sådant*

försök till tvång, som tagit formen af redan i sig själft straffbart hot eller våld, på samma gång bestämmelserna om åtalsrätten återföres till sin ursprungliga lydelse och straffsatsen regleras i enlighet med herr Thyréns förslag.

Den talare som kommer efter mig, är densamme, som för några dagar sedan öppnade den stora debatten i pansarbåtsfrågan. Han erinrade oss då om ett yttrande af Gustaf II Adolf: »Endräkt i landet och en stark flotta, och ingen skall oss antasta.» Högern har nu velat skaffa oss en stark flotta — i hvad mån den tanken skall bli realiserad tillåter jag mig dock icke att i detta sammanhang gå in på. Men det vore kärt, om samma höger nu i afton ville visa, att den äfven är med om att skaffa endräkt i landet. Ty, mina herrar, jag tror icke att vi få riktig frid här, förrän åkarpslagen blifvit antingen upphäfd eller åtminstone omarbetad så, att den icke längre kan med fog stämplas som en klasslag.

Jag ber att få yrka bifall till liberalernas reservation.

Herr Thyrén: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren har redan påpekat något, som för öfrigt ligger i öppen dag för hvar och en, som sett på utskottets utlåtande, nämligen att frågan numera är så pass komplicerad, att det utom min motion föreligger icke mindre än tre stycken linjer: *högerns* linje, om jag så får säga, representerad af utskottsmajoriteten, som håller på status quo och tycker, att det är bra som det är, vidare den *liberala* reservationen, som nyss blifvit motiverad af den siste ärade talaren, och slutligen den *socialdemokratiska* motionen, som vi känna till förut och som fordrar så att säga status ante bellum, eller med andra ord vill föra tillbaka förhållandena, sådana de voro, innan tvisten började. Utom dessa tre linjer och min motion har det i Första kammaren, som herrarna väl känna till, åtminstone af tidningsreferaten, framställts ett yrkande, innebärande en annan ändring i min motion, än den som nu föreslagits af de liberala reservanterna. — Jag skall komma till denna sistnämnda ståndpunkt sedan. — Under sådana förhållanden har jag icke annat att göra än att tåga de olika ståndpunkterna linje efter linje och se efter hvad som kan vara att säga om hvar och en för sig.

Jag tillåter mig då att börja med högerns, d. v. s. utskottsmajoritetens linje, som framställer fordran på status quo. Det är på sid. 8, 9, 10 i utskottets betänkande, som denna ståndpunkt motiveras. Såvidt jag kunnat finna ut, ha icke några bestämda skäl af utskottet anförts. Utskottet kommer på sidan 8 med den reflexionen, att det »från motionärens egen utgångspunkt knappast synes mer tilltalande att, med oförändradt bibehållande i öfrigt af sagda princip, gifva detta undantag den större omfattning, som af honom förordas», d. v. s. utskottet jämför å ena sidan förhållandena sådana de äro nu — nämligen att, ehuru man i regel icke straffar för försök till tvång,

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

gör man det dock särskildt i ett fall, då det är strejkande, som vilja tvinga strejkbrytare eller arbetsvilliga — och å andra sidan möjligheten att straffa alla försök till tvång. Utskottet säger nu, att det ena är lika litet »tilltalande» som det andra. Ja, hvad som synes mer eller mindre tilltalande är ju en smaksak, men jag kan icke hjälpa, att utskottets smak synes mig egendomlig. Om strejkande arbetare alldeles särskildt straffas för att de vilja tvinga arbetsvilliga att upphöra med arbetet, under det att inga andra människor straffas, om de vilja tvinga någon till något hvad som helst, så är det väl dock något annat, än om vi ha ett brott i strafflagen, som straffas vid försök, under det man vid en jämförelse med andra brott skulle vänta att det lämnats utan straff. Det är väl ganska stor skillnad, om man på ett enstaka brottsområde går ned under den vanliga straffbarhetsgränsen, men dock straffar inom hela området, än om jag inom ett gifvet område plockar ut några bestämda grupper af *människor* och säger, att de men inga andra skola straffas. Detta är lättare att förstå, om vi taga ett bestämdt exempel, och jag kan då ansluta mig till den reflexion, som gjorts i den förste ärade reservantens motivering, en reflexion, som utan tvifvel är fullkomligt riktig. Låt oss antaga, att några strejkande arbetare försöka att tvinga en strejkbrytare till att slå ihjäl arbetsgifvaren — icke till att *strejka* utan till att *slå ihjäl* arbetsgifvaren. Ja, de straffas *icke*; de komma icke under denna bestämmelse och heller icke under någon annan bestämmelse. Jag må fråga, om icke detta, äfven om man ser det från den synpunkten att det gäller strejkande arbetare, är något rätt litet tilltalande med denna bestämmelse. Och det mindre tilltalande i detta ökas väl, om vi gå ett steg längre och besinna, att hvilken person som helst, blott han icke är den strejkande som vill tvinga arbetsvilliga, kan göra hvilka försök till brott som helst, utan att komma in under strafflagen, såvidt icke i försöket ligger ett särskildt brott, t. ex. misshandel. Det är väl en rätt besynnerlig, fullkomligt enastående brist på konsekvens, som man ej lär kunna finna maken till i någon lag, men som sagdt, det »tilltalande» är en smaksak. För mig synes denna bestämmelse mycket litet tilltalande. Vi skola dessutom komma ihåg, att om man analyserar den, så finna vi först och främst den egendomligheten, att vid ett så pass litet brott försöksstraff öfver hufvud taget inträddt. Men därutöfver tillkommer det *plus* i besynnerlighet, att man plockar ut några personer och lämnar alla andra. D. v. s. det »underliga», som skulle kunna sägas finnas i min motion — att försöksstraff inträder vid ett så pass ringa brott — finnes redan nu och dessutom ett högst betydligt plus, nämligen att man plockar ut några individer och lämnar andra utanför.

Utskottet säger vidare på sidan 9 att »en af de tyngst vägende anmärkningarna» mot nuvarande bestämmelser är »den förmenta svårigheten» att bedöma hotet. Ja, det händer ju någon gång, att ordet är en ofrivillig spegelbild för tanken, och så torde äfven fallet vara här. Den »förmenta svårigheten», som är en af de »tyngst vä-

gande» af de gjorda anmärkningarna, är den *förment*, eller *väger* den verkligen något? Jag tror, att om man tänker sig närmare in häri, skall det visa sig, att utskottet hade gjort klokast i att stanna vid att svårigheten är förment. Och just därför att den är förment, så väger den inte så synnerligen tungt.

Att denna svårighet verkligen är förment, torde framgå ganska tydligt af hvad jag redan under fjolårets debatt yttrade gentemot en af de nuvarande reservanterna. Den omständigheten, huruvida jag lyckats tvinga någon till hvad jag vill tvinga honom till, kan i och för sig icke göra det hvarken lättare eller svårare att afgöra, huruvida hot fanns. Jag försöker tvinga en arbetare till arbetsinställelse, och han lyder mig den ena gången, men den andra gången lyder han mig icke. Domstolen har i själfva verket samma svårighet i båda dessa fall att afgöra, huruvida det var mitt hot eller något annat, som förmådde honom att lyda. Domaren måste, om han skall bära sig riktigt åt, i båda fallen se till, huru saken låg. Huru mycket kunde han påverkas af mitt hot? Hvilka andra motiv kunde han hafva haft? Ja, därom måste domaren bilda sig en åsikt för att kunna bedöma, huru mycket mitt hot vägde. Det är enligt min mening fullkomligt oriktigt att påstå, att den omständigheten, huruvida detta hot verkat eller icke verkat, skulle vara utaf afgörande betydelse för bevisningen. Det är visserligen svårt att säga, huru hot skall vara beskaffadt, ja, det är kanske omöjligt att draga upp några bestämda linjer. Men den svårigheten är till punkt och pricka lika stor vid det fullbordade brottet som vid försöket. Eftersom denna sida af saken blifvit särskildt accentuerad, skall jag be att få tillägga den upplysningen, att om man går till en gammal strafflag, såsom t. ex. Österrikes från 1852, så finner man där ett förtvifladt försök att reda upp frågan om när hot föreligger. Därom gjordes ganska långa utredningar på den tiden, men man har sedan funnit, att det icke går; och om vi se på de sista strafflagsförslagen, som äro produkten af flera årtiondens energiskt arbete af både teoretici och praktici på området, så finna vi, att de här alldeles kapitulerat. Så säger det tyska förslaget af 1909 uttryckligen: »Wer in rechtswidriger Absicht einen anderen durch Gewalt oder *Drohung* zu einer Handlung, Duldung oder Unterlassung nötigt, etc.» Det heter »Drohung», alltså hot, ingenting annat. Och så fortsätter paragrafen: »Der Versuch ist strafbar.» Precis på samma sätt är det enligt det schweiziska förslaget af 1908: »Celui qui, en usant de violence ou de *menace grave*», d. v. s. förslaget har bestämt hotet genom adjektivet »grave». Det skall således vara ett allvarligt hot, liksom hos oss i 15 kap. 23 §. Man har icke alls försökt draga upp någon annan linje. Man har kapitulerat på grund däraf att det helt enkelt är omöjligt att finna någon hållbar linje. Man får här, som så ofta annars, öfverlämna bedömandet åt domarens förstånd; han och ingen annan kan i det särskilda fallet afgöra, om hotet är sådant det skall vara för att blifva straffbart.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Vill man nu svara mig, att »psykologiska» brottsbegrepp, i hvilka t. ex. hot ingår, en gång för alla äro omöjliga och att man icke får göra sådana handlingar till brott, så tror jag, att man här med mera skäl än annars kan hänvisa till det »levvande lifvet». Vi kunna icke vara af med ett sådant begrepp som hot, och kan det icke i lagen närmare bestämmas, så måste afgörandet läggas i domarens hand.

Jag vill taga ett annat fall till jämförelse. Något, som är än svårare än att draga upp linjen för hot, är att göra det för begreppet villfarelse eller narrande, sådant som det förekommer vid bedrägeribrotten. Men icke tror väl någon af herrarna, att man skulle kunna reformera bedrägeribrotten genom att exakt reda ut, hvari denna villfarelse skulle bestå och begränsa den på sådant sätt, att det icke funnes möjlighet för domaren att taga miste. Om domaren vill gå mycket långt och har fria händer, kan han komma därhän att straffa lät oss säga hvarje *finurlighet* i affärer, och det skulle mycket väl kunna tänkas, att man från vissa affärshäll, där man icke är så nogräknad, skulle invända mot ett strafflagsförslag, som uppställde det vanliga bedrägeribrottet: »om Ni skrifver på det sättet, blir det icke tillåtet att utöfva någon finurlighet, och hvarenda smart man blir ju fast.» Ja, det är möjligt, att man säger så, men då måste det svaras där som i detta fall, att den saken måste läggas i domarens hand, att det icke går att draga upp en bestämd gräns. Jag skall komma tillbaka till detta ämne, när jag hinner till den liberala eller radikala linjen och dess sätt att söka lösa denna fråga.

Vidare yttrar sig utskottet på sidan 9 om åtalsfrågan. Jag skall, innan jag går in därpå, rent i förbigående anmärka gentemot den siste ärade talaren, att den i ett särskildt fall förekommande motsägelse, som han anförde, nämligen i fråga om våldtäktsåtalet, torde kunna försvaras därmed, att det är för en kvinna en rätt stor skillnad på att det kommer i dagen, att hon blifvit våldtagen eller åtminstone föremål för våldtäktsförsök å ena sidan och å andra sidan föremål för en handling, som må vara tämligen grav, men dock icke sträcker sig till nyssnämnda brott.

Emellertid återoppar utskottet till stöd för sin ståndpunkt öfverst på sidan 10 bland annat Norges, Danmarks och Finlands strafflagar. Det stödet är af mycket tvifvelaktig natur. Danmark och Finland äro för utskottet synnerligen olämpliga att återopa, ty där finnes alldeles intet s. k. åkarpsundantag, som vi ha, med allmänt åtal för tvingande af arbetsvilliga, utan där är det enskildt (egentligen s. k. privatoffentligt) åtal öfver hela linjen. Det är något helt annat. Det vill utskottsmajoriteten icke ha, på skäl, som den själf anför på sidan 9, och jag tror ej heller, att man kan gifva sig in därpå. Det är farligt att göra åtalet enskildt i sådana fall som dessa, sådana som brotten här äro beskaffade. Jag skall emellertid icke gå närmare in härpå i detta sammanhang. För öfrigt äro Danmarks och Finlands strafflagar ingalunda moderna. Danmarks är af 1866 och Finlands visserligen af 1889, men den utgör,

kan man säga, väsentligen en reviderad form af vår egen svenska strafflag.

Med Norges strafflag är det däremot något helt annat. Den är en modern strafflag och anses allmänt såsom en af de bästa och mest fullkomliga som finnas. Den är emellertid ännu vida olämpligare för utskottet att åberopa än de andra. Hade utskottet velat lösa den svårighet, som här förefinnes, hade just den norska strafflagen bättre än någon annan kunnat visa vägen, ty den straffar försöket öfver hela linjen, precis såsom jag föreslagit, och den har undgått svårigheten i fråga om åtalsrätten på det sättet, att den gör åtalet enskildt i regel, men undantager alla fall, där »allmänna hänsyn kräfva allmänt åtal». Vill utskottet åberopa sig på Norge, borde det gjort så, som Norges strafflag gör; skulle det åter åberopa sig på Danmark och Finland, skulle det hela ställas under enskildt åtal. De *stöden* äro sålunda mer än bräckliga.

Då utskottet gifvit sig in på en jämförelse med främmande rätt, hade man kunnat vänta, att det sett på den verkligt moderna lagstiftningen, särskildt på de tre nyaste lagförslagen, som ha så ofantligt mycket både teori och praxis bakom sig. Jämföra vi dessa tre lagförslag, det schweiziska af 1898, det tyska och österrikiska, båda af 1899, så intaga de i denna åtalsfråga precis den ståndpunkt, som jag uttalat. De göra åtalet allmänt öfver hela linjen. Jag skall emellertid icke här inlåta mig på att närmare motivera denna moderna ståndpunkt, ty jag anser, att det af rent taktiska skäl för mig finnes anledning att släppa denna fordran, emedan det antagligen icke finnes någon utsikt att i Första kammaren vinna gehör, äfven om jag här skulle kunna vinna gehör för densamma. Det bästa torde nog vara att beträffande åtalsrätten slå in på den reservation, som framkommit i Första kammaren och som närmast kan betecknas såsom den norska linjen, alltså behåller enskildt (privatoffentligt) åtal, men gör det publikt, där hänsyn till allmän säkerhet och ordning det kräfva. Jag skall komma tillbaka till denna sak senare.

Slutligen har utskottet anfört på sidan 10, att »det objektiva moment, som betecknar skiljaktigheten mellan den afsedda effektens inträdande och dess uteblifvande, icke kan tillerkännas samma betydelse, som merendels eljest inom straffrätten ansetts böra ske.» Och likväl säger utskottet i slutet på samma stycke, att »straffminimum i fråga om hithörande brott är satt så lågt, att straffarbete ej torde ådömas, om ej synnerligen försvarande omständigheter föreligga.» Huru dessa två tankar skola bringas att gå ihop, är rätt svårt att förstå. Först säges det, att försöket här står lika med det fullbordade brottet. Detta är nämligen innebörden af hvad som står först. Utskottet menar, att i detta särskilda fall skiljer sig försöket icke i straffbarhet från det fullbordade brottet och att man därför bör bibehålla straffarbetet. Men så heter det i slutet af samma stycke, att straffarbete ej ådömes, om icke synnerligen försvarande omständigheter föreligga. Då vill jag fråga: Är det

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

utskottets mening, att detta också gäller om fullbordadt brott? Hvar för i all världen har då icke lagen uttalat detta såsom t. ex. i 24 kap. 3 §, där det talas om att vid åverkan, när synnerligen försvårande omständigheter föreligga, straffarbete kan ådömas. I så fall hade utskottet upptäckt en glömska eller ett slarf i lagen och hade då naturligtvis bort föreslå ändring på denna punkt. Uppenbarligen ligger saken icke så. Hvad är då den verkliga anledningen, bakom kulisserna, till att straffarbete kommit att ingå i straffskalan och att man så envist fasthåller därvid? Ja, mina herrar, det tjänar ingenting till att söka dölja den. För hvar och en, som är inne i dessa förhållanden, kan svaret bli blott ett: Orsaken till att straffarbete ingår i straffskalan är icke den, att man anser försöket objektivt likvärdigt med det fullbordade brottet, utan orsaken är helt enkelt den, att man behöfver detta straff för häkningsbefogenheten, för att den skall bli sådan, som enligt lag blir, när straffarbete ingår i straffskalan. Här är den verkliga anledningen. Jag tillåter mig säga detta alldeles öppet, ty det finnes ingen, som förstår denna sak, som icke vet det, och äfven om ett sådant skäl icke kan anföras i ett utskottsutlåtande, så finnes det i alla fall.

Här måste vi stanna, ty här är den verkligt »sjuka punkten», om vi nu skola tala om sjuka punkter. Jag vill naturligtvis icke fränkänna detta sätt att se saken *hvarje* berättigande. Man resonerar rimligtvis så: det utbryter en stor strejk eller förklaras en stor lockout. Det blir förtviflan och raseri; lidelserna komma i spel. Där framträder en del bråkmakare, som se ut att ämna göra både det ena och det andra och till att begynna med börja de påverka s. k. strejkbrytare. Hvad skall då samhällsmakten göra? Skall den låta dem hållas, ända tills det föreligger svåra och omfattande brott? Skola de få gå lösa efter vanliga grunder? Nej, säger man, under sådana förhållanden skulle man egentligen förklara belägrings-tillstånd eller något dylikt för att vara säker, men man kan kanske praktiskt hjälpa sig med det lilla, ett litet allra minsta belägrings-tillstånd, och det består i, att man skaffar sig fria händer att häkta dem, så snart de börja bråka. Ja, det där låter nog mycket praktiskt, och ur, så att säga, polissynpunkt, om det vore den, som regerade lagutskottet, kunde jag fullkomligt förstå, att man resonerade på detta sätt. Om man blott accentuerade bekvämligheten och säkerheten och icke såge på något annat än dem, vill jag icke neka till, att det är ett mycket enkelt medel att ha en paragraf i strafflagen skriven så, att hvar och en, som det ringaste visade sig orolig, genast kunde sättas in i säkerhet, äfven om det sedan skulle visa sig, såsom herr Lindqvists siffror tycktes angifva, att det öfverväldigande antalet af dessa, som häktas, till slut bli förklarade *icke skyldiga* till det brott, för hvilket de häktats. Ja, det är ett mycket bekvämt medel, men jag behöfver väl knappast påpeka för kammarens ärade ledamöter, hur farligt detta medel å andra sidan är. Ingen kan bestrida, att det kan finnas fall, där administrationen måste vara tämligen

hänsynslös, icke alltför blödig och icke alltför mycket tänka på de »mänskliga rättigheterna», ty det skulle kunna hända, att en sådan blödighet vore farlig och droge mycket svåra olyckor med sig. Det kan där kanske ibland behövas, att det gripes in med hård hand, men då skall det ske administrativt och under administrativt ansvar. Det kan icke hjälpas, att medborgarne få rätt ofta säga sig, att det »levande lifvet», som reservanterna med förkärlek tala om, för med sig nödvändigheten att utsätta medborgarne för dylika risker och hårdheter. Men bakom allt detta administrativa godtycke, det må vara mer eller mindre befogadt, bör lagen, den verkliga lagen, stå pålitlig och rättfärdig och höjd öfver allt hvad godtycke heter. Den måste vara den fasta klippan, till hvilken alla kunna lita sig, strejkande och strejkbrytare, arbetare och arbetsgifvare, vänster och höger. Lagen får aldrig misstänkas; administrationen kommer stundom att misstänkas, det kan icke hjälpas, den kan aldrig hålla så orubblig kurs, men i själfva lagen får man aldrig släppa in dessa synpunkter af godtycke och tillfällighet. Därför, mina herrar, vill jag uppmana hvar och en — och jag talar nu hufvudsakligen till herrarne på högersidan, som i denna del kunde tänkas behöfva en anmaning — att väl öfverväga, om vinsten af denna i lagen själf uppställda häktningbefogenhet verkligen är värd den fara, som ligger i att rubba tilltron till lagens fulla rättfärdighet; det gör den enligt min mening. Nej, den får icke vinnas på bekostnad af tilliten till lagen. Jag instämmer alldeles obetingadt med den siste ärade talaren däri, att de berömda orden af Gustaf II Adolf om inre endräkt och en stark flotta här äro fullkomligt tillämpliga, och lika bestämdt som jag häromdagen höll på denna starka flotta, fullt ut lika bestämdt och litet till, om det så skall vara, håller jag på den inre endräkten och på nödvändigheten af att först och främst undvika att skapa sådana lagar, som kunna befaras vålla tvedräkt, och vidare efter förmåga söka undanröja sådana förefintliga lagar, som redan visat sig skapa tvedräkt. Den tvedräkt, som en sådan lag skapar genom sin blotta existens, kan icke aflägsat uppvägas genom de fördelar, som den ur polis-synpunkt skulle medföra. Jag tvekar således icke att öppet uttala, att jag för min del anser det beslut Förstakammarmajoriteten fattat häromdagen för ett synnerligen betänkligt misstag, och jag vill tillåta mig att vädja till de ärade ledamöterna af högern att göra hvad de kunna för att göra misstaget godt igen. En del torde kunna repareras, om Andra kammaren i den punkten ändrar ståndpunkt. Jag fördöljer icke på minsta sätt, att häktningbefogenheten förloras med antagande af min motion, men straffbarheten står kvar inom rimliga gränser, under det, i trots af hvad herrar Lindqvist och Åkerman anfört, det verkliga klassmärket faller bort.

Så mycket om den första linjen. Jag kommer nu till linjen nr 2, nämligen den radikal-liberala. De ärade reservanter, som följa denna linje, ha framställt ett positivt förslag, och jag skall tillåta mig att något närmare skärskåda, i hvad mån det är antagligt. Allra

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

först ber jag herrarna att icke misstycka, om jag gör en realpolitisk anmärkning. Det är visserligen sant, att vi böra icke besluta annat, än hvad vi anse vara det absolut rätta, helst om vi ha någon rimlig utsikt att få denna ståndpunkt igenom inom någon ändlig tid. Men å andra sidan finnes det ett gammalt bekant och mycket sant franskt ordspråk, som säger: »*Le meilleur est l'ennemi du bon*», det allra bästa är fiende till det goda, eller med andra ord, man får taga hvad man kan få. Och vi lära icke ha stor utsikt — äfven om icke andra anmärkningar funnes — att få Första kammaren att inom den närmaste framtiden gå med på förslaget, som dock i själfva verket betyder ett upphäfvande af Åkarpslagen och dess ersättande med en skärpning, för visst fall, af stadgandena i strafflagen 14: 13 och 15: 23.

Således, rent realpolitiskt är det, efter hvad jag kan förstå, mycket liten utsikt att, äfven om det går i Andra kammaren, få något sådant till lag, och då betyder det ju i alla fall, att vi förblifva stående på den punkt, där vi nu stå.

Detta är det ena. Men så kommer jag till andra mera direkta anmärkningar, först och främst det, som helt säkert afhållit hela den moderna lagstiftningen att följa en dylik nära till hands liggande linje. Här betonas så ytterligt starkt den frågan, *hvarmed* jag tvingar, att man alldeles glömmar den andra frågan, *hvertill* jag tvingar. Men är det någon reson i att, om jag exempelvis missbrukar min auktoritet öfver en annan människa, försöker allehanda rättsstridiga medel, blott de icke äro straffbara, t. ex. hotar med kontraktsbrott af det ena eller andra slaget, allt detta för att försöka tvinga personen att begå ett svårt brott eller, för att taga ett vanligt fall — en osedlig handling — att jag då under alla omständigheter går fullständigt straffri; ty enligt reservanterna är det ju blott fråga om *medlet*, men icke om *syftet* med våldet. Icke går det an att skrifva något sådant. Herr Åkerman har påpekat inkonsekvenserna i det *nuvarande* systemet, men de falla ännu mera i ögonen, ifall man intager *hans egen* ståndpunkt. Så snart det användes det allra minsta hot om en liten ärekränkning eller dylikt, då blir jag enligt honom straffbar, hvad än jag vill tvinga till, till och med om jag vill tvinga någon att låta bli att gå på dåliga ställen, således tvinga någon till något nyttigt; det är i alla händelser straffbart. Men om jag genom en rättsstridig handling, dock icke straffbar, vill söka tvinga någon att begå det svåraste brott, så blir jag straffri enligt detta förslag. Det förefaller mig, som om detta borde göra reservanterna själfva betänksamma. Som sagdt, reservationen ser uteslutande på frågan, *hvarmed*, och glömmar den fullt upp lika viktiga frågan, *hvertill* jag försöker tvinga.

Emellertid, äfven om man vill söka försvara reservationen mot den nu gjorda anmärkningen, något, som icke så lätt låter sig göra, så innehåller den tekniska fel, som göra den alldeles ohållbar och omöjlig. »Gör man genom *våld* försök till tvång» — ja, hvad är *våld*? Jo, våld är naturligtvis närmast allehanda uppsåtliga våldshandlingar enligt det 14 kapitlet, af hvilka emellertid blott 14: 13 stadgar

mindre straff, än här säges. Men vidare är våld en fullbordad handling efter samma paragraf, till hvilken reservanterna tillagt sin försöksbestämmelse. Jag vill utföra detta i ett exempel, så att herrarna förstå, huru frågan ligger. Om jag slår armarna om en person och mot hans vilja håller honom fast i några minuter, så är detta en fullbordad handling, det är våld, som går in under 15:22; jag har tvungit honom att »*något tåla*». Nu säga reservanterna, att om man genom våld försöker tvinga honom *till* något, så skall man straffas enligt en mindre skala för *försök*, d. v. s. att om man slår armarna om lifvet och håller honom fast under några minuter *för att* tvinga honom att tala om något, som han icke vill, då är det hela ett försök. Hade jag icke haft nämnda syfte, så hade våldet utgjort en *fullbordad* handling enligt 15:22. Huru man vänder detta, så blir det högst besynnerligt, och man kan omöjligen skriva så, som reservanterna gjort. Jag har ingen anledning att säga reservanterna, huru det vore möjligt att afhjälpa det här misstaget.

Men det finnes en annan anmärkning, som är ännu mera afgörande, och för hvilken det rakt ingenting torde kunna sägas till försvar. Reservationen inskränker det hot, som ingår i tvångsförsöket till sådant hot, som i 23 § af detta kapitel omförmåles, nämligen att skriftligen eller muntligen hota med misshandel eller brottslig gärning. Hvert detta leder, finner man genom att vända bladet i lagen och gå öfver till 16 kapitlet, som handlar om ärekränkning. Det vanliga straffet för ärekränkning, när icke särskildt graverande omständigheter föreligga, är enligt 16:11 högst 200 riksdalers böter. Antag nu, att jag försöker att tvinga en person till någonting, t. ex. till en brottslig eller en osedlig handling. Detta gör jag genom att *hota* att ärekränka honom, om han ej vill göra det eller det. Ja, här har jag *hotat* honom med brottslig gärning och försökt med detta hot tvinga honom till något, och där kommer jag under reservanternas straffbestämmelser, och maximum är 2 års fängelse. Hade jag i stället för att *hota* med ärekränkning *verkligen ärekränkt* honom *i syfte att tvinga* honom till det eller det, (såsom det i dylika fall så synnerligen ofta sker) så hade jag *icke* kommit under de af reservanterna föreslagna bestämmelserna; tvångsförsöket hade *såsom sådant* blifvit straffritt och jag hade blifvit straffbar endast för den fullbordade ärekränkningen med högst 200 kronors böter. Däraf kan man lära sig, att om kammaren antager denna bestämmelse, och den *per impossible* skulle antagas af Första kammaren, hvilket jag ej tror, så får man i hvarje fall, då man befinner sig i den situation att vilja tvinga någon till att strejka eller låta bli att strejka eller till någonting annat, nog komma ihåg att icke stanna vid att hota med t. ex. ärekränkning, ty då kommer man under 2 års fängelse, utan för all del fortskrida till en fullbordad ärekränkning, ty då blir det högst 200 kronors böter. Och om herrarna vilja göra sig mödan att gå igenom 16 kapitlet paragraf för paragraf, så skola herrarna finna, att detsamma gäller hela vägen: sker gärningen, heter det i 9 §, »å tid, ort eller sätt,

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

att ärekränkningen väcker synnerligt uppseende, eller är den eljest af svår beskaffenhet; straffes gärningsmannen med böter eller fängelse i högst sex månader.» Gör han denna svårare ärekränkning, så kan det alltså högst bli sex månaders fängelse, hotar han med denna ärekränkning och icke gör den — allt i syfte att tvinga — så blir det högst två års fängelse; och på samma sätt är det ända upp till förtal. Jag skall icke trötta med flere detaljer. Det förhåller sig alldeles på samma sätt, om vi tänka oss andra brott, exempelvis egenmäktigt förfarande enligt 10: 20. Begår jag det fulla brottet, så blir det 6 månaders fängelse, hotar jag — allt i syfte att tvinga — så blir det 2 år. Äfven här har jag ju ingen anledning att på något sätt hjälpa reservanterna med en omformulering; de må försöka själfva, och då få vi se, om det blir bättre. Men jag tillåter mig säga på förhand, att det ej blir så alldeles lätt att klara den frågan. Och jag vill också nu i detta sammanhang uttala det, att jag hoppas, att icke någon i kammaren — utom förstås herr Kobb, som emellertid för tillfället ej tyckes vara närvarande här — måtte ha den »känslan», att jag »lika lätt», om jag bara ville, kunde försvara reservanternas förslag. Detta vore att totalt öfverskatta mig; det mäktar jag verkligen icke göra.

Jag tillåter mig härmed öfvergå till den tredje linjen, nämligen den socialdemokratiska. Den är mig i sin motivering särskildt betänklig, ity att den synes vilja uppställa en helt annan princip för en blifvande strafflag, än jag anser möjlig att genomföra. Den vill nämligen som regel göra försöket straffritt. Jag talade härom i fjol och gick därvid något in på denna idé, men det var tydligen icke tillräckligt, eftersom den kommit igen lika lifskraftig nu som då. Därför vill jag nu gå litet närmare in på framför allt den frågan, huru försöket nu för närvarande gestaltar sig i vår lag. Jag tror, att herrarna af det socialdemokratiska partiet, som hålla så strängt på sin ståndpunkt, icke gjort själfva den nämnda utgångspunkten fullt klar för sig. Herrarna synas hafva trott, att i vår lag på allvar gälder den forngermanska ståndpunkten, d. v. s. att man i regel icke straffar annat än den verkliga skadan, låt vara att det också förekommer ett eller annat undantag, giftmordförsök och dylikt. Men det ligger på ett helt annat och mera inveckladt sätt, än man föreställer sig. Beträffande t. ex. misshandelsbrotten straffas alla försök till mord, men ej försök till dråp, såsom litet hvar torde ha sig bekant. Men vidare: om jag t. ex. hytter med en knif mot någon, så är det straffbart, ty det är »resande af lifsfarligt vapen»; om jag åter kastar skedvatten mot min rival för att göra honom fulare, men han böjer sig undan, så att han icke får det i ansiktet, då är det icke straffbart. Hyttande med knif är straffbart, kastande med skedvatten är icke straffbart. Blandar jag gift »för att gifva någon in», så blir det till omväxling straffbart; blotta blandandet är redan i sig straffbart. Öfvergifver jag en person, som jag åtagit mig att ledsaga, ändå att ingen fara var, så är det åter straffbart enligt 14: 32, 34. Vidare:

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

lämnar jag in en falsk växel i en bank, så är det straffbart i samma ögonblick jag inlämnar den. Skrifver jag ett falskt bref, som jag går med ur hus och i hus och visar för att försöka narra till mig penningar, så är det icke straffbart, ty försök till bedrägeri enligt 22: 1 är icke straffbart. Men om jag vill bedraga på det sättet, att jag lämnar en falsk uppgift för att få en lifförsäkring, så är det åter till omväxling straffbart enligt 22: 2. Stoppar jag en hand i en främmande mans ficka för att känna efter, om den innehåller något värdt att taga, så är det icke straffbart, om jag ingenting finner, lika litet som det är straffbart, om jag afstår, därför att jag blir störd i mitt förehavande. Ger jag mig åter in på främmande mark för att jag harar och skjuter bom eller till och med icke ser några harar, så är det straffbart o. s. v. i oändlighet. Är det detta brokiga tillstånd, som herrar socialdemokrater vilja behålla?

Saken ligger i själfva verket så, att jag vågar försäkra, att ingen af de ärade ledamöterna, som icke är jurist eller törhända bereder sig till straffrättslig tentamen, skall kunna uppgifva, hvilka sådana fall äro straffbara. Man måste nyss ha tenterat i straffrätt för att med full säkerhet utantill känna alla lagens labyrinter i detta fall. Lagbestämmelserna blifva så ytterligt ojämna därigenom att olika brott anses fullbordade på olika tidpunkter och *samtidigt* försök i regel lämnats straffritt. Stöld anses begången, då man *tagit* saken. För att man åter skall anses ha gjort sig skyldig till oloflig jakt fordras icke, att man skall ha tagit haren eller hvad villebråd det nu är, utan det är nog, att man är inne och jagar på marken i fråga. Växelförfalskning och dylik förfalskning öfverhuvud är straffbar i och med det, att man *begagnar* de falska papperen. Men för att ett bedrägeribrott skall anses föreligga fordras, att man fått *vinst* däraf — dock finnas undantag, där detta icke fordras —. Det råder ett sådant virrvarr på detta område, att det blir en ren omöjlighet att låta den regelmässiga straffbarhetsgränsen gå mellan försök och fullbordadt brott. Vill man få någon reda i allt detta, har man antingen att vända tillbaka till den verkliga forngermanska tiden, men det är nu för sent, om det ock ur andra synpunkter kunde vara önskvärdt, icke minst i mina ögon, eller ock att följa med den moderna utvecklingen. I det senare fallet kan det icke bli annat än ett generaliserande af försöksbrottet. Jag kan försäkra den senaste ärade talaren, att hvarken han eller jag eller någon annan kan få till stånd någon konsekvens i strafflagen på någon annan linje. Det är helt enkelt omöjligt, sådana förhållandena nu äro. Här anmärktes af herr Lindkvist i dag — och jag kände igen hans anmärkning från i fjol, då han också framställde den, och då han ytterligare blef sekunderad af herr Branting — att äfven med en generalisering dock *klassmärket* står kvar, ty, sade han, förhållandena ligga annorlunda för arbetsgifvaren än för arbetstagaren i detta fall. Arbetaren är utsatt för frestelse, medan arbetsgifvaren, såsom herr Åkerman framhöll, sitter på sitt kontor och sköter arbetet på långt afstånd.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Han behöfver icke gå ut på gatan för att »komma till tals» med miss-
hagliga kolleger, han sköter hithörande saker skriftligen, och det
är bekvämare. Ja, det är fullkomligt sant, men jag tillåter mig
påminna herr Branting om det gamla mycket sanna ordspråket
»nimis probas, nihil probas». d. v. s. att man kan bevisa för myc-
ket. Man skulle på ungefär lika goda grunder kunna säga, att
tjufnadsbrottet innebure en klassbestämmelse mot proletärerna.
Jag tror också, att jag läst i tryck, kanske i Nya Folkviljan, men
i alla fall i tryck, den anmärkningen mot det arbete, som jag gaf
ut såsom en begynnelse till en strafflagsreform, att så snart man straf-
far ett brott, betyder det ett klassförfarande, ty, säger man, prole-
tären är tvungen att stjäla eller är ställd i mycket stark frestelse
att göra det, medan en kapitalist, som sitter och klipper kuponger,
har lätt för att låta bli att stjäla. Det finnes i den meningen ett
klassmärke på denna lag, hvilken straffar den människa, som är
tvungen eller åtminstone i stark frestelse att stjäla, det är mycket
sant, men kan någon människa fundera ut ett sätt att komma ifrån
det? Jag tillåter mig säga herr Branting och öfriga ärade ledamöter
af socialdemokratiska partiet, att hur man än tänker sig detta, lär
det icke ens, när Riket kommer, vara möjligt att komma ifrån det,
att brott begås hufvudsakligen af människor, som befinna sig i det
läge, att de känna en stark frestelse därtill, och det går ännu mindre,
innan Riket kommit. Man kan alltså icke stryka straffet för stöld,
ehuru man måste erkänna, att detta straff är såtillvida ett klass-
straff, att det drabbar hufvudsakligen det proletärlager, som är
utsatt för frestelse. Men det kan icke hjälpas, samhället kan icke
hållas ihop i sina fogar på andra villkor, än att man stadgat straff
för stöld. Det må vara, att 15 kap. 22 §, när man generaliserar
försöket, kommer att träffa arbetaren många gånger oftare än arbets-
gifvaren, det kan man icke göra någonting emot. Det ligger i sakens
natur och har icke afhållit främmande lagar från att generalisera för-
söket äfven beträffande det brott, som vi nu tala om. Den olägenhet,
som ligger däri, är ofrånkomlig, och man får försöka uppväga denna
nackdel för arbetarne på annat sätt.

I det resonemang, som föres från det socialdemokratiska hållet,
förekommer särskildt ett argument, som är mycket farligt, ifall det
vinner för mycket terräng. Jag tror icke, att det skall vinna terräng
i Riksdagen, men desto mera i de breda lagren. Man kan så mycket
mera frukta för det, som det icke är många veckor sedan jag såg
i en af partiets tidningar — jag tror, att det var i Socialdemokraten
— en artikel, som riktade sig mot mig personligen och rörde just
denna min motion. Däri manade man partivännerna — jag vill
minnas, att uttrycken föllo så — att se upp med motionen, hvilken
vore ur humanitär synpunkt en undervattensbåt långt farligare
än F-båten eller rent af en Dreadnought. Enligt det resonemanget
strider mitt förslag mot de humanitära krafven. Hvarför? Jo,
ty det utvidgar i princip det straffbaras gräns: man har, menar

författaren, icke behof af straff i de fall, då *ingen skada* uppkommer; förslaget drifver straffet längre, än rättskänslan kräfver, under det man bör straffa så litet och så mildt som möjligt. — Men ett så beskaffadt kraf på humanitet motarbetar all verklig humanitet i strafflagen. Det är enligt denna åsikt icke den brottsliga viljan, som man skulle gå efter utan efter, det, om brottslingen lyckats. Hur vilja de ärade ledamöterna af det socialdemokratiska partiet då försvara, att man t. ex. genom villkorlig dom släpper en person, — han har i hvarje fall *begått* ett brott, ehuru hans vilja icke är fördärfvad. Om man icke går efter viljan, *måste* man ju gå efter resultatet. Det betyder, att man icke skall se till, huruvida man har att göra med en fördärfvad eller en ofördärfvad människa, utan att man endast skall fästa afseende vid handlingens yttre verkan, vi skola med andra ord vara forngermaner på allvar.

Det finnes ingen farligare sats än denna, och det är icke godt att öfverskåda, huru långt den kan leda. Jag ber herrarna att, innan den sättes in i katekesen, partiprogrammet, tänka öfver verkningarna af densamma och icke vara så inkonsekventa, att man i vissa fall, exempelvis beträffande villkorlig dom, tager hänsyn till viljan, under det att man i andra endast fäster sig vid resultatet. Ätminstone för den yttre anständighetens skull måste man hålla på en viss princip i det hela, och det kan man i den moderna strafflagen icke göra på annat sätt, än att man riktar sig mot den brottsliga viljan i främsta rummet. Men den brottsliga viljan *kan* vara lika intensiv i försöket som i det fullbordade brottet. Det *kan* helt och hållet vara en slump och ingenting annat, som afgör, huruvida ett brott lyckas eller icke. Jag vill gärna medgifva, att försöket *kan* i andra fall stå tillsammans med en mindre energisk vilja. Men man kan taga alldeles tillräcklig hänsyn till det sista, om man sätter försöksstraffet lägre än straffet för det fullbordade brottet. Att i princip lämna försöket straffritt är något, som strider så mycket mot den nutida uppfattningen af straffet, att det icke är möjligt att få en något så när konsekvent strafflag till stånd på en sådan basis.

Jag nämnde något om partiprogrammet, och jag kan icke underlåta att ännu en gång upprepa det. Enhvar, som vet, hvad detta betyder för arbetarepartiet, måste med ängslan emotse, att det på programmet kommer upp någonting, som är uttryck för en alltigenom oriktig princip. Har det en gång kommit in i massans hufvuden, står det icke till att få det därur. Jag antar, att jag med detta icke stött de ärade ledamöterna af partiet — i flera afseenden står jag ju på samma ståndpunkt som de, och jag kan därför tala rent ut. Har någonting kommit in i katekesen om att försöket bör vara straffritt, så kunna inga skäl i världen få ur arbetaremassorna, att det skall vara så. Man får sålunda akta sig i tid och väl tänka efter, hvart detta kan leda.

Härtill vill jag foga en annan reflexion. När man i våra dagar

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

i tid och otid från allt annat än fackmässigt håll ropar på humanitet i straffet, så *kan* däri ligga ett visst berättigande. Men alltför ofta händer det, att dessa människor, som ropa på humanitet, äro ofantligt humana mot den brottslige, men ofantligt *inhumana* mot brottslingens offer, mot öfriga människor. Om det är en person, som upprepade gånger begår försök till brott eller begått ett enda försök, som visat, att han har en utprägladt brottslig vilja, så är det vådligt att låta honom gå lös bland laglydiga medborgare. Är det icke bättre att taga en sådan person om hand, när han visat, att den brottsliga viljan finnes? En annan sak är, att skäl kunna finnas för att straffet för försök sättes lägre än för det fullbordade brottet.

Således torde den ängslan, som uttalades i nyssnämnda tidningsartikel, i själfva verket vara obefogad. Den verkliga humaniteten har *ingenting* att frukta utaf en generalisering af försöket. Den af mig omnämnda artikeln var signerad; om jag minnes rätt, var det en advokat Hellberg, som däri uttryckte sin ängslan för utvidgningen af det straffbaras gräns.

Af hvad jag yttrat framgår, att jag icke kan ansluta mig till någon af de nämnda tre linjerna, utan att jag måste hålla på min motion, som går ut på ett generaliserande af försöket.

Hvad angår åtalsfrågan, har jag för ingen del, det måste jag säga, blifvit öfvertygad af de skäl, som framförts mot att brottet i sin helhet föres under allmänt åtal. Jag vill därför alldeles icke uttala mig om, huruvida ej detta bör ske i sista hand med hänsyn till en strafflagsreform. Men om man ser frågan taktiskt och realpolitiskt, och då min motion med en sådan ändring i fråga om åtalsrätten, som jag förut antydt, synes hafva i Första kammaren vunnit understöd på sådana håll, som äro i hög grad beaktansvärda, bland annat af herr Afzelius, då förefaller det mig, som om i den riktningen skulle finnas betydliga möjligheter för att vinna ett samstämmigt resultat i båda kamrarna, och detta snart nog. Därför vill jag för min del uppmana dem, som möjligen tänkt i likhet med två reservanter i lagutskottet följa min motion, i densamma besluta den ändring, som föreslogs i Första kammaren och där torde ha utsikt att så småningom vinna gehör. Därigenom skulle 24 § få följande lydelse: »Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden angifver det till åtal eller ock brottet medfört fara för allmän säkerhet eller ordning, ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsägande».

Det är denna linje, som jag vill förorda, det är den norska lagens ståndpunkt, men bestämmelsen är så pass förändrad, som för våra förhållanden torde vara nödigt. Den norska lagen är mera allmänt sväfvande, den talar om hänsynen till det allmänna. Jag tror icke, att det är lämpligt att hos oss använda ett sådant uttryck, utan att det är bättre att använda uttrycket »medfört fara för allmän säkerhet och ordning». Jag vill sålunda, herr talman, yrka

bifall till min motion med nyssnämnda af herr Rogberg i Första kammaren föreslagna förändring.

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det är ett stort nöje att bevista en turnering, i hvilken den ärade representanten från Lund deltagar, men det är icke lika stort nöje att vara hans på förhand till undergång vigde motståndare vid en sådan turnering. Det är nämligen så, att den ärade representanten från Lund har till sitt förfogande en väl slipad och skarp logik; hans utfall äro merändels träffsäkra, och han är iklädd en rustning af sakkunskap, som är både glänsande och tämligen fri från rämnor. En strid med honom blir naturligtvis mer än eljest ojämn, när valplatsen är, hvad man skulle kunna kalla, just hans egen mammas gata, nämligen strafflagstiftningen, ty där är han icke allenast sakkunnig, utan där har han till sitt förfogande en grundlig lärdom, som ingen annan af oss kan prestera. Då jag nu icke till bemötande upptager hans argument stycke för stycke, men på samma gång dock icke vill erkänna mig alldeles förkrossad däraf, så gör jag det äfven med risk, att professor Thyréns skall anse mig vara en af de där envisa och inskränkta människorna, på hvilka skäl icke bita.

Jag skall endast tillåta mig att framställa ett par »lekmannainvändningar» mot professor Thyréns framställning. Såsom herr Thyréns erinrat, ha vi i denna fråga mellan den rena och oförfalskade Förstakammarlinjen eller det-är-bra-som-det-är-linjen och den rena status-antebellum-linjen, d. v. s. den socialdemokratiska, icke mindre än tre medelvägar. Det är först den Thyrénska linjen, så den Rogbergska linjen, till hvilken herr Thyréns nu tycks med prisvärd själfuppgifvelse vilja ansluta sig, och slutligen den, som herr Åkerman och jag gifvit upphof till, och som jag vill kalla den Åkermanska linjen. Jag skall icke uppehålla mig vid Förstakammarlinjen eller vid den socialdemokratiska linjen. De föregående talarna ha tillräckligt uttalat sig därom, så att det är icke mycket att tillägga. Jag vill endast säga, att jag för min del i någon mån skiljer mig från herr Åkermans ståndpunkt i det afseendet. Jag anser i motsats till honom, att rent principella skäl böra mana oss att hålla på, att våld eller hot, som sker i syfte att tvinga någon, bör bestraffas strängare än det enkla våldet eller hotet.

Jag öfvergår således till att yttra mig om de tre medelvägarna. Hvad innebär då den Thyrénska linjen? Jo, herr Thyréns häfdar, att Åkarpslagen är behäftad med orättvisor och ogentligheter, och dessa fel vill han aflägsna med två grepp. För det första vill han utsträcka straffet för försök att tvinga till att gälla icke allenast försök att tvinga till att deltaga i arbetsinställelse, utan försök att tvinga till hvarje underlåtenhet eller verksämhet. För det andra vill han införa en mildare straffskala för försöket än för det fullbordade brottet. Däremot föreslår han icke någon inskränkning i den allmänna åtalsrätten. Den Rogbergska linjen, som vi kunna

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

kalla den Thyrénska linjen nr 2, innehåller den modifikationen, att den allmänna åtalsrätten tages bort och endast införes i vissa särskilda fall, hvilka skulle vara — om jag fattade det rätt — då det föreligger fara för allmän ordning och säkerhet.

Så ha vi slutligen den Åkermanska linjen, som jag biträdt. Den är också en modifikation af den Thyrénska linjen. Den är liksom denna byggd på de två grundtankarna, att man bör vidga området för de straffbara försöken till tvång samt vidare att man bör sätta straffet för försök till tvång lägre än straffet för det fullbordade brottet, i öfverensstämmelse med hvad som eljest gäller i vår strafflag. Hvad ha vi då att invända mot den Thyrénska ståndpunkten? Jo, vi äro rädda för, att generaliseringen går litet för långt, och att vi genom antagande af den komma in på områden, där vi känna oss litet osäkra, huruvida det är så alldeles rätt, att statens straffmakt skall gripa in.

För närvarande är det så, att 15 kapitlet 23 § strafflagen straffar hot, men endast hot, som innebär hot om misshandel eller annan brottslig gärning. I Åkarpslagen har införts straff för försök till tvång medelst våld eller hot, utan att hotet är så preciseradt som säges i 23 §. Redan när lagförslaget granskades i högsta domstolen, så anmärktes det, såsom herr Åkerman framhållit, att man genom den obestämda formulering, lagen erhållit, utsatte sig för den faran, att som brott skulle betraktas handling, som icke af den allmänna rättsuppfattningen ansågs såsom brottslig. Denna farhåga har i rikt mått besannats. Det har i stor utsträckning inträffat, att personer straffats enligt Åkarpslagen för handlingar, om hvilka jag är säker på, att en god del af eder, mina herrar, äro tveksamma om, huruvida de verkligen böra drabbas af straff. Sådana handlingar, som att en strejkande arbetare säger till en strejkbrytare: om du icke vill låta bli att arbeta, så vill jag icke arbeta kamrat med dig, eller att en annan säger: om du icke slutar upp med att arbeta, så skall jag träta på dig, eller att en strejkande arbetare lämnar en strejkbrytare ett protokollsutdrag från ett föreningsammansträde, där det beslutats, att den eller den skall behandlas som strejkbrytare, om han icke upphör att arbeta; sådana handlingar hafva i stor utsträckning åtalats och delvis äfven dömts enligt Åkarpslagen.

Nu vill herr Thyré, att denna vida tolkning af försök till brott skall utsträckas så, att hvarje handling, som innebär försök att tvinga någon, skall drabbas med straff, äfven om försöket misslyckas. Jag vill gärna erkänna, att man genom en så långt gående generalisering visserligen får straff för många handlingar, som böra bestraffas, men jag är osäker på, om vi också icke få in en del handlingar under denna lag, som åtminstone icke här i landet anses som brott. Det är för att undgå dessa farliga följder af en alltför långt gående generalisering af straff för försök till brott, som herr Åkerman och jag tillätit oss föreslå, att man skulle nöja sig med att utsträcka straff

för försök till tvång till att gälla sådana försök, vid hvilka begagnas medel, som i sig själfva äro straffbara, antingen våld eller sådant hot, som enligt § 23 är straffbart.

Nu framställde herr Thyrén åtskilliga invändningar mot denna formulering. Jag hann icke få upp dem alla, men jag skall särskildt taga upp en af dem, i synnerhet som den tycktes väcka särskild anklang och äfven munterhet i kammaren. Herr Thyrén sade, att om reservanternas förslag antoges, skulle följden bli den, att försök till tvång genom hot straffas med ända till 2 års fängelse, äfven om hotet innebar exempelvis hot om sådan ärekränkning, som omtalas i 16 kapitlet 11 § och där straffas med högst 200 kronors böter. Men om den, som vill tvinga den andre, i stället ärekränker honom, då slipper han billigare undan, ty då får han högst 200 kronors böter. Jag tror, att herr Thyréns tankegång var denna. Men jag skall då be att få göra den frågan: hur ställer det sig i det fallet med herr Thyréns eget förslag? Herr Thyrén har framlagt ett förslag, som vi återfinna på första sidan af betänkandet, och jag skall be att få läsa upp, hur det förslaget lyder:

»Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och är det försök ej med svårare straff särskildt belagdt, straffes med böter eller fängelse».

Om vi nu tänka oss, att herr Thyrén drifvit igenom en strafflagsparagraf af den lydelse, jag nu läst upp, och vi tänka oss en person, som vill tvinga en annan genom att använda hot om en sådan lindrig form af ärekränkning, som ofvan omnämnts, och vi då först tänka oss, att personen endast hotar och säger: om du icke gör så och så, skall jag ärekränka dig, så vill jag fråga herr Thyrén: blir en sådan person straffbar eller icke? Om jag läst rätt, så blir han straffbar och kan få ända till 2 års fängelse, således lika högt straff som enligt herr Åkermans och mitt förslag. Sedan kunna vi fråga, hur det går, om en person verkligen begår ärekränkningen. Ja, om han gör det, så kommer han icke under herr Thyréns 22 §, utan då får han liksom enligt herr Åkermans och mitt förslag endast högst 200 kronors böter, ty jag kan icke se annat, än att herr Thyréns 22 § endast stadgar straff för den, som söker tvinga någon annan genom våld eller hot.

Hvad som gör, att jag känner mig tveksam om en sådan utsträckning af de straffbara försöken, är, att vår strafflag, som herr Thyrén erinrade om, i allmänhet icke bestraffar försöksbrott. Nu säger herr Thyrén, att främmande länders strafflagar bestraffa försök till tvång och att utvecklingen tenderar till att i större omfång, än hos oss sker, försök till brott straffas. Ja, det må vara sant, men då man i vår strafflag i allmänhet icke har straff för försök, synes det

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

vara vanskligt att i strid mot systemet på denna särskilda punkt införa straff för försök.

Så mycket mer stötande blir en så vidsträckt generalisering, då försöksbrotten, äfven om icke brottsliga medel användas, skola komma under allmänt åtal; om t. ex. en person blir utsatt för utpressningsförsök och detta skall ställas under allmänt åtal, så kan ju tänkas fall, då målsägaren känner sig långt ifrån tacksam, för att allmänna åklagaren har hand om saken och denna därigenom kommer till allmänhetens kännedom.

Jag skall gärna erkänna, att detta är ett fall, då det är svårt att träffa det rätta med lagstiftning, men att vi icke äro mogna för en så långt gående utsträckning af straff för försöksbrott, tror jag, att herr Thyren får gifva oss rätt i. För öfrigt har ju Första kammaren afslagit det här, hvarför någon lagändring icke kan i år komma till stånd, utan därmed måste i allt fall anstå. Jag tror i alla fall, att en opinionsyttring från Andra kammaren skulle ha det värde, att den visar, å ena sidan att kammaren verkligen vill bestraffa ifrågavarande slags brott, men också å andra sidan att kammaren icke vill gå så långt i utsträckning af straff för försöksbrott, som herr Thyren här velat föreslå.

Jag tillåter mig yrka bifall till den af herr Åkerman och mig afgifna reservationen.

Friherre Palmstierna: Herr talman! Jag har, liksom jag antager åtskilliga andra i kammaren, en gås oplockad med herr Thyren för att nu äfven detta år påminna honom om djurlifvet. Emellertid kan jag icke neka till, att när jag hörde hans anförande i dag, tyckte jag, att detta onekligen hade en helt annan prägel än hans anförande föregående år. Med en rent af förbluffande segervisshet proklamerade herr Thyren förra året, att han skulle kunna på stående fot omformulera lagtexten, men icke nog med detta — trollkonster är man ju van vid från herr Thyrens sida — utan han förklarade uttryckligen, att det näppeligen funnes någon tvekan om, att Riksdagen skulle bifalla hans förslag. Så uttalade han, att han »var öfvertygad om, att en sådan motion som denna skulle komma — det är nu hans egen motion — och att det var hans personliga mening, att ett sådant yrkande skulle komma att gå igenom icke blott i Andra kammaren, utan äfven i Första. Så står den saken». Till yttermera visso underströk herr Thyren i ett senare anförande, att de sistnämnda utsikterna voro så stora, »att han nästan kunnat våga ett vad om, att ett dylikt förslag skulle gå igenom». När herr Thyren så yttrade sig här i dag, nekar jag icke till, att hans anförande gjorde i viss mån det intrycket, att det var rent af förtviflade ansträngningar för att rädda åtminstone vadet. Men jag vill säga herr Thyren, att det är redan så till vida fallet, att han endast i denna kammare skall kunna vinna hvad som öfverhufvud taget kan vara möjligt att vinna.

Men jag undrar, för att öfvergå till själfva frågan, huruvida denna kammare, som i afton kanske tydligare, kanske skarpare än någonsin har fått för sig ådagalagdt, huru orättfärdig Åkarpslagen är, huruvida denna kammare verkligen vill vara med på en *generalisering* af denna åkarpstag. Nu svarar herr Thyrén, och det är *där*, som han med största skärpa har företrädt sin ståndpunkt gentemot den socialdemokratiska motionen, att när vi säga, att äfven *hans* förslag komme att bli en klasslag, är detta icke riktigt, och han resonerar därvid på följande sätt: »Med den ståndpunkt, som herrarna företräda, måste man anse, att hvarje lag, som icke drabbar *alla* brott, som förekomma, skall betraktas såsom en klasslag.» Och för att visa detta tog han ett så enkelt exempel som stöld. — Jag har märkt, att herr Thyrén i sin bevisföring med fördel söker utnyttja sådana enkla exempel, som äro populära, men hvilka för en person, som söker afgöra, om de äro tillämpliga på det föreliggande fallet, säkerligen visa sig icke vara hemma där.

Jag skulle vilja till herr Thyrén rikta en framställning, om herr Thyrén vill vara så vänlig och höra på mitt argument. Herr Thyrén är så upptagen af ett samtal, att han icke alls hör på hvad jag säger. Jag vill be herr Thyrén att uppmärksamt åhöra detta. — Ja, nu ser jag, att herr Thyrén hör på. — Då vill jag säga, att såvidt jag kan finna, är hela denna argumentering fullständigt felaktig, i det att nämligen *samma* brottarter icke förefinnas på de olika hållen. Det är onekligen så, att med den lag, som herr Thyrén skrifvit, komma fortfarande arbetarna att få hela udden riktad mot sig uteslutande och det af den anledningen, att brottet icke framträder inom det andra lägret på sådant sätt, att samma lag kan drabba motsvariga företeelser. Det är i själfva verket så saken ligger. Och det enkla exempel om stöld, som herr Thyrén begagnade, träffar icke det föreliggande fallet. Därför kommer också herr Thyrens lag att blifva en klasslag. Jag skall söka att ytterligare exemplifiera detta.

Jag får rätt ofta hemskickade till mig från dem, som äro intresserade för trustfrågan och dylikt, olika meddelanden om företeelser i arbetsgifvarevärlden, företeelser, som äro särdeles belysande och jämförbara med denna sak, men hvilka likväl icke komma att drabbas af den lag, som herr Thyrén nedskrifvit. Det går således icke att under samma lagrum få in företeelser inom arbetarevärlden och arbetsgifvarevärlden.

Södra Hallands minuthandelsförening har i en paragraf af sina stadgar följande uttalande, som jag ber att kammaren uppmärksamt hör på: »Skulle, trots anmodan, personer, som *borde tillhöra föreningen, vägra att däri* ingå af ett eller annat skäl, bör detta å sammanträde föredragas, och skall styrelsen ofördröjligen tillställa olika speceri-minuthandelsföreningar och engrosföreningar samt köpmannaföreningarnas ombud inom landet protokollsutdrag härom med tydligt angifvande af hvad orsak personer i fråga vägrat

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

medlemsskap.» Man förstår väl hvad resultatet kan bli, när organisationer på detta sätt i sina stadgar införa bestämmelser, som äsyfta tvångets utöfvande.

Det finnes otaliga exempel inom olika branscher härpå. För att hålla mig inom en organisation kan jag läsa upp ett bref, som är ställt till Kooperativa Föreningen Frams föreståndare, Söndrum. Det är af följande lydelse: »Enligt föreningens beslut af den 8 dennes får jag härmed anmoda eder att ofördröjligen söka inträde i Halmstads med omnejd speceriminuthandelsförening. Då denna anmodan framstälts en gång förut, men icke allenast lämnats utan afseende, utan icke ens besvarats, tillåter jag mig påpeka det egenomliga häri och de *tråkiga följder, som kunna uppstå genom en fortsatt uraktlåtenhet att söka inträde.*»

I de flesta fall lyckas vederbörande styrelser skrämma vederbörande att ingå. Hotet ligger så tydligt för ögonen, att det är alldeles påtagligt. Det finnes också exempel på sådana, som vägra att ingå och fortfarande stå kvar utanför. Jag vill läsa upp såsom exempel härpå ett cirkulär af följande lydelse:

»Sedan det visat sig omöjligt att förmå» — jag nämner inga namn — »herr N. N. att ingå i vare sig Södra Hallands eller Halmstads med omnejd speceriminuthandelsförening och denna vägran medför *stor våda för dessa föreningars bestånd, tillåta vi oss anhålla om eder välvilliga medverkan till att förmå honom att söka inträde i hvilken af dessa föreningar herr N. N. för godt finner på samma gång som vi nödgas underrätta att föreningarna finna sig nödsakade afbryta sina förbindelser med de firmor som anse med sin fördel mera förenligt att inleda eller fortfara med sina förbindelser med nämnde herr N. N. än med dessa föreningars omkring 200 medlemmar.*»

Så sättes det i gång ett sådant system för att intvinga vederbörande i organisationerna.

Jag skulle kunna taga exempel från den ena organisationen efter den andra. Svenska Skofabrikantföreningen på möte i Göteborg proklamerar helt enkelt, att den skulle använda tvångsanslutningsmedel. Sko- och läderbranschens fabrikantförening har i § 12 af sina stadgar följande bestämmelse: »Ingen medlem äger rätt att köpa eller sälja till utom föreningen stående fabriks- eller grossistfirmor. Vite af 500 kronor för hvar gång.» Om en galdenär inställer sina betalningar, är föreningen vid vite af 2,000 kronor skyldig att bevaka i konkursen.

Det har hänt, såsom jag vet, att vederbörande tvingats till arbetsnedläggelse och att vederbörande mot sin vilja tvingats att ingå i organisation, att afskeda arbetare, och det har gått så långt, att vederbörande drifvits till ruin. Jag skulle kunna från spikkartellen och cementringen m. fl. framlägga exempel på företeelser, som *icke* skulle falla under den lag, som herr Thyren afser.

Men jag vill säga, att skall man jämföra något på arbetsgivaresidan med hvad som sker på arbetaresidan, är *detta* just sådant

som är mest jämförbart, som så att säga *återspeglar* på arbetsgifvaresidan likartade företeelser på arbetaresidan. Jag tror icke att herr Thyrén kan neka därtill. Men kommer hans lag att gå igenom, kommer den icke att utöfva några verkningar på arbetsgifvaresidan, utan där stå fortferande samma orättvisor kvar. När därtill kommer, att man i de kampmetoder, som användas på arbetsgifvaresidan, har alla möjligheter att utnyttja juridikens smidigaste vapen, när man där har all möjlighet att täcka öfver själfva syftet, medan vederbörande, som få sådana här cirkulär, hafva fullständigt klart för sig, hvad de innebära, så att de kunna bringa dem till förtviflan och nöd lika väl som motsvarande förhållanden på arbetaresidan, då förstår man, att lagen icke kan drabba på arbetsgifvaresidan på samma sätt som på arbetaresidan.

Det är själfva insikten om förhållandenas beskaffenhet, som bör vara grundläggande på detta område. Detta visar hur farligt det är för en professor i juridik att, såsom herr Thyrén gjorde, stå och förklara sig kunna på rak arm formulera lagparagrafer, när det gäller sådana företeelser i lifvet, som man noggrant måste studera, den ena efter den andra, för att veta, hur lagen kommer att drabba.

Det är mot samma bakgrund i år som förra året jag velat framställa denna sak, när kammaren går att besluta i föreliggande fråga.

Vi hafva hört olika jurister här yttra sig, och jag får beklaga, att, när kammaren så fulltaligt åhörde herr Thyrens anförande, kammaren icke lika fulltaligt åhörde det värdefulla anförandet, som den föregående juristen här hade. När kammaren nu har hört hur juristerna så söndersarga hvarandras argument, hurusom argument sättes mot argument, så tycker jag, att det intrycket borde stanna kvar i kammarens medvetande, att den enda fasta hållpunkten blir den, som är framförd i den socialdemokratiska motionen. Och *indirekt* har ett erkännande däraf legat äfven i herr Thyrens anförande. Afslag på denna orättvisa borde vara det enda rätta svaret.

Jag vågar tänka, mina herrar, att hvarje oförvillad rättsskänsla och att hvar och en, som icke vågar gifva sig in på de okända områden, som herr Thyrén så frejdigt ville locka kammaren in på, bör stanna kvar på eller beträda den ståndpunkten, att den orättfärdighet, som vi vid Åkarpslagens antagande inskrifvit i vår svenska lag, snarast möjligt bör därifrån utplånas.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det högstämda anförande mot utskottets förslag, som här hållits, är det otacksamt för en lekman att här uppträda. Emellertid skall jag be att få understryka hvad den siste ärade talaren sade, att herrar jurister hafva söndertrasat hvarandras argument. Det visar, att det är icke mycken utsikt att få något enigt beslut här till stånd, och för öfrigt, äfven om Andra kammaren skulle komma att fatta ett beslut i öfverensstämmelse med någon af de linjer, som

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

framgå af reservationerna, så blir väl resultatet detsamma, då ju Första kammaren godkänt utskottets förslag, innebärande att motionerna äfven i år komma att falla och att den lagformulering, som vi hafva uti ifrågavarande lagparagraf kommer att ännu så länge få gälla.

Jag vill tro, då jag icke har några synnerliga intressen, vare sig såsom arbetsgifvare eller arbetare i de strider, som här äro i fråga, att jag kan lägga en opartisk syn på dessa ting. Då vill jag säga, att, om man skall söka ordna dessa saker, så bör man väl se till, att det blir rättvisa å båda sidor. Vidare får jag säga, att af de föregående talare, som yttrat sig i afton, har professor Thyréns varit den, som skådat föreliggande fråga mest objektivt, ehuru jag icke alls anser hans yrkande tillfredsställande, om jag utgår från den bakgrund, som är första början till åkarpslagen. Ätminstone utgår en del, af hvad denna lag innehåller, från ett beslut af år 1893 på grund af en riksdagsskrivelse af år 1892. Åklagarrätten blef utvidgad just på grund af, att den skulle kunna göra sig gällande mot sådana brott, som innefattas i benämningen *våld eller hot*. Detta visar, att förhållandena i landet hade börjat bli sådana, att en dylik lagstiftning var nödvändig. I annat fall hade väl denna riksdagsskrivelse aldrig framkommit, liksom denna lagstiftning då aldrig kommit till stånd.

Nu vill professor Thyréns utplåna detta, såvidt det afser, att åklagarmakten skulle skydda den enskilde individen. Han vill visserligen, att åklagarmakten skall ingripa, så snart det föreligger fara för allmän ordning och säkerhet, men jag tror i alla fall att den bakgrund, mot hvilken man måste se dessa saker, icke gifver anledning till den af honom föreslagna förändringen. Jag anser därför, att det är en ganska betänkelig sak att följa professor Thyréns anvisning i denna del, och assessor Åkermans förslag innehåller ju detsamma i hvad hans förslag afser åtalsrätten. Det skulle göra denna lag fullständigt illusorisk, och man kunde då lika gärna stryka hela åkarpslagen, ty vi veta, att vid de tillfällen, då denna lag tillämpas, äro förhållandena sådana, att det aldrig kan komma i fråga, att en individ, som blifvit trakasserad, vågar angifva till åtal. Jag beklagar lika bittert och af lika fullt hjärta som någon, att förhållandena skola vara sådana och kunnat utveckla sig så, att en sådan lagstiftning någonsin kommit att behövas i landet, och att den skall behöva bibehållas. Trots de allvarliga anmärkningar, som från formellt och juridiskt håll gjordes redan vid lagens tillkomst, trots det att nästan hvarje år därefter framställning gjorts om dess upphäfvande, har detta icke kunnat ske. Orsaken därtill är, att förhållandena i landet visa, att man icke kan undvara denna lag. Det är sorgligt, att det skall vara så, men, då nu så är, måste man böja sig för faktum. Skulle nu någonting kunna göras, för att det s. k. klassmärket skulle kunna aflägsnas från lagen, vore det väl kärt

för alla, men icke lärer väl samhället bli betjänadt därmed, att man upphäfver lagen eller det väsentliga i dess bestämmelser.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Jag antecknade ett par yttranden af herr Åkerman. Han citerade ett socialpolitiskt testamente af någon person, däri denne framhöll, att man skulle bekämpa arbetarna, och jag vill säga, att mot alla dem, som låta sådana tendenser komma till synes eller göra sådana uttalanden, bör man med kraft opponera sig, och sådana uttalanden bör man brännmärka. Det är icke tu tal om att man bör göra allt, hvad man kan, för att bidraga till arbetarnas lycka och trefnad, ty arbetarna äro i allt fall landets största och dyrbaraste egendom. Men icke gör man väl mot arbetarna genom att upphäfva åkarpslagen, utan jag tror, att det behöfves helt andra reformer, och dem bör man så långt som möjligt söka åstadkomma.

Assessor Åkerman talade just om de sämsta elementen på arbetsgifvaresidan. Det är nog så, att det finnes sämre element såväl på arbetsgifvaresidan som på arbetaresidan. Men, skall man tala om sämre element på den ena sidan, så bör man äfven erinra sig, att sådana finnas äfven på den andra sidan. Men jag skulle vilja säga, att man skall vädja till de *bättre* elementen å båda sidor, att de påverka de sämre, så att lagstiftning af det slag, om hvilket vi nu tala, blir öfverflödigt. Jag tror icke, att man åstadkommer samhällsfred genom att endast uttala klander emot ena eller andra klassen i samhället, utan skall man ernå samhällsfred, bör man rikta en vädjan sådan som den jag antydt till *alla* samhällets lager. Då först, men icke eljest, tror jag, att man kan hafva någon förhoppning om att någonsin komma till samhällsfred.

Herr Lindqvist åberopade de åtal, som blifvit en följd af förhållandena år 1908—1909. Ja, man får icke undra på, att det blef många åtal enligt denna lag under de förhållanden, som då rådde, men det är väl icke lämpligt att draga fram exempel från tider, då förhållandena voro fullständigt abnorma. Det voro de år 1909, och jag hoppas att sådana förhållanden sällan skola återkomma. Det är intet bevis att säga, att det varit en stor mängd åtal under sådana förhållanden, som vi då hade i landet. Det är ledsamt att se, att så många blifvit oskyldigt häktade, men icke kan jag finna, att det var ett så öfverväldigande flertal, som blefvo frikända, om jag fäster mig vid det sista argumentet, som herr Lindqvist kom med, då han sade, att det var 27 af 42, som blefvo fällda, visserligen med villkorlig dom. Det visar i alla fall, att det begåtts brott som gjorde, att här afkunnades *dom*, och man bör ju vara tillfredsställd öfver, att domen blef villkorlig, så att dessa personer sluppo ifrån att få brännärke på sig för framtiden.

Jag har gjort dessa erinringar därför, att jag tycker, att vi, då vi sitta här och lagstifta, böra se på förhållandena så väl till höger som till vänster och icke endast rikta oss mot en samhällsklass, utan se till, att så väl den ena som den andra klassen kan trivas i vårt land.

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

Som sagdt, jag skall sluta, som jag började, och yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan herr vice talmannen emellertid öfvertagit ledningen af förhandlingarna, yttrade

(Forts.)

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Det kan naturligtvis icke falla mig in att klockan 10 minuter öfver tolf på natten försöka afvinna kammaren det allra ringaste intresse för några juridiska spetsfundigheter, och jag tror, att både herr Thyrén och vi andra jurister skola akta oss för att ställa till någon tvekamp i juridik hvilken tid på dygnet som helst. Jag tror icke, att dylika föreställningar senteras af dem, som höra på. Det har i de gamla komedierna varit ett omtyckt ämne att låta jurister träda upp mot hvarandra och gnabbas om lärda termer. Vi böra noga akta oss därför.

Jag skall inskränka mig till ett kort bemötande af herr Thyrens anförande.

Han upplyste oss om, att den moderna vetenskapen har »kapitulerat», såsom han uttryckte sig, från försöket att definiera begreppet hot. Ja, om så är förhållandet, mina herrar, då tycker jag verkligen, att det är ändå mycket farligare att straffa försök till sådant hot, som ingen människa, hur lärd han än må vara, kan definiera. Det är ytterligare en anledning att släppa alla tankar på att straffa försök såsom herr Thyrén föreslagit.

Herr Thyrén talade mycket om moderna strafflagar. Ja, mina herrar, jag tror, att man bör ställa sig ganska skeptisk till ett sådant uttryck som moderna strafflagar. Om man ser på en sådan, är det vanligtvis den gamla visan, som kommer igen, den kallas modern, men granskar man den, finner man, att den är i stort sedt ingenting annat än det gamla försöket af lärde män att sofa ut i fina distinktioner, hvad som menas med brott, och straffbelägga dessa.

Nu kom herr Thyrén med en lång kritik af mitt och mina medreservanters förslag. Jag fick samma intryck som herr Petterson i Södertälje, att alla hans anmärkningar träffade honom själf precis lika mycket. Jag kunde icke se någon skillnad i det fallet.

Då jag nu har ordet, skall jag be att få en liten smula för kammaren klarlägga, hvad som ligger i de liberala reservanternas förslag. Det är detsamma, som om man i 14 kapitlet strafflagen, hvilket handlar om misshandel, hade satt in en paragraf, där det stode, att om misshandelsbrott skett i syfte att på annan öfva tvång, skett i tvångssyfte, skall det anses som en försvårande omständighet. Det är reservationens innebörd, och på samma sätt är det i fråga om hot. Något annat innebär den icke. Att nu icke ändringsförslaget kommit fram på det sättet, beror på att jag förbisåg herr Thyrens motion. Jag observerade icke, att den lämnades fram;

jag hörde fel och trodde, att det var 22 kapitlet strafflagen, som han motionerade om. Det var dagen innan motionstiden gick ut, och det var då för sent att väcka motion om ändring i 14 kapitlet strafflagen. Därför måste vi reserveranter gå denna väg och föreslå ändringarna icke i 14 kapitlet utan i 15 kapitlet, men jag kan icke förstå annat, än att äfven denna väg är framkomlig, och att lagtexten håller måttet. Jag har icke blifvit öfvertygad af hvad herr Thyrén sade. Herr Pettersson i Södertälje säger detsamma, och äfven ledamöter i kammaren ha under hand sagt, att de fingo det intrycket, att herr Thyrén med samma skäl hade kunnat vända sig mot sig själf.

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

Att herr Thyrén nu skulle få kammaren att gå in på ett i sista stund framkastadt förslag angående den ytterst delikata frågan om åtalsrätten, nämligen att denna skulle ordnas så, att man släpper efter fordran på allmänt åtal och i stället gör åtalsrätten till enskild, men med den inskränkningen, att det blir allmänt åtal, ifall allmän ordning och säkerhet störes, det kan jag icke tänka mig. Jag vill icke närmare ingå på saken, men jag vill blott säga, att det är ett ytterst sväfvande och farligt uttryck, som jag bestämdt varnar kammaren för. Det förefaller mig också, som om vi redan på detta område uti upploppsparagraferna hafva bestämmelser, hvarmed vi kunna reda oss; jag tror verkligen att dessa räcka för detta fall.

Herr Thyrén sade till sist, om jag uppfattade honom rätt, att han icke ville hjälpa oss reserveranter, hvarken med den ena eller andra af de lysande idéer, med hvilka han påstår sig sitta inne. Jag tror icke, att vi behöfva hans hjälp, men det vill jag säga, att om jag behöfde hjälp och bad honom därom, tycker jag, att det vore egendomligt af en ledamot af riksdagen att så uppfatta sitt mandat, att han icke vill stå sina kamrater till tjänst i sökande efter sanningen, emedan uppslaget icke kommit från honom själf. Jag tror, att detta är ett sätt att samarbeta, som man icke kan rekommendera.

Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om bifall till den liberala reservationen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har, såsom herrarna se, vid betänkandet fogat en reservation in blanco. Jag har därför begärt ordet dels för att förklara, hvad jag menar med denna reservation, och dels för att göra ett yrkande.

Redan i fjol, ja, för öfrigt redan förut, då denna fråga varit före, har jag uttalat såsom min åsikt rörande den så kallade åkarpslagen, att denna lag icke är sådan den borde vara. Jag har till och med för några år sedan i denna fråga haft den meningen, att lagen helt och hållet borde upphävas, och äfven röstat för denna mening. Men jag har sedermera så till vida ändrat ståndpunkt, att jag numera tror, att det icke går för sig att helt och hållet ta bort denna lag, utan att man måste ersätta den med någonting annat. Det finnes nämligen, nogare sedt, vissa

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

gärningar, som falla under den så kallade åkarpslagen, hvilka enligt min mening fortfarande böra vara föremål för straff.

Hvarför lagen nu är olämplig, behöfver jag icke närmare låta mig på. Jag tror, att både herr Thyrén, herr Åkerman och öfriga talare klart ha framställt skälen härför. Men då gäller det att finna, hvad man skall sätta i stället. I fjol stod jag så, att det, såsom jag ock då utsade, skulle legat närmast till hands att ansluta mig till ett skrifvelseförslag, i riktning af det förslag, som nu framlagts af herr Thyrén. Jag framställde emellertid då icke något sådant yrkande af det skälet, att ingen då skulle hafva reflekterat på det; det fanns då bara två linjer, nämligen att antingen upphäfva lagen eller låta den stå kvar. I år står däremot saken väsentligen annorlunda. I år föreligger, utom förslagen att låta den stå kvar och att helt ta bort den, i närvarande stund icke mindre än tre olika förslag till ändring af lagen.

I första rummet af dessa förslag märkes det af herr Thyrén motionsvis framställda, som han dock nu lämnat för att ansluta sig till ett modifieradt förslag, som framlagts i Första kammaren, och hvilket han själf i afton framställt äfven här i kammaren. Jag vill nu säga, att jag under sakens behandling i utskottet var benägen att ansluta mig till det förslag, som framställdes i herr Thyréns motion. Men jag gjorde det icke af den anledningen, att enligt min uppfattning utsträckningen af straffbarheten till alla slag af försök till sådana brott, som omhandlas i den förevarande 15 kap. 22 § strafflagen, syntes mig i synnerhet riskabel med hänsyn till den likaledes föreslagna utsträckningen af åtalsrätten. Herr Thyrén hade nämligen i sin motion utsträckt åklagarens åtalsrätt till alla fall af sådana försök, som enligt hans förslag skulle beläggas med straff. Detta var jag för min del icke benägen att vara med om, emedan detta syntes mig för vidtutseende, och detta var anledningen, hvarför jag ansåg mig icke kunna ansluta mig till motionen sådan den då förelåg, utan afgaf en reservation in blanco.

Nu, efter det herr Thyrén anslutit sig till förenämnda, i Första kammaren framställda förslag, hvarigenom åklagarens åtalsrätt väsentligen inskränkts, är situationen en annan. Visserligen vill jag icke säga, att jag är säker på att stadgandet bör affattas fullt så i en blifvande strafflag, som af herr Thyrén nys föreslogs. Jag har emellertid förut tagit del af detta förslag, innan det framställdes i Första kammaren, och jag tycker, att det åtminstone går i rätt riktning. Enligt min mening bör det nämligen vara så, att den enskilda åtalsrätten blir regel, men att undantag från regeln göres, då »allmänna hänsyn» det fordra. Detta är den norska strafflagens uttryck härför, och detta är nog ock den riktiga ståndpunkten. Men jag är liksom herr Thyrén af den meningen, att det icke är lämpligt att i vår strafflag använda samma term, hvilken eljest icke finnes i vår lag, utan att man hos oss bör

välja ett annat uttryck. I sådant afseende har nu föreslagits lokutionen »medför fara för allmän ordning och säkerhet»; och detta torde tillsvidare få anses som det lämpligaste. Jag vill emellertid icke binda mig därvid. Men såsom, enligt min mening, gående i den rätta riktningen, vill jag för närvarande ansluta mig till detta förslag.

Jag vill säga, att rent praktiskt taget, och det är i alla fall för mig den förnämsta synpunkten, vinna vi med detta herr Thyréns förslag någonting verkligt betydelsefullt, och det är, att bestämmelserna om häktning bli på ett helt annat sätt tillämpliga på dessa brott, än de äro med nu gällande lag. Man vinner genom antagandet af detta förslag, att straffarbetet försvinner ur latituden, och därmed också den utsträckta häktningsrätten, som väl ändå är det, som från arbetarhåll främst väckt missnöje och framkallat missbelåtenhet med lagen. I detta hänseende ställa sig herr Åkermans och herr Thyréns förslag alldeles lika. Latituden är inskränkt till fängelse, i det ena förslaget till ett år, i det andra till två år; men denna tidsskillnad har ju ingen betydelse med afseende på häktningsrätten, och det är på den punkten, som den hufvudsakliga vinsten af en ändring synes mig ligga.

Hvarför jag icke velat ansluta mig till den reservation, som framlagts af herr Åkerman m. fl., är kanhända icke så mycket rent juridiska skäl, ehuru jag tror, att hvad herr Thyrén sagt om reservationen i sådant hänseende nog förtjänar att väcka allvarliga betänkligheter mot insättande af den bestämmelse reservanterna föreslagit i vår strafflag. Men det är hufvudsakligen praktiska skäl, som har förmått mig att icke ansluta mig till denna reservation. Mig synes det, som om antagandet af denna reservation, i stället för att bifalla herrar Brantings m. fl. motion, egentligen icke skulle spela någon roll, praktiskt taget. Då kunde vi nästan lika gärna stryka hela paragrafen. Det är nämligen så, att genom det sätt, hvarpå de liberala reservanterna affattat sitt förslag, upptaga de såsom straffbart i denna strafflagsparagraf ingenting annat, än hvad som är straffbart i alla fall antingen såsom våld enligt 14 kapitlet eller såsom rättsstridigt hot enligt 23 § af förevarande kapitel. Man behöfver således icke skriva någon sådan paragraf, för att de gärningar som de afse skola blifva straffbara. Den enda skillnaden ligger däri, att det för vissa fall blifver en ökning i latituden af sex månaders fängelse. Praktiskt taget kommer detta icke att spela den allra ringaste roll. Det synes mig därför rätt egendomligt att skriva en särskild paragraf om denna sak, när det finnes bestämmelser som göra samma gärningar straffbara densamma förutan. Som sagdt, praktiskt taget synes det mig, att man, med detta förslag, i det hela står på samma ståndpunkt, som om man upphäfde lagen. Men genom att antaga det af herr Thyrén nu framlagda förslaget vinner man den betydelsefulla förmånen, att *häktningsbestämmelserna*

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

blifva lagda på ett sätt, som borde borttaga det mesta af missnöjet, det grundade missnöjet, mot denna lag. Därför anser jag med min utgångspunkt i denna fråga, att *det är en stor vinst att taga detta förslag*. Och för öfrigt, om ett sådant förslag skulle kunna erhålla båda kamrarnas samtycke — det kan icke ske i dag, och jag vet icke ens, om det kan ske nästa år — så tror jag, att motionärerna från det socialdemokratiska partiet skulle kunna skatta sig lyckliga öfver en sådan verkligen betydelsefull framgång för deras önskningar.

Jag skall be att få yrka bifall till det af herr Thyréns här i dag framställda yrkandet.

Herr *Berggren* instämde häruti.

Herr *Lindqvist*: Herr talman, mina herrar! Det är särskildt ett yttrande af herr Thyréns, som enligt mitt förmenande icke bör få stå kvar utan att åtminstone på något sätt ha blifvit besvaradt.

Han sökte göra gällande, att strafflagens bestämmelser om stöld kunde med samma fog som åkarpslagen rubriceras som en klasslag, emedan, såsom han sade, det endast är de behöfvande som stjäla. Det ligger mycket nära till hands, då man vet att underklassen i allmänhet är behöfvande, att ur den synpunkten säga, att strafflagens bestämmelser om stöld skulle vara en klasslag och träffa underklassen. Jag har hört detta argument förut, och det har gjort mig ondt hvarje gång det framförts, men i dag i ännu högre grad, då det med så stor skärpa framställdes af herr Thyréns.

Nu är det visserligen så, att en del förmena, att de stora tjufvarna låter man gå, och de små låter man hänga, men om vi se närmare på denna sak, så komma vi till den slutsatsen, att stöld icke är en företeelse, som endast finnes hos underklassen, hvilken är mest behöfvande, utan äfven inom andra klasser i kanske icke så ringa grad och till och med inom själva öfverklassen. Det kan ju hända, att brottet icke alla gånger kan rubriceras som stöld, utan det går ofta under rubriken bedrägeri, men om man räknar samman de summor, som på detta sätt genom bedrägeri förfaras, tror jag, att man kommer till det resultatet, att de stöldsummor, som tagas i den klass, som benämnes öfverklassen, bli betydligt större än de, som tagas af dem, som tillhöra den verkliga underklassen. Jag har ansett, att man borde inlägga någon gensaga emot detta påstående, hvilket — det är jag säker på — icke uttalades nu för första gången, men gjordes alldeles särskildt kraftigt af herr Thyréns i dag.

Vidare ber jag att få säga om herr Thyréns stora anförande, att det på mig verkade som en juridisk tentamen, där det gällde för herr Thyréns att klarlägga sina grundåskådningar rörande den stora strafflagstiftningsreform, som är förestående här i landet och

som, såsom vi alla veta, herr Thyren har i uppdrag att utarbete förslag till. Det föreföll mig, som om herr Thyren velat preparera hjärnorna så, att när han kommer med sitt förslag, som tvifvelsutänkt kommer att innehålla strafflagsbestämmelser, så omarbetade, att försök till brott också skall straffas, han skall vara säker på, att åtminstone då kunna bärga sitt förslag klart i hamn. Ja, det kan ju hända, att det kan ligga värde i att göra ett försök nu, men nog förefaller det mig, att det hade varit mera välbetänkt af herr Thyren att låta oss diskutera och behandla åkarpslagen som sådan och icke draga in i diskussionen så stora frågor, som herr Thyren verkligen gjort.

Vi hörde af hans anförande, där han skildrade strafflagens bestämmelser i liknande fall, att det råder fullständigt virrvarr i detta hänseende. Det synes mig naturligt, att herr Thyren skall söka afhjälpa dessa missförhållanden, när han går till sitt arbete i den omfattande strafflagsrevisionen, men det synes mig icke välbetänkt att komma därmed i detta ögonblick, i samband med den begärda rättelsen af den oeffterrätliga åkarpslagen.

Beträffande innebörden af hans förslag äro vi de första att erkänna, att det ligger en vinst i att genom borttagande af straffarbetsbestämmelserna i strafflagen häktningsträtten därmed väsentligen reduceras. Det är ju alldeles gifvet, att det är det farligaste för en arbetare, som får sig ett åtal på halsen enligt åkarpslagen, utan att han begått något straffvärdt, att han på grund af lagen likväl, samtidigt med att han blir åtalad, blir inmanad i häkte och kvarhållas där, medan rättegången pågår, eller tills domstolen kunnat fria honom från häktningen. Men man är icke hjälpt med den föreslagna ändringen, och vi märka alla klart och tydligt, att med den förändring, som herr Thyren sedan gör i åtalsrätten, låter han denna åtalsrätt fortfarande hvila i allmänna åklagarens hand, då det gäller så kallade åkarpsmål. Jag vet icke, om herr Thyren gjort riktigt klart för sig ändå, huruvida dessa åkarpsmål skulle i detta fall falla under allmänna åklagarens åtalsrätt med den formulering, han nu gifvit bestämmelsen, då han säger, att om brottet medför fara för allmän ordning och säkerhet, då skall det kunna åtalas af allmänna åklagaren.

Ja, mina herrar, om en strejkande arbetare tilltalar en strejkbrytare och uppmanar honom att icke gå till arbetet på en plats, där arbetet är nedlagdt, eller uppfordrar honom att upphöra därmed, om han börjat; kan detta rubriceras såsom något för den allmänna säkerheten vådligt och skall under sådana omständigheter åtalsrätten hvila hos allmänna åklagaren? Herr Thyren kom icke med någon förklaring öfver, hvar gränsen i detta fall komme att gå, och jag tänker mig, att det blir för juristerna åter igen att gnugga sina geniknolar ganska ordentligt, när de skola draga upp denna gräns mellan när den allmänna säkerheten är i fara

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

och när den icke är i fara och bestämma, hvar åtalsrätten i så fall skall ligga.

Nu är emellertid förhållandet det, att af den diskussion, som här i dag förts, och som varit utomordentligt intressant, det må jag för min del erkänna, har det, när man ser saken ur straffrättslig synpunkt, framgått klart och tydligt, att striden stått mellan herr Thyréen och de liberala reservanterna, som fört fram sina nya synpunkter på saken. Men den linje, som vi socialdemokrater stå på, är ganska ren och klar fortfarande, och jag tillåter mig säga, att jag känner mig verkligen ganska lugn och trygg, att vi åtminstone ur diskussionen ha afgått med seger. Det är ingen, mina herrar, som kunnat bestrida åkarpslagens alla vådor och vedervärdigheter, ingen, som kunnat säga annat, än att det ligger rättvisa i det yrkande, som går ut på, att det åstadkommes en förändring i detta hänseende eller rättelse i den oeffterrätliga åkarpslagen. Ingen har kunnat framlägga ett förslag till förändring af strafflagen, hvilket varit tillfredsställande, och som skulle kunna godkännas, och sålunda synes det mig, att endast vi stå på den säkra ståndpunkten, vi, som yrkat på att lagen skall återföras till sin förutvarande lydelse, och det är därför som jag fortfarande med så mycket större fog anser mig kunna vidhålla det yrkande, jag gjort, och till hvilket jag hoppas, att Andra kammaren slutligen skall ge sitt bifall.

Kan det icke ske i dag, är jag alldeles säker på, att den grupp, jag tillhör, icke kommer att förtrötts. Vi komma att fortsätta denna kamp, tills vi äntligen lyckas få bort denna skamfläck ur den svenska lagstiftningen.

Herr talmannen, som under den siste talarens anförande återkommit, lämnade ordet härefter till

Herr Thyréen som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber först att i förbigående få göra några anmärkningar gentemot den siste ärade talarens anförande.

Då han i kanske väl mycket, synes det mig, högstämnda ordalag klandrade mig för hvad jag sagt angående stöld bland proletärförbrytarna, kan väl detta ändå knappast ha berott på någon riktigt ursäktlig missuppfattning af mina ord. Jag har icke sagt att »underklassen», som herr Lindqvist uttryckte sig, skulle vara mera tjufaktig än öfverklassen, och jag har icke förnekat, att det finnes stora tjufvar, som man icke hänger. Utan hvad jag uttalat, har helt enkelt varit det allmänt erkända, obestridliga faktum, att tjufnadsbrott, liksom flera andra brott, t. ex. misshandelsbrott, faktiskt förekomma i mycket större utsträckning, eller åtminstone komma långt oftare till åtal och bestraffning i proletärklassen än bland de förmögnare. Och hvarför det? Är det därför, att underklassen af naturen är mera tjufaktig? Hvem har någonsin

påstått det? Icke har jag gjort det, och icke heller har jag fällt några antydningar i den vägen. Utan det är självklart, att dylika brott oftare förekomma i denna klass, därför att personer, tillhörande densamma, äro utsatta för mycket starkare frestelser, ofta befinna sig i nöd, o s. v.; detta gör det naturligt, att stölden bland dem har långt större frekvens, och att den har större frekvens, ju längre ned man kommer. Det vet herr Lindqvist lika väl som jag. Därom behöfver icke disputeras. Den reflexion, jag härtill anknöt, var, att denna skillnad i stöldfrekvensen, i det straff här för måste i 99 fall på 100 träffa personer bland underklassen icke berättigar oss att tala om klasslag. Och det måtte väl om något vara lätt att inse.

Vidare klandrade herr Lindqvist mig, för att jag i diskussionen dragit in så stora frågor, som jag gjort, exempelvis den om försökets allmänna ställning i svensk straffrätt. Ja, det borde herr Lindqvist vara den siste att klandra mig för, ty herr Lindqvist har själf såsom motionär börjat att draga in dessa frågor här, såsom vi kunna se på sidan 4 i utlåtandet, där det just framställes dessa allmänna reflexioner öfver försökets kriminalisering. Jag har icke gjort annat, än att jag upptagit precis herrarnas egna uttalanden till granskning, och jag vågar påstå, att jag icke utvidgat dem en enda tum utöfver hvad herrarna i själva motionens motivering ha gjort. Ja, det är sant, att det icke finnes något härom i herr Lindqvists reservation, men det finnes, som sagdt, i motionens motivering, och det är ju nödvändigt att taga hänsyn äfven till den. Och jag måste så mycket mer göra det, som äfven den socialdemokratiska *pressen* just har anbragt denna vida synpunkt på saken.

Vidare talade herr Lindqvist om åtalet och de svårigheter, som därvidlag förefinnas. Jag kan härvidlag icke annat än på det bestämdaste instämma i hvad som anfördes af herr Widén. Herrarna måste ju redan ha klart för sig, att det finnes tre möjligheter beträffande åtalet. Den ena är att göra det hela allmänt. Det ville jag förut, men det ville icke herrarna. Det är den moderna vägen, men detta synes icke kunna vinna någon anklang i Första kammaren och icke heller vare sig hos socialdemokrater eller liberaler.

Den andra vägen är att göra det hela enskildt. Det veta herrarna lika väl som jag, att det går aldrig Första kammaren in på, så att jag behöfver icke inlåta mig på de verkliga skäl, som finnas emot det. Jag anser nämligen äfven för min del detta icke riktigt, men skälen behöfver jag ju icke anföra, då, som sagdt, det i alla händelser aldrig skulle gå igenom i Första kammaren.

Ännu en möjlighet finnes, och det är att göra en delning. Det förekommer i en modern gällande lag, en utmärkt lag för öfrigt, nämligen den norska, på det sätt, som jag talat om. Att detta möter en viss svårighet vid genomförandet, är fullkomligt

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

sant, men hvilket straffrättsligt begrepp tro herrarna icke blir svårt i det praktiska genomförandet. Så snart en delning sker, är det alltid svårt att draga gränslinjen, men här finnes ingen annan möjlighet än att draga en sådan linje, om man icke vill göra åtalet antingen blott enskildt (egentligen: »privatoffentligt») eller blott allmänt.

Då herr Lindqvist till slut betonade, att endast socialdemokraterna stode på en säker grund, därför att de icke inläte sig på juridiska tvister om osäkra begrepp, vill jag erinra herr Lindqvist om, att herr Olsson i Broberg med precis samma skäl sade det samma. Han sade: »Endast vi stå på en säker grund». Det är klart, att de, som hålla på den nuvarande lagen, högern, eller de, som hålla på den förutvarande lagen, socialdemokraterna, båda stå på en säker grund, så till vida som de icke behöfva inlåta sig på nya begreppsbestämningar. Men man kan icke anse, att den ena står juridiskt och formellt säkrare än den andra. Hvad som skiljer herrarna kan vara den rättfärdighetssynpunkt, man kan anlägga; det är en annan sak. Den juridisk-tekniska grunden är lika säker i båda fallen, i det att herrarna på båda sidorna röra sig med kända och bestämda begrepp, om det nu var det herr Lindqvist menade.

Nu skall jag icke längre uppehålla mig vid herr Lindqvists yttrande. Men det är mig nödvändigt att ännu en gång taga i betraktande den liberala reservationens formulering, ty först herr Petterson i Södertelje och sedan herr Åkerman påstodo med den allra största bestämdhet, åtminstone gjorde herr Åkerman det, att samma anmärkning, jag framställt mot denna liberala reservation, skulle, enligt herr Åkermans uppfattning, också drabba mig själf och min motion. Trots herr Åkermans i detta fall rätt förklarliga ovilja för en »juridisk disputation», nödgas jag i alla fall att något disputationsvis upptaga hans yttrande. Det första jag sade mot den liberala reservationen var, att den realpolitiskt sedt hade mycken liten sannolikhet för sig att gå igenom, i Första kammaren särskildt. Som herrarna veta, finnes i Första kammaren anklång för det förslag, som jag först förordade och sedan herr Widén instämt i, nämligen den medellinje jag framställt; men det finns icke någon utsikt för den liberala reservationen att vinna gehör; jag tror, att herrarna skola få vänta ganska länge, innan Första kammarens majoritet skall ansluta sig till den, äfven om den förbättras i formen. Den liberala reservationen betyder ju, såsom herr Widén sade, i själfva verket *upphäfvandet* af åkarpslagen plus någon skärpning af straffet i den nuvarande 14 kapitlet 13 § och 15 kapitlet 23 § strafflagen.

Min andra anmärkning angående reservationen var, att den fäst sig uteslutande vid frågan: *hvarmed* sker tvånget, och icke vid frågan: *hvertill* sker tvånget. Jag tog som exempel det särskilda fallet, att jag genom missbruk af min auktoritet och på

ett rättsstridigt sätt, t. ex. genom kontraktsvidrigt handlingssätt eller hot om dylikt, försökte tvinga en mig underordnad person till ett brott eller en osedlig handling. Och jag sade: finna herrarne det resonligt, att detta skall blifva fullständigt straff^{fritt} enligt herrarnas ståndpunkt, under det att det allra obetydligaste hot om brott, äfven om det åsyftar att framtvunga en rättsenlig handling, äfven om det åsyftar att den hotade skall låta bli en dålig handling, t. ex. låta bli att gå på krog och börja lefva ordentligt etc., blir straff^{bart} enligt herrarnas ståndpunkt.

Nu påstå herrarna, åtminstone herr Åkerman, att det blir samma resultat med min motion. Då ber jag få fråga: Hur läsa herrarna min motion, och hvilken positiv grund ha herrarna för sitt påstående, att det blir samma resultat med min motion? Det måtte väl vara solklart, att enligt min motion båda dessa fall blifva straffbara och det enligt samma straffskala. Det måtte väl finnas i kammaren så många jurister, att denna sak torde låta sig fullständigt utredas.

Min tredje anmärkning mot herrarna gällde upptagande af ordet *våld* i beskrifningen på försök. Jag sade, att, om man bortser från strafflagen 14:13, som rör mindre misshandel, i våldet ligger redan ett *fullbordadt* brott enligt just 15:22, exempelvis om man håller en människa om lifvet och hindrar honom att röra sig. Gör man nu detta *för att* tvinga honom till något ytterligare, t. ex. att tala om någonting, skulle det enligt herrarna rubriceras som försök. I stället för att den anmärkningen, såsom här påståtts, skulle drabba äfven mig, så är det uppenbart, att den drabbar herrarna alldeles ensamma.

Den fjärde anmärkningen var den enda, som herr Pettersson gick närmare in på. Jag anmärkte, att herrarnes formulering om försök till tvång genom hot enligt 23 §, alltså hot om brottslig gärning, leder därtill, att därest i försökshandlingen ligger ett *fullbordadt* brott, exempelvis en fullbordad ärekränkning, enligt 16:11 strafflagen, kommer försökshandlingen enligt herrarnes förslag under bestämmelsen för fullbordad ärekränkning, hvori stadgas högst 200 kronors böter, under det att det *icke utförda* hotet om dylik ärekränkning, under i öfrigt alldeles lika omständigheter, kan drabbas af ända upp till 2 års fängelse. Vilja herrarna påstå, att det skulle gå på samma sätt enligt min motion, så vill jag åter fråga, hur i all världen herrarna kunna läsa min motion på det sättet. Det måtte återigen vara solklart, att enligt min motion hvar och en, som gör ett försök att genom våld eller hot, vare sig det stannar vid ett hot om en brottslig eller om en icke brottslig handling, eller hotet verkställs i syfte att tvinga (t. ex. genom den fullbordade ärekränkningen, som så ofta sker), i hvilket fall som helst är det solklart, att denne person blir straffbar för tvångsförsök, om han ej faller under någon strängare bestämmelse; samt att den formulering, som jag framlagt, är precis den-

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

samma, som finnes i alla strafflagar utom vår. Den har rakt icke denna tekniska orimlighet i sig, som herrarnas ståndpunkt har, ty det är en orimlighet, att i de olika fall, som jag nyss jämförde, straffet för försöksbrottet kan komma att uppgå ena gången till två års fängelse, andra gången, i det svårare fallet, till högst 200 kronors böter.

Hvad beträffar den bristande hjälpsamhet, jag enligt herr Åkerman skulle visat gentemot mina kamrater, vill jag säga, att det kan väl icke vara ett allvarligt missförstånd, som ledt honom vid afgifvandet af detta omdöme. Hvad det beträffar att hjälpas åt för att finna sanningen, svettas jag ju ganska ordentligt för att, om möjligt, hjälpa framför allt just herrar reservanter att inse densamma. Det var för öfrigt från min sida i det sammanhanget blott fråga om, huru herrar reservanters mer eller mindre riktiga tanke skulle *uttryckas*, huru reservationen skulle varit skrifven för att vara *formulerad* på korrekt sätt. Men det kunna herrarna, säger herr Åkerman, reda sig utmärkt förutan min hjälp. Mycket möjligt; det vill jag visst inte bestrida; jag påstår endast, att herrarnas hittills framlagda resultat icke är utmärkt eller ens passabelt.

Vidare anförde

Herr Petrén: Herr talman, mina herrar! Jag har icke haft plats i lagutskottet, när detta ärende där behandlades; och jag hade icke heller tänkt att taga del i denna debatt, men jag vill ändock nu yttra ett par ord, innan densamma avslutas. Jag gör det icke i syfte att söka påverka någon annan, utan endast för att för egen del få till protokollet i korthet antecknad min mening i den föreliggande frågan.

Det är nu tredje gången jag här i kammaren lyssnat till en debatt om åkarpslagen; och jag får säga, att min ståndpunkt i frågan är i stort sedt densamma nu som då jag kom till Riksdagen. Jag var då och är ännu i dag lifligt öfvertygad om, att denna lag icke är bra, som den är. Den har i sin nuvarande affattning, på sätt herr Thyren i sin motion angifvit, i vissa hänseenden varit till ett verkligt ondt under de år, den gällt. Jag tror för min del, att det hade varit till båtнад, ifall den så kallade arbetsaftalskommittén bland sina uppdrag också fått att tillse, huru man bäst skulle kunna ändra ifrågasvarande straffbestämmelser efter en ingående pröfning, huru de verka å arbetaresidan och arbetsgifvaresidan. Jag tror också, att erfarenheten mången gång visat, exempelvis i de fall, som beröras i justitieombudsmannens berättelse till innevarande års Riksdag, hvilka beklagliga ingrepp i personers frihet den vid en oriktig tillämpning kan medföra för arbetare.

Jag har vid föregående tillfälle, då denna fråga varit före, genom instämmande visat, att jag genom en skrifvelse till Kungl. Maj:t

önskade att få ändringar i lagen till stånd. Nu vill jag i likhet med alla föregående talare gifva herr Thyren rätt i de två uttalanden, som han gjort i sin motion därom, att det gifvetvis är oriktigt att stadga lika straff för försök som för det fullbordade brottet och att det är oegentligt att i fråga om de tvångsförfaranden, som omhandlas i paragrafen, bestraffa försöket endast å det starkt begränsade område, som nu är fallet. Jag har emellertid i två andra punkter vissa betänkligheter gentemot det förslag, som af herr Thyren i motionen formulerats.

Den ena gäller den fråga, som här utförligt berörts af herr Åkerman. Jag menar obestämdheten i begreppet »hot». Jag kan nämligen icke värja mig för den uppfattningen, att det hade varit lyckligt, om detta begrepp kunnat i lagtexten på något sätt begränsas till sin omfattning. Jag tror, att lika väl som man kan säga, att en hufvudanledning till behovet af en lagändring ligger i den häktningens möjlighet, som det nuvarande straffet för försök medgifver, lika säkert är, att en annan hufvudanledning till behovet af en lagändring ligger i obestämdheten uti bepreppet hot. Erfarenheten har nämligen visat, att åklagarmyndigheten många gånger vid arbetskonflikter fattat detta begrepp så, att äfven hot om moraliskt fördömliga, men icke rättsstridiga gärningar föranledt åklagare att ingripa; och detta har enligt mitt förmenande varit anledningen till mycket af den misstämning inom arbetarkretsar, som denna lag fört med sig. Nu är min uppfattning den, att, när man skall begränsa begreppet hot, man kan gå till väga på mer än ett sätt. En utväg är den, som vissa af reservanterna följt, då de tala om »hot som i 23 § omförmäles», d. v. s. hot med brottslig gärning. En annan väg, som jag närmast skulle vilja följa, är, att man begränsar hotet att gälla »rättsstridig» gärning. Det ligger gifvetvis en viss skillnad i dessa formuleringar. Man kan ju hota med åtgärder, som väl icke äro med straff belagda, men ändock icke lagenliga eller med andra ord rättsstridiga. Jag vill icke här under denna sena timme närmare utveckla detta ämne ur juridisk synpunkt, utan har endast velat hafva sagdt, att enligt min uppfattning detta törhända hade varit den lämpligaste vägen man kunnat gå vid en ändring af försöksmomentet. Det är visserligen sant, och jag ger herr Thyren fullt rätt därutinnan, att om man på sådant sätt begränsar begreppet hot, skulle momentet icke komma att omfatta exempelvis flertalet utpressningsförsök. Detta är riktigt. Men de ändringar, som i praktiken mest af behovet påkallas, afse väl ändock att just begränsa tillämpningsområdet för ifrågavarande moment i fråga om begreppet hot.

Detta är den ena punkten, i fråga om hvilken jag har mina betänkligheter beträffande motionärens förslag; och jag vill i denna del särskildt framhålla, att de tre reservanterna på den liberala sidan i sina särskilda motiveringar dragit linjerna just efter begreppen

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

rättsenliga och rättsstridiga, men icke efter begreppen brottsliga och icke brottsliga gärningar.

Den andra punkten i motionärens förslag, som jag icke är fullt tillfreds med, gäller åtalsrätten. Jag kan icke neka till, att jag härutinnan står på en annan ståndpunkt än herr Thyré. Det är för mig så, att en utvidgning af åtalsrätten i samband med den ifrågasatta utvidgningen af straffområdet i andra momentet skulle kunna, såsom någon af reservanterna säger, på ett ganska stötande sätt ingripa i de privata förhållandena. Jag har för min del den uppfattningen, i motsats till förut nämnda reservanter, att åtalsrätten i fråga om dessa brott bör regleras ungefärligen efter de linjer som herr Widén antydt. Jag tror nämligen, att nödig hänsyn till samhällsintresset kräfver, att allmän åtalsrätt bör föreligga, då allmän säkerhet och ordning sättes i fara, men jag är dock icke öfvertygad om, att den nu föreslagna formuleringen är den lyckligaste, då den säkerligen just i fråga om så kalladt åkarpsmål skulle i tillämpningen komma att föra med sig asevärda svårigheter. Men det är å andra sidan tvifvelsutant svårt att härutinnan gifva en fullt lämplig formulering.

Jag är, såsom torde framgå af det nu sagda, icke fullt tillfreds med något af det, som här föreslagits i formuleringssväg; och jag vill fördenskull icke framställa något yrkande.

Jag vill till sist blott säga, att den punkt, på hvilken denna fråga, då den härnäst kommer igen, efter min mening behöfver ytterligare ventilering, är, huru dessa straffbestämmelser verka å de båda olika parterna i arbetsförhållandena. Det synes mig vara just på den punkten, som en mera ingående pröfning än som hittills skett är högeligen önskelig.

Herr talman, jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa.

Herr Thyré: Blott ett par ord med anledning af den siste ärade talarens yttrande.

Jag kan gifva den ärade talaren rätt i, att det vore önskvärdt, om hotet kunde begränsas begreppsmässigt, och jag har själf framhållit önskvärdheten däraf i kväll. Men frågan om hotets begränsning torde för det första vara mycket svårlostare, än den kan förefalla, och för det andra rör den icke endast hvad vi nu tala om, utan den rör lika mycket det fullbordade brottet enligt strafflagen 15: 22 i dess gamla lydelse. Många oklara och svåra frågor knyta sig till hotet, och vill herr Petrén nu säga, att här kräfves ett försök till reform eller en undersökning om möjligt, så må det vara sant, men det är en vidsträcktare fråga än den nu föreliggande. Och jag tror icke, att i denna fråga om åkarpslagens vara eller icke vara bör indragas den vidlyftiga undersökningen, huru stadgandet om det fullbordade tvångsbrottet bör omarbetas eller icke. Det fanns före åkarpslagen. Det behöfde en omarbetning förut och det behöfver en sådan ännu. Hvad vi nu behöfva, är en omformulering

af åkarpslagen så att den icke blir förargelseväckande. Jag kan därvid icke finna någon annan synpunkt riktigare än den, som här framförts af herr Widén. Det är den rent praktiska frågan: skall kammaren göra ett uttalande, som riktas mot åkarpslagen i dess nuvarande form, eller låta bero vid hvad som finnes? Jag anser, att vi *icke* böra låta bero vid hvad som finnes. Kammaren bör uttala sig positivt och bör icke uppskjuta detta till längre fram — af många skäl, som herrarne litet hvar känna; den bör *just nu* göra ett sådant uttalande. Hade jag trott, att det icke ledde till trakasserier i framtiden, ifall man följde densocialdemokratiska linjen, skulle jag icke hysa några betänkligheter att gå fram på den. Men jag är absolut öfvertygad om, att den icke är möjlig att gå ilängden, d. v. s. att försöket icke i längden kan hållas straffritt. Då är det icke någon mening med att göra ett uttalande i den riktningen. Hade det liberala förslaget varit så affattadt, att det varit tekniskt möjligt, och hade det funnits någon, om än aldrig så liten, utsikt för att förslaget skulle vinna gehör i Första kammaren, skulle jag möjligen hafva kunnat gå med på det. Jag skulle kunna gå med på hvad som helst, som utan positiva olägenheter uttryckte ett ogillande af den nuvarande bestämmelsen, och jag vill säga rent ut, att om jag möjligen genom propositionernas uppställning tvunges att i kväll optera mellan den socialdemokratiska vägen och den liberala, så skulle jag icke med godt samvete kunna välja annat än den socialdemokratiska, ty det liberala förslaget är till formen absolut omöjligt, hvilket man icke kan säga om det socialdemokratiska. Man kan hysa stora betänkligheter äfven mot detta, men några formella invändningar mot dess affattning kan man icke framställa. Det innebär blott ett återgående till lagen sådan den förut var.

För mig är frågan denna: skola vi göra någonting eller skola vi icke göra någonting. Jag säger: vi skola göra någonting. Eftersom jag icke vill taga den socialdemokratiska och absolut icke den liberala linjen, så är, jag upprepar det ännu en gång, det enda man kan göra i demonstrationsväg, som icke är orimligt och som man sedermera ej blir nödsakad att kassera, att följa den linje jag föreslagit, låt vara att man i framtiden skulle kunna finna en lämpligare formulering i stället för »allmän säkerhet eller ordning», men detta betyder icke så mycket. — Tro någonsin herrarne, att man kan finna ut en lösning, som innehåller den *absoluta* sanningen, som aldrig skulle kunna tänkas förbättrad. Hurudan än en framtida formulering blir, så vinnes icke så litet nu genom ett positivt uttalande, som är fritt från påtagliga felaktigheter. Jag vidhåller sålunda, herr talman, mitt yrkande.

Herr Petré: Jag ber endast att få säga, att jag såsom medlem af reglementeringskommittén haft anledning att något reflektera öfver omfattningen af begreppet hot i första momentet af 15 kapitlet

Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

22 § strafflagen. Det föreföll mig därvid, som om det kunde ifrågasättas att i ett allmänt stadgande begränsa begreppet hot till att afse allenast rättsstridiga gärningar och att därtill foga särskilda bestämmelser för därutöfver straffvärdt hot i tvångssyfte, särskildt hvad angår utpressningsförsök.

På grund af hvad professor Thyren nyss anmärkte ber jag att få säga, att det dock synes mig kunna ifrågasättas, att man nu såsom ett provisorium, i afbidan på den kommande strafflagsrevisionen, begränsade det andra momentets straffområde, i hvad detta handlar om försök till tvång genom hot. Jag menar nämligen, att det mycket väl kan försvaras, att, äfven om begreppet hot står kvar såsom obegränsadt i första momentet, där det gäller fullbordadt brott, det tills vidare på förut antydt sätt kringskäres, där det gäller enbart försök.

Jag har, som jag förut nämnde, den uppfattningen, att de i denna fråga nu föreliggande formuleringarna tarfva ytterligare öfvervägande, tills frågan härnäst återkommer. Jag kommer emellertid att vid den stundande voteringen ansluta mig till den mening, som ligger närmast den, jag här förut uttalat.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, gaf herr talmannen propositioner på: 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den af herr Lindqvist afgifna reservationen, 3:o bifall till herr Söderberghs m. fl. reservation samt 4:o bifall till det af herr Thyren under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den under 1:o upptagna propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, hvarför herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen framställde propositioner å de återstående yrkandena, därvid herr talmannen förklarade sig anse det under 4:o upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men som ånyo votering begärdes, blef, sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet om bifall till herr Lindqvists reservation, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående lagutskottets utlåtande nr 49 antager det af herr Thyren under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Lindqvist afgifna reservationen.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 101 ja mot 89 nej, hvadan propositionen i hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

*Om
ändrad lydelse
af 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 49, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Thyren under öfverläggningen framställda yrkandet.

Hufvudvoteringen utvisade 51 ja men 78 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Thyren under öfverläggningen framställda yrkandet.

Härefter yttrade

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag ber att få till protokollet angifva att jag icke deltagit i den slutliga omröstningen i denna fråga. Anledningen därtill är den, att min röst icke kunde lämnas för utskottets yrkande om afslag på den af oss framställda motionen, och att den heller icke kunde lämnas för det af herr Thyren framlagda förslaget, då åkarpslagen därmed ej borttages och då det, såsom i diskussionen redan är framhållet, måste anses icke vara välbetänkt, att Andra kammaren nu gör ett principuttalande i en straffrättsfråga af den utomordentligt omfattande art, som ligger inrymd i det af herr Thyren framställda förslaget.

Med herr Lindqvist instämde herrar *Branting, Wavrinsky, Haselquist, Johansson* i Stockholm, *Rissén, Persson* i Stockholm, friherre *Palmstierna, Winberg, Lindley, Tengdahl, Wallin, Kropp, Svensson* i Nyköping, *Borg, Lindberg, Christierson, Rydén, Persson* i Malmö, *Nilsson* i Malmö, *Linders, Thorsson, Waldén, Kristensson, Strömberg, Leksell, Forssell, Berg* i Munkfors, *Rundgren, Larsson* i Västerås, *Wilson, Karlsson* i Fjäl, *Carlsson* i Malmberget och *Eriksson* i Grängesberg.

§ 10.

Föredrogos hvart för sig jordbruksutskottets utlåtanden: nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upp-

låtande af en lägenhet från förra majorsbostället Roxtorp nr 1 i Östergötlands län;

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre till förra fanjunkarbostället Öfra Ryr nr 1 i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter;

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra kompanichefsbostället Klefva nr 1 med Klefmyr eller Hertseröd nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från förra fanjunkarbostället Tostarp nr 1 i Kristianstads län;

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af den under Starby kungsladugård i Östergötlands län hörande utjorden Djurängen nr 1 eller Herrängen;

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägoutbyte mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag; och

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstelöjtnantsbostället Kungs Norrby kungsgård i Östergötlands län.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Efter föredragning af jordbruksutskottets utlåtande, nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra majorsbostället Hammar nr 1 i Värmlands län jämte en i ämnet väckt motion yttrade

Herr Berg i Munkfors: Herr talman! Blott några få ord. Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än på bifall till utskottets hemställan, då den motion jag väckt i samband med propositionen tillstyrks. Men det är dock en punkt eller rättare en afdelning i utskottets betänkande, som gör, att jag vill ytterligare pointera innehållet i densamma. Utskottet säger så här:

»Med afseende å hvad utskottet nästlidne år anført i ämnet har utskottet gifvetvis icke något att erinra emot egendomens i fråga uppdelande i smålotter, utan förefaller det utskottet — i synnerhet som departementschefen till statsrådsprotokollet uttalat, 'att efterfrågan på egnahem lärer i nämnda trakt vara synnerligen stor' — fast mer anmärkningsvärdt, att ej en längre gående uppdelning af egendomen föreslagits än som skett. Detta gäller särskildt den med litt. A betecknade lotten eller hufvudgården, hvil-

ken ensam omfattar den betydliga arealen af 162,17 har, däraf 94,954 har inägor och 67,236 har skog. Då egendomens på denna lott belägna byggnader äro, enligt hvad upplyst blifvit, så godt som oanvändbara, torde det i betraktande af det förefintliga behofvet af jord för egnahem med skäl kunna befaras, att lotten blifver inköpt i spekulationssyfte, i hvilket fall ändamålet med egendomens försäljning blefve i afsevärd mån förfeladt. Det synes utskottet därför synnerligen önskligt, att kronan själf föranstaltar om lottens fördelning i lämpliga mindre områden, därvid det af motionären framställda önskemålet torde kunna blifva behörigen beaktadt.»

Såsom herrarna möjligen kunna påminna sig och såsom också framgår af utskottets betänkande, hade jag förra året en motion om nu ifrågavarande egendoms uppdelning till egnahem, och af denna motion framgick, att just den synpunkten här varit den hufvudsakliga, att man skulle söka fördela egendomen i flera små lotter för att upplåtas såsom egnahem till traktens befolkning. Detta har nu äfven delvis iakttagits i den kungl. propositionen, men, såsom utskottet äfven anmärkt, är det en stor del af egendomen som skall bibehållas såsom ett helt, hvilken, om den uppdelades i mindre lotter, dock kunde blifva till fördel för ortens befolkning, då det nämligen där är många, som behöfva mindre lotter. Om nu en stor del af egendomen säljes såsom en hel lott, skulle, såsom både jag, i min motion förlidet år, och den, som förut väckt motion i frågan, befarat, kunna inträffa, att denna del köptes i spekulationssyfte för att sedan uppdelas och att den nye ägaren därvid komme att ockra på de mindre i samhället. Innan klubban faller, ber jag därför att vördsamt få hemställa till chefen för jordbruksdepartementet, att såvidt möjligt sådana anordningar måtte vidtagas vid försäljningen af denna egendom, att äfven den nu omnämnda hufvuddelen styckas i mindre lotter. Detta skulle enligt mitt förmenande vara till stor fördel för det hela, och på det sättet skulle man kunna gå till mötes de önsksningar, som såväl utskottet här poängterat, som äfven, såsom jag förut sagt, jag och en föregående motionär framhållit beträffande denna egendom.

Med hvad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets här gjorda hemställan om bifall till densamma.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Vidare föredrogos hvart för sig och godkändes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 104, i anledning af återremiss å jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län, jämte en i ämnet väckt motion,

nr 105, i anledning af väckt motion om rätt för ägare till kronolotshemman att verkställa afsöndring från hemmanet, och

nr 106, i anledning af dels väckta motioner i fråga om norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt, dels väckt motion om främjande af skärgårdsbefolkningens egnahemsrörelse.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtande, nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 7 under sjätte hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående omorganisation och lönerreglering för medicinalstyrelsen jämte i ämnet väckta motioner;

sammansatta stats- och bankoutskottets nr 2 memorial nr 3, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utgiftsstat för postsparbanken m. m.;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 51, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dels aflösning af torparens, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner, dels aflösning af lägenhetsinnehafvares besittningar på enskilda domäner, dels ock expropriation i vissa fall af mark för bildande af nya jordbruk m. m.,

nr 52, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd, och

nr 53, i anledning af dels återremiss af vissa delar af lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom jämte i anledning därpå väckta motioner, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut i ämnet; samt

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, med anledning af herr Lundins motion, nr 80, i anledning af beslutad utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Torsdagen den 18 maj.

89 Nr 52.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades herr *Kvarnzelius* under den 20 maj.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,43 på natten.

In fidem

Per Cronvall.
